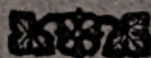

SAMORZĄD MIEJSKI

MIESIĘCZNIK

ORGAN ZWIĄZKU MIAST POLSKICH
POŚWIĘCONY SPRAWOM SAMORZĄDU MIAST
I SPRAWOM GOSPODARSTWA KRAJOWEGO

WYDAWCA: ZWIĄZEK MIAST POLSKICH
REDAKTOR: HENRYK GROTOWSKI

REDAKCJA I ADMINISTRACJA
WARSZAWA MAZOWIECKA 7 TEL 10711

Treść zeszytu lipiec 1925 r.:

	<i>Str.</i>
1) T. Toeplitz: „O podziale władz w Samorządzie miejskim”	623
2) G. Taubenschlag: „Na marginesie projektu rządowej ustawy o gminie miejskiej”	637
3) Edward Kolisko: „Rola gazownictwa w całokształcie gospodarki miejskiej”.	641
4) Skórowidz ustaw i rozporządzeń za czas od 1/V — 20/VI r. b.	648
5) Kronika z życia miast	670
6) Biblijografja zagraniczna	683
7) Polski Bank Komunalny—(streszczenie sprawozdania za r. 1924.	700
8) Z książek. Przepisy o uposaż. czł. zarz. i prac. komun.	703

		Ceny ogłoszeń:	
Prenumerata kwartalna Zł. 9 półroczna „ 18 roczna „ 36 Pojedynczy zeszyt miesięczny „ 3		1 strona za tekstem Zł. 30 1/2 strony „ 15 1 wiersz „ 0,50 Zewnętrzna strona okładki „ 100 Wewnętrzna „ 80 Ustępstwo dla miast 10%.	

O podziale władz w Samorządzie miejskim.

Niemasz wolności, gdy jedna osoba lub jedno ciało zwierzchnicze łączy w sobie władzę prawodawczą z władzą wykonawczą. Można się bowiem obawiać, że Monarcha lub Senat stanowiąc będzie prawa tyrańskie, by je po tyrańsku wykonywać“.

Temi słowy Montesquieu w „Duchu Praw“ podnosząc Konstytucję angielską nadewszystko, podkreślał konieczność podziału władz.

Do niedawna konieczność podziału władz była powszechnie uznawaną za podstawową zasadę praworządności, niepodlegającą dyskusji: nawet każdy zamach stanu, z natury rzeczy wykraczający przeciwko tej zasadzie, starał się jaknajprędzej stworzyć nowy organ prawodawczy, któryby władzę powstałą drogą zamachu zalegalizował i ustalił, rozdzielając znowu funkcje na chwilę złączone.

Pojęcie konieczności tego rozdziału tak głęboko wżarło się w umysły i odczucia działaczy publicznych, że znajduje ono zastosowanie nawet w takiej dziedzinie, w której nie da się uzasadnić ani teorią, opartą na rozumowaniu Monteskiusza, ani praktyką tego kraju, z którego Monteskiusz czerpał wzory.

Dziedziną taką jest dziedzina samorządu miejscowego, do którego zasada podziału władz przedostała się drogą przenikania i niedostatecznie umotywowanego stosowania pojęć opartych na analogji, na zewnętrznym podobieństwie sposobu wypełniania gospodarczych przedewszystkiem funkcji samorządów miejskich do funkcji politycznych, będących naczelnem zadaniem gospodarki państwowej.

Anglja, klasyczny kraj parlamentaryzmu, jest jednocześnie klasycznym krajem samorządu, którego nazwa w ścisłym tłumaczeniu brzmi: „rząd miejscowy“ (local government). Jest to więc organizacja, do której zadań należy spełnianie funkcji rządzenia, oczywiście więc spełnianie funkcji wykonawczych. To rządzenie odbywa się w ramach ustaw, uchwalanych przez parlament. W tych jednak ramach ciało rządzące, czy niem będzie

Rada Miejska (Borough Council) czy Rada Hrabstwa (County Council) ma zarówno funkcje ustawodawcze, prawo wydawania statutów (by-laws) zarówno jak i wykonywania właściwego zarządu¹⁾.

Zarząd wykonywanym jest przez stałe komitety, wybrane przez Radę z pośród jej członków w liczbie i składzie zależnym od poleconych im funkcji. Niema pod tym względem żadnej jednostajności ani schematyzmu; są komitety bardzo liczne, zbierające się często, mające zadania rozległe i decydujące o całym kierunku określonego działu gospodarki. Do takich należy z natury rzeczy Komitet Skarbowy, bez którego opinii żadna sprawa finansowa nie może być zdecydowana. Są inne, których zadaniem jest zarządzanie poszczególnymi zakładami użyteczności publicznej. Nawet zwierzchnictwo nad policją sprawuje wybrany przez Radę Miejską komitet policyjny (Watch committee).

W wypadkach, w których pewne funkcje czy to z dziedziny opieki społecznej czy szkolnictwa są wyłączone z działania Rady Miejskiej, a powierzone innym organizacjom samorządowym, istnieje, zawsze oczywiście w ramach ogólnych ustaw, to samo połączenie funkcji uchwałodawczych i kontrolujących z funkcjami wykonawczymi.

Ani Mayor wybrany przez Radę Miejską, ani dokooptowani aldermeni nie stanowią żadnej władzy wykonawczej i nie biorą w wykonawstwie większego udziału niż inni członkowie Rady Miejskiej. Mayor przewodniczy na posiedzeniach Rady Miejskiej, reprezentuje miasto we wszystkich urzędach i uroczystych wypadkach, jest w ciągu roku swego urzędowania i roku następnego sędzią pokoju; Mayor wybieranym bywa na rok tylko, a ciężary jego urzędowania i koszty reprezentacji są tak wielkie, że rzadko kiedy wybór ten bywa powtarzany.

Wielkie obowiązki reprezentacyjne Mayora, stosunki jakie zmuszony jest podtrzymać w życiu towarzyskiem, wymagają tyle czasu, że rola jego w zarządzie miasta jest raczej mniejszą, aniżeli każdego innego radnego. Właściwy kierunek spraw zależy wyłącznie od komitetów Rady, pracujących w ścisłym kontakcie z urzędnikami. Ilość tych komitetów jest bardzo rozmaita w różnych miastach.

1) Podkreślić należy, że nawet źródłem trzeciej władzy, której niezależność od władzy politycznej jest powszechnie uznana za niezbędną, władzy sądowniczej, jest w Anglii to samo z wyborów pochodzące ciało sprawujące rząd miejskowy. Burmistrz, wybrany przez Radę jest z urzędu sędzią pokoju. Miasta będące jednocześnie hrabstwami, wykonywują władzę sądową w swym zakresie, a w Londynie każdomiesięczną sesję Trybunału karnego otwiera uroczyście Lord Mayor w czerwonej todze i białej peruce w otoczeniu aldermanów, niosących miecz i jabłko, z bukietem groszków pachnących w rękę.

Niektóre z nich są przepisane przez prawo (Statutory Committee), do nich należy Komitet Policyjny (Watch Comm.) i od 1902 r. — Oświatowy (Education Comm.). Pozatem prawie we wszystkich miastach istnieją Komitety stałe (Standing Comm.), zarządzające poszczególnymi działami gospodarki. We wszystkich prawie większych miastach istnieje Komitet Zdrowia (Sanitary Comm.), Komitet dla spraw ulic (High Way Comm.), Kanalizacyjny (Sewerage Comm.), Wodociągowy (Water-Work's Comm.), Oświetlenia (Gas and lighting's Comm.). Podobnie prawie wszędzie istnieje Komitet dla przygotowania statutów miejscowych i Komitet finansowy.

W wielu gminach bywa także stały „Komitet wykonawczy”, którego zadaniem jest kontrola wykonania uchwał Rady Miejskiej ale który bynajmniej nie jest szczególnym organem wykonawczym Rady a tem mniej niezależną się od niej władzą wykonawczą.

Dla studjowania spraw czy badania działów poszczególnych gospodarki, wybierane bywają czasowe Komitety (Committee of inquiry), podobne do Komisji wybieranych przez Izbę Gmin.

Specjalny charakter mają Komitety połączone powstałe z Rad kilku miast lub hrabstw dla zarządu instytucjami wspólnymi dla kilku jednostek komunalnych (porty, szpitale i t. d.). Te Joint-Committees odpowiadają Związkowi Celowym (Zweckverband) miast niemieckich i związkowi specjalnym naszego prawodawstwa.

Ilość członków Rady Miejskiej wybranych do Komitetu bywa bardzo rozmaita. Większe, stałe zarządy wydziałowe składają się przeważnie z 13 do 17 członków pod przewodnictwem najbardziej doświadczonych radnych. Zarówno przewodniczący, jak członkowie komitetu pozostają w nich przeważnie długie lata. Plenum Rady Miejskiej daje Komitetom tylko najogólniejsze wskazówki, zawarte w statutach i regulaminach. Sprawy bieżące załatwiają się wyłącznie w Wydziałach, z których posiedzeń prowadzone są protokoły i komunikowane w druku wszystkim radnym. Zapewnia to jawność działania, umożliwia Radzie Miejskiej kontrolę nad pracą Komitetów i ponoszenie odpowiedzialności za ich pracę.

Na ogólnych posiedzeniach Rady Miejskiej, które z prawa odbywać się winny 4 razy na rok, a faktycznie odbywają się raz na miesiąc, Wydziały składają sprawozdania i wnioski. Rada zgodnie z porządkiem dziennym przyjmuje po kolei do wiadomości sprawozdania wydziałów, głosując nad poszczególnymi wnioskami lub ważniejszymi sprawami. W ten sposób zasadniczo ogólny Zarząd każdym wydziałem, a tem samem całą gospodarką miejską podlega zatwierdzeniu i załatwieniu przez całą reprezentację miejską. Naturalnie większość sprawozdań przyjmowaną jest bez

dyskusji i tylko w istocie ważne sprawy, a przedewszystkiem budżetowe, podlegają głosowaniu.

Pomimo tego zupełnie wyraźnego pomieszania władzy wykonawczej z ciałem uchwałodawczem i kontrolującym, które się samo na organy tej władzy dzieli, Rada Miejska w swoim toku obrad i całym zewnętrznym charakterze wzoruje się ściśle na Izbie Gmin, przyczem Mayorowi przysługują prawa „speaker'a” (przewodniczącego Izby Gmin).

Podobnie jak Izba Gmin od czasu do czasu (w mniejszych gminach zdarza się to dosyć często) cała Rada Miejska nadaje swym obradom charakter obrad komisyjnych mniej skrępowanych regulaminem i tradycją; nazywa się to Komisją całej Rady (Committee of the whole country).

Charakter Rady Miejskiej jako jedynej władzy wykonawczej najwyraźniej się w tem objawia, że nie tylko organizacja wszystkich miejskich wydziałów i instytucyj leży w jej ręku, ale nominacja i uposażenie wszystkich urzędników i dyscyplinarna władza nad nimi.

Prawodawstwo przewiduje konieczność istnienia w każdej Gminie 2 tylko urzędników Town clerk'a, którego najwłaściwiej można nazwać dyrektorem miejskim i Skarbnika.

Ustanawianie innych urzędów i określanie wzajemnego ich stosunku należy do Rady Miejskiej. Urzędnicy mogą być zwalniani każdej chwili na decyzję Rady Miejskiej, angażowani są bowiem podług angielskiego wyrażenia prawnego „na czas zgodny z chęcią Rady” (during the pleasure of the Council). W praktyce jednak wszędzie prawie istnieją kasy emerytalne i stosunek gminy do urzędników jest jaknajlepszym.

Organizacją najczęściej stosowaną jest następująca: każdy dział administracyjny czy przedsiębiorstwo zarządzane przez odpowiedni Komitet ma na czele samodzielnego kierownika, któremu Komitet pozostawia bezpośrednią egzekutywę i stosunki zewnętrzne, jednakże nakreślając plan działań drogą stale szczegółowo protokółowanych, często b. drobiazgowych postanowień.

Protokoły te przechodzą wszystkie przez ręce Town clerk'a, który w ten sposób może być jaknajdokładniej poinformowanym o przebiegu wszystkich spraw miejskich. Town clerk, jedyny urzędnik, który jest obecny na posiedzeniach Rady Miejskiej i który załatwia wszystkie sprawy miejskie w stosunku do Parlamentu i władz państwowych, kieruje kancelarją Gminy, jej archiwami, i jest jej radcą prawnym, zajmuje on zupełnie wyjątkowe stanowisko w mieście, będąc uznanym jako pierwszy urzędnik miejski chociaż nie jest zwierzchnikiem pozostałych naczelników wydziałów czy instytucyj miejskich. Dzięki temu, iż jest mu znaną cała gospodarka miejska, Town clerk uważany jest za najniezbędniejszego we wszyst-

kich ważniejszych sprawach doradcę. Ani Rada Miejska, ani kierownicy Wydziałów w żadnym ważnym wypadku go nie pomina, chociaż ustawa o określone funkcje Town clark'a są raczej charakteru prawnego formalnego w związku z wyborami do Rady Miejskiej, zwołaniem na czas jej zebrań i t. p.

Do ustawowych obowiązków Town-Clark'a należy także wspomniany już stosunek z Parlamentem, to jest wyjednywanie w Parlamencie potrzebnych dla Gminy aktów prawodawczych, i stosunek z władzami. Jednocześnie jest on przedstawicielem gminy w sprawach sądowych.

W całym więc ustroju angielskiej gminy miejskiej nie widzimy żadnej poza Radą Miejską władzy wykonawczej; nie jest nią Mayor, którego charakter jest raczej reprezentacyjny i nie jest nim Town-clark, nie będący zwierzchnikiem pozostałego personelu, nie istnieją też żadne kollegja, które możnaby uważać za stanowiące tę władzę. W poszczególnych działach administracji i przedsiębiorstwa wykonawstwo w najściślejszym tego słowa znaczeniu należy do naczelników wydziałów, a kierownictwo ogólne do komitetów, których przewodniczący pełnią w pewnej mierze rolę ministrów.

Jednakże ani naczelnicy wydziałów, ani przewodniczący komitetów nie zbierają się jako jedno ciało, niema więc odpowiednika do Rady ministrów, który stanowią nasze Magistraty. Przewodniczący komitetów zdają sprawę ze swej działalności i otrzymują dyrektywy jedynie od plenum Rady Miejskiej. Zespolenie władzy wykonawczej z ustawodawczą jest zupełne, przyczem ustawodawstwo miejscowe i kontrola wykonywane są przez plenum, a dla wykonawstwa ciało rządowe rozbija się na wydziały.

Podobną do organizacji angielskiej jest organizacja samorządu w Sztokholmie: Rada Miejska złożona ze 100 członków wybiera z pośród siebie kollegium rządzące, w skład którego wchodzi: 3 przewodniczący Rady Miejskiej, 9 radców municypalnych i 6 radców obywatelskich. To kollegium przydziela 6 radcom obywatelskim 6 głównych działów gospodarki miejskiej: (finanse, nieruchomości i rozbudowa, opieka społeczna, wychowanie, przemysł, drogi publiczne). Każdy z tych radców przewodniczy całemu szeregowi komisji, wybranych przez Radę Miejską dla zarządu poszczególnymi wydziałami, czy przedsiębiorstwami lub nawet dla wykonania określonych zadań. Komisje te są właściwie nosicielami władzy wykonawczej. Oprócz członków wybranych przez Radę Miejską (niekoniecznie radnych), biorą udział członkowie nominowani przez władze inne niż miejskie (Króla, rząd, gubernatora) (Prefekta). Obecnie istnieje 23 komisji, z których 8 nosi miano dyrekcji. Miano to nadawane jest dyrekcji przedsiębiorstw miejskich, ale także i niektórych urzędów. Widzimy więc dyrekcje poszczególnych

Zakładów miejskich, dyrekcję Portu, dyrekcję Rzeźni, Targowisk i Hall, do których należą też sprawy aprowizacji miasta, dyrekcję Biura pośrednictwa pracy, dyrekcję urzędu pomocy prawnej, dyrekcję urzędu statystycznego, dyrekcję miejskiego szkolnictwa powszechnego i dyrekcję miejskiego wykształcenia zawodowego.

Wszystkie pozostałe wydziały i sprawy załatwiane są przez komisje, z których niektóre, jak finansowa, mają za sobą przeszło 100-letnie istnienie, inne powstały bardzo niedawno, jak n. p. komisja dla płac robotniczych, komisja planu miasta—w r. 1920. Do komisji nieruchomości, która powstała w 1908 r., w 1918 dołączono rozszerzenie miasta i wszelkie środki dla poprawy stosunków mieszkaniowych.

Kollegium rządzące posiada kancelarię, na której czele stoi wybrany nie przez Kollegium, ale przez Radę Miejską sekretarz miasta o zakresie prawnym działania podobnym do town clerk'a w Anglii, jednak wpływ sekretarza na gospodarkę miejską nie jest tak wybitnym jak town-clerk'a w Anglii.

Rola Kollegium rządzącego jest dosyć ograniczona i polega raczej na ustawowym podziale pracy, aniżeli na samem ustawodawstwie.

Kollegium rządzące jest ściśle zespolone z plenum Rady Miejskiej, gdzie ma to samo przyzwanie.

Obok tych rzeczywistych władz miejskich istnieje do dziś magistrat mianowany przez króla z pośród kandydatów, wybranych specjalną drogą przez mieszkańców miasta. Magistrat składa się z mayora i 20 ławników, nie ma jednak już od 1862 r. żadnej rzeczywistej władzy, należącej całkowicie do Rady Miejskiej, pełni on natomiast funkcje trybunału I instancji, a ze sprawami miejskimi o tyle tylko ma związek, iż do niego należy nadzór nad wyborami oraz prawo wybierania kilku członków do niektórych komisji miejskich.

Ciekawą jest ewolucja systemu gospodarki miejskiej w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej: aż do roku 1860 statuty nadane poszczególnym miastom koncentrowały pełnię władzy nie w ręku burmistrza, ale w Radach, przeważnie podzielonych na 2 izby. Zarząd poszczególnymi wydziałami leżał w ręku Komisji Radzieckich. I tu, jak w kraju macierzystym, w Anglii, pod względem zewnętrznym ustrój miast był jak gdyby kopją ustroju poszczególnych stanów, przyczem jednak zasada podziału władz w istocie była pominięta. Pod hasłem wprowadzenia tej zasady nastąpił rozwój prawodawstwa komunalnego w Stanach Zjednoczonych, poczynszy od 1860, aż do 1900 r.

Wszędzie prawie wykonawstwo zostało odjęte Radom Miejskim i oddane bądź w ręce burmistrza, bądź ciał, które do Magistratów przyrównać

można. Administration boards). Ciała te były wybierane przez ogół lub mianowane przez burmistrza.

„Zmiana ta nie przyniosła spodziewanych owoców, podział władz dał w rezultacie ulotnienie odpowiedzialności, wywołał zwiększenie tarć i rozrzutność“ (Prof. William Bennet Munro).

To też od 1900 r. datuje się dążenie w odwrotnym kierunku, mające przede wszystkim na celu uproszczenie systemu administracji drogą skasowania systemu dwuizbowego, zniesienia zbytecznych instancji i oparcia administracji na zawodowych urzędnikach.

Wobec tego, że w wielu stanach istnieje prawo pozwalające każdemu miastu na wybór Komisji statutowej dla wypracowania projektu własnego statutu, stającego się ustawą po przyjęciu drogą referendum przez większość mieszkańców miasta (Home rule system), a i w pozostałych stanach nie ma jednolitych ustaw miejskich, różnaitość tych ustaw jest bardzo wielką.

Wszędzie prawie istnieją wybrani na rok do 4 lat burmistrz i Rady Miejskie, których znaczenie jednak znacznie się zmniejszyło; pełnia władzy należy do burmistrza, który miewa, jako organ pomocniczy, Komisję finansową (Board of estimate) złożoną z burmistrza, skarbnika, prezesa Rady Miejskiej, którzy wszyscy 3 pochodzą z wyborów, i 5 miejskich urzędników.

W wielu miastach amerykańskich bardzo poważną rolę odgrywa prawodawstwo bezpośrednie przez ludność drogą inicjatywy i referendum. Szczególne znaczenie ma ono w tych wszystkich miastach, które są zarządzane przez komisje (commission plan).

Jest to szczególny dotychczas tylko w Ameryce stosowany sposób prowadzenia gospodarki miejskiej. W 250 miastach Stanów Zjednoczonych, pomiędzy którymi są i miasta wielkie jak Nowy Orlean, cała gospodarka miejska i to zarówno funkcje ciał uchwałodawczych, jak administracja i finansowość oddane są w ręce Komisji złożonej z pięciu osób.

Jedynym ograniczeniem tego systemu zarządu miastem jest udział całej ludności drogą inicjatywy, opartej na petycji z podpisami określonej ilości wyborców i prawo odwołania każdego wybranego zarządcy przed upływem jego kadencji drogą powszechnego głosowania. System zarządu przez Komisję czyni wielkie postępy, chociaż dotychczas w miastach wielkich mało jest stosowanym. W systemie tym wszelkie pojęcie podziału władz zostało zatracone. Jedynym sposobem oddziaływania ludności na sposób zarządu po wybraniu zarządców jest nacisk opinii publicznej wzgl. odwołanie któregośkolwiek z członków Komisji, wywołującej niezadowolenie ludności swymi zarządzeniami. Za systemem tym przemawia oczywiście

jego prostota i wynikająca stąd taniaść nawet przy bardzo sowitem wynagrodzeniu zarządców.

Systemowi angielskiemu przeciwstawić muszę system francuski: tam istnieje w organizacji gmin najzupełniej wyraźny podział władz. Zgodnie z zasadą, iż „narada jest rzeczą wielu, wykonanie zaś rzeczą jednego”, prawodawstwo francuskie władzę uchwałodawczą oddaje Radzie Miejskiej, („Conseil Municipal“), koncentrując całą administrację w ręku burmistrza (maire) względnie jego pomocników (adjoints).

Już w samej nazwie „adjoint“ przetłumaczonej na niemiecki, w dzielnicach nadreńskich, w których istnieje burmistrzowski system władz, wzorowany na zasadach francuskich, „Beigeordneter“, a którą po polsku należałoby wyrazić słowem—„przydzielony“, tkwi istota rzeczy.

Ławnik wybrany przez Radę Miejską razem ze swym dawnym tytułem: „Echevin“, zachowanym do dziś w Belgji, stracił swą względną niezależność od burmistrza i zostaje mu całkowicie podporządkowany. Burmistrz nie jest w stosunku do swoich pomocników pierwszym pomiędzy równymi, jest on w istocie jedynym przedstawicielem władzy, a „przydzieleni“ mu przez Radę Miejską pomocnicy i zastępcy pracować muszą zgodnie z jego wolą i wskazówkami i na jego, przed Radą Miejską, odpowiedzialność.

W tych warunkach nie tworzą oni prawnie żadnego kolegium. Zazębianie się rozmaitych działów gospodarki, któremi zarządzają poszczególni ławnicy może spowodować wspólne narady i stałe zebrania. Narady te jednak, w razie rozbieżności poglądów ich członków nie kończą się głosowaniem, lecz decyzją odpowiedzialnego przed Radą Miejską burmistrza.

Stwarza to istotną jednolitość zarządu. Cechą jej jest istnienie osoby, której troską jest wewnętrzna zgodność poszczególnych zarządzeń, osoby która ma prawo decyzji własnej, gdy tej zgodności grozi rozłam.

Rady miejskie zbierać się muszą tylko 4 razy do roku na sesje trwające 2 tygodnie. Sesje te mogą być za zgodą władz centralnych przedłużone; mogą również dla specjalnych celów być zwoływane zebrania i w innych terminach. Rzadkość i krótkotrwałość sesyj Rad miejskich świadczy o tem jak wielkim jest zakres działalności pozostawiony władzy wykonawczej.

Zastosowany w prowincjach Nadreńskich i wogóle w zachodnich Niemczech wzorowany na Francji system burmistrzowski, w którym wybrany przez Radę miejską i przed nią odpowiedzialny burmistrz jest jednocześnie przewodniczącym Radzie miejskiej, jest przez wielu działaczy niemieckich nawet takich, którzy mieli możność bliższego zapoznania się

z ogólnie rozpowszechnionym w Niemczech systemem magistrackim, uznany za lepszy sposób organizacji gospodarki miejskiej. System magistracki rozpowszechnionym jest w Prusach wschodnich.

Organizacja miejska stworzona przez Stein'a przewidywała także wyraźny podział władz z tą jednak zasadniczą różnicą, że i władza wykonawcza należała nie do osoby burmistrza ale do kolegium, wybranego, względnie powołanego przez Radę miejską i ograniczonego w swych prawach do wykonywania jej uchwał. Życie i prawodawstwo późniejsze zmieniły zasadniczo charakter Magistratu, tworząc z niego drugi organ uchwałodawczy, dzięki nadaniu mu znaczenia drugiej izby w systemie rządów miejskich.

Magistrat więc jest jednocześnie kolegialną władzą wykonawczą i drugą izbą uchwałodawczą. Tem samym zasada władz przestała egzystować.

Niezależnie od tej ewolucji Rada miejska bierze w Niemczech bardzo poważny udział w wykonawstwie drogą delegowania swych przedstawicieli do mieszanych komisji zwanych deputacjami (delegacjami), których zadaniem jest zarządzanie poszczególnymi działami gospodarki miejskiej.

Należy więc stwierdzić, że w Niemczech zasada podziału władz w Samorządzie stosowaną jest w całej swej rozciągłości tylko tam, gdzie istnieje francuski system burmistrzowski.

Spór oddawna toczący się w Niemczech pomiędzy zwolennikami systemu magistrackiego i burmistrzowskiego nabrał nowego charakteru i nowej treści po rewolucji 1918 r., która razem z urzędami cesarskimi zmiołła pochodzące z kurjalnych wyborów władze miejskie.

Obóz demokratyczny przeciwstawił się zasadniczo zarówno jednemu jak drugiemu ze stosowanych dotychczas systemów i na pierwszy plan wysunął system rządów bezpośrednich przez Radę miejską, oparty na wzorach austriackich.

System ten nazwanym został przez najnowszych teoretyków i praktyków Samorządu w Niemczech „Systemem jednego ciała rządzącego“ (Einkörpersystem). Nazwa ta ma odróżniać sposób rządzenia, w którym władzę ma Rada miejska i tylko Rada miejska, od francuskiego systemu jednoizbowego (Einkammersystem), przy którym obraduje jedna izba ale wykonywa burmistrz.

Systemowi temu rządów bezpośrednich przez Radę miejską nazwanemu rządzącym (Einkörpersystem), przeciwstawianym przez innych działaczy obozu demokratycznego bywa odpowiednio przekształcony system magistracki. Mówią oni, że system „jednego ciała“ jest ukrytym systemem burmistrzowskim: rada miejska tylko w teorii będzie istotny brała udział w prowadzeniu gospodarki. Naprawdę organem wykonawczym i to organem

interpretującym i wykonyującym uchwały rady miejskiej w sposób samowładny stanie się burmistrz, od którego zależnymi będą zarówno jego zastępcy jak i cały sztab urzędniczy. Radni, jako przedstawiciele ludności całkowicie są uzależnieni od referatów, przedstawionych przez burmistrza, nie będą mieli możności zapoznania się z zawikłanymi nieraz sprawami gospodarki i w rezultacie będą zawsze głosować zgodnie z referatami burmistrza, który stanie się w rzeczywistości „głową miasta“.

Zdaniem tych działaczy, istnienie magistratu, poza wionego charakteru drugiej izby, którą ma podług dotychczasowych ustaw niemieckich, a traktowanego przede wszystkim jako odzwierciedlenie Rady miejskiej, wybierającej ludzi obdarzonych jej zaufaniem dla nadzoru nad zarządem miasta, a przede wszystkim nad czynnościami burmistrza, uważanem jest za najwłaściwsze rozwiązanie sprawy — burmistrz będzie przewodniczyć na posiedzeniach magistratu, będą w nich brali udział także naczelnicy niektórych wydziałów, ale zarówno oni jak i burmistrz mieć winni tylko głos doradczy. System ten ma zwolenników przede wszystkim wśród działaczy samorządowych z prowincyj nadreńskich, którzy widocznie na własnej skórze odczuli wady systemu 1-osobowego zarządu¹⁾ natomiast ci, którzy mieli do czynienia z magistratami, przeważnie propagują system bezpośrednich rządów przez Radę.

Zwolennicy zreorganizowanego systemu magistrackiego przewidują jednak wybór przez Radę miejską komisji zarządzających pewnymi dziedzinami pracy lub doraźnie załatwiających niektóre sprawy. Komisje te wybierane przez Radę miejską powinny jednak zależeć od magistratu.

Widocznym więc jest i tutaj, pomimo wyraźnej chęci stworzenia dwóch władz, pomieszanie funkcji władz ustawodawczych i wykonawczych. Z jednej strony magistrat wybierany w wyborach proporcjonalnych staje się nietylę władzą wykonawczą, ile organem powołanym przez Radę miejską do nadzoru nad wykonawstwem, będącym atrybutem burmistrza, z drugiej strony przewiduje się komisje wykonawcze, wybrane bezpośrednio przez Radę miejską ale także podporządkowane temuż organowi nadzoru nad interpretacją i wykonaniem uchwał Rady miejskiej, którym z natury rzeczy musi się stawać magistrat. I ten więc projektowany przez jeden z odłamów demokratycznych system gospodarki miejskiej, zbliżony do systemu magistrackiego, nie przeprowadza zasady podziału władz.

Z powyższego przeglądu, zarówno istniejących prawodawstw jak panujących wśród działaczy samorządowych tendencji, wywnioskować należy

¹⁾ Steinbüchel z Essen na zjeździe miast w Essen 23/IV—1922 r. H. Berent „Zur neuen preussischen Städtenordnung Bürgermeister, — Magistrats-u. Einköipersystem, eine Stimme aus dem Rheinland. Kommunale praxis Nr. 22. 1922.

iż zasada podziału władzy w samorządzie miejskim w wyjątkowych tylko wypadkach stosowaną jest w całej czystości.

Narzuca się wobec tego zapytanie, czy niedomagania organizacji samorządów miejskich, które stają się podstawą niemal powszechnego dążenia do reform są rezultatem niedostatecznie przeprowadzonego podziału władz, czy też przeciwnie, istnienia tego podziału.

W Polsce przeważa pierwszy pogląd. Znajdujemy się pod tym względem w tym samym stadium co Stany Zjednoczone Ameryki Północnej przed reformą 1860 roku.

W pierwszej Radzie miejskiej warszawskiej, zbudowanej na podstawie narzuconego przez władze okupacyjne statutu, wzorowanego na magistracim systemie wschodnio-pruskim, organami, zarządzającymi poszczególnymi działami gospodarki były delegacje, złożone z członków, wybieranych przez magistrat, delegowanych przez Radę miejską i kooptowanych z pośród obywateli. W praktyce nie udało się stworzyć harmonijnej współpracy pomiędzy temi delegacjami, podporządkowanymi magistratowi i magistratem z jednej, a Radą miejską z drugiej strony. Podobnie i współpraca członków Rady z członkami magistratu w delegacjach nie przyczyniła się do złagodzenia antagonizmu pomiędzy Radą miejską a magistratem, uposażonym przez statut w prawa izby wyższej. Oprócz tych antagonizmów i stałych tarć na bieg spraw miejskich wpływała ujemnie ciężkość aparatu. Każda najdrobniejsza sprawa budżetowa, czy inna, wymagająca zgody Rady miejskiej przechodzić musiała przez długą drogę rozważań kolegalnych i postanowień. Wniosek, przygotowany przez urzędników, przyjęty przez urzędników, przyjęty przez delegację (1), wchodził na plenum magistratu (2), skąd często odsyłanym bywał dla przetrawienia przez specjalną stałą lub ad hoc wyłonioną komisję magistratu (3). Po przejściu przez plenum magistratu (4), skierowany do Rady miejskiej, odesłany przez jej prezydium (5), do właściwej lub właściwych komisji radzieckich (6) i oddany do zreferowania radnemu, przeważnie jednak nie temu radnemu, który już z nim miał do czynienia w delegacji, dopiero po ustaleniu opinii komisji, wchodził na plenum Rady miejskiej (7). Pomimo zmian ustawy, która w teorii odbierała magistratowi prawa drugiej izby, czyniąc zeń organ wykonawczy, uposażony w prawo weta, niezmiernie długotrwały i uciążliwy system został do dzisiaj zachowany. Doprowadziło to do całkowitego zmechanizowania pracy samorządu i wywołało szukanie wyjścia drogą skasowania delegacji. Nawet delegacje nominalnie jeszcze istniejące, zostały pozbawione wszelkiego znaczenia.

W dalszym ciągu następuje całkowite zerwanie z systemem delegacji

zastąpiono je przez zarządy wydziałowe, złożone wyłącznie z członków magistratu. W ten sposób ma zostać zastosowanym system wyraźnego podziału władz przy przeznaczeniu obecnemu magistratowi roli kolegialnej władzy wykonawczej. Ta sama zasada zapewne zostanie utrwalona w nowym statucie miejskim, gdyż we wszystkich komisjach zarówno rządowych jak Związku Miast posiada ona najwięcej zwolenników choć jednocześnie daje się odczuć tendencja wzmocnienia jednoosobowej władzy prezydenta i pozostawienia magistratowi pochodzącemu z wyborów proporcjonalnych roli oka i ucha Rady miejskiej.

Odnowiony system magistracki nie usunie głównych trudności, z którymi walczyć musi szczególnie w większych miastach organizacja samorządu.

Właściwa organizacja odpowiadać winna dwóm zasadniczym wymaganiom: demokratyzacji i uproszczenia; na pierwszy rzut oka wymagania te wydają się być tak sprzeczne, iż w coraz bardziej komplikujących się stosunkach gospodarki miejskiej rozwiązania dla nich znaleźć nie można. Dążenie do demokratyzacji, do pociągnięcia przedstawicielstwa ludności do decyzji i kontroli we wszystkich sprawach pociąga za sobą konieczność opierania ostatecznej decyzji zawsze o Radę miejską. Tymczasem Rada miejska nie jest w stanie zdawać sobie sprawy z konieczności gospodarczych, nie może więc decydować bez uprzedniego ustosunkowania się istniejącej kolegialnej władzy wykonawczej do poszczególnych kwestyj. Stąd powstaje konieczność podwójnych rozważań i długa droga instancji. Demokratyzacja wymaga dalej bezpośredniego udziału możliwie wielkiej ilości obywateli (wybranych lub dobieranych), w zarządzie poszczególnymi działkami gospodarki. Nie można zaprzeczyć że najistotniejszym organem samorządu, pomimo tego, że zbankrutowały one u nas, są w Niemczech delegacje a w Anglii lub Szwecji komisje wykonawcze. Tam gdzie podobnych organów (Francja) niema, samorząd się nie rozwinął.

Postulatowi demokratyzacji przeciwstawia się konieczność uproszczenia organizacji, która byłaby zdolna opanować coraz bardziej rozszerzające się zadanie gminy. Obejmowanie przez gminy coraz większego zakresu zadań i to zarówno w dziedzinie opieki społecznej w najszerszym tego słowa znaczeniu jak i w dziedzinie działalności ekonomicznej, istnienie coraz bardziej licznych przedsiębiorstw monopolowych i innych wymaga możliwości stosowania najrozmaitszych form organizacyjnych, różnych nieomal dla każdego działu pracy. Nie pozwala to na zbudowanie jednolitego, schematycznego obrazu gospodarstwa, w którym szpital, czy przytułek byłby zarządzany w taki sam sposób, jak miejskie przedsiębiorstwo handlowe. Prowadzenie agend o charakterze przemysłowym czy handlowym, a ta-

kiego charakteru z czasem nabiera znaczna część działalności miejskiej, wymaga możliwości prędkiej, sprężystej decyzji, dostosowania się do wymogów chwili, liczenia się ze zmiennością warunków ekonomicznych. Jest to konieczność, z którą się liczyć muszą wszyscy ci, którzy chcą, by zadania gminy się rozszerzały, by mogła ona walczyć z rosnącą potęgą syndykatów i trustów, chcących gminy i państwo podporządkować swej woli (Hugo Lindemann).

Gdyby sobie wyobrazić taką organizację samorządu, przy której magistrat byłby obdarzony pełnią zaufania Rady miejskiej i mógł sam prowadzić wszystkie działy gospodarstwa, to osiągnięcie tego rezultatu byłoby możliwe drogą podziału władzy.

I wtedy jednak wyłaniałyby się kwestje, wykraczające poza zakres wykonawstwa, wymagające szybkiej decyzji, dla których koniecznym byłoby odwołanie się do Rady miejskiej jako ciała uchwałodawczego.

Tam, gdzie zdecydowano się oprzeć gospodarkę miejską na całkowitem zaufaniu do niewielkiego grona osób, t. j. w tych miastach Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, gdzie istnieje system zarządu przez komisje, ludność wybierająca je bezpośrednio nadała tym komisjom nie tylko władzę wykonawczą, ale pełnię władzy, zostawiając sobie tylko prawo inicjatywy i odwołania.

Nie uważając za możliwe zastosowanie u nas tego systemu, skonstatować musimy, że przy istnieniu podziału władzy między Radę miejską i magistrat uproszczenie gospodarki nie da się zastosować. Kolegjalna odpowiedzialność magistratu pociąga za sobą konieczność przedstawienia poszczególnych spraw przed ich skierowaniem na Radę miejską magistratowi, a konieczna, w razie istnienia dwóch ciał, wzajemna nieufność i zazdrośny sposób walki o kompetencję pociąga za sobą rozważanie sprawy we wszystkich instancjach, o czym już było mówione.

Jedynym wyjściem z tej sytuacji, jedynym sposobem rozwiązania sprzeczności pomiędzy postulatami demokratyzacji i uproszczenia jest zastosowanie tego sposobu, do którego długoletnie doświadczenie i ewolucja wieków (nie zmiany prawodawcze) doprowadziły Anglię, t. j. stworzenie jednego ciała rządzącego w gminie, ciała, które nie wyłania z siebie oddzielnej władzy wykonawczej, ale dla wykonawstwa dzieli się na poszczególne komisje.

Zarząd poszczególnymi działami i przygotowanie decyzji w poszczególnych sprawach należy wtedy do ludzi w pewnej dziedzinie wyspecjalizowanych, choćby specjalizacja miała się osiągnąć, jak to ma miejsce we wszystkich komisjach, czy to radzieckich, czy parlamentarnych, dopiero w miarę pracy. Wytyczenie ogólnego kierunku działalności i kon-

trola nad nią, należy do zbiorowości, złożonej jednak nie z ludzi oderwanych od poszczególnych działów pracy, ale z tych, którzy przed samą zbiorowością za poszczególne działy pracy odpowiadają, umieją je oświetlić i nie są im przeciwstawiani, jak to bywa tam, gdzie komisja ciała ustawodawczego odgrywa w stosunku do wykonawców rolę organu zwierzchniego. Nic też dziwnego, że system angielski, działający niezmiernie sprawnie, wysuwany bywa przez wielu działaczy praktycznych i teoretyków samorządu, szczególnie w Niemczech, gdzie po rewolucji okazało się bardzo trudnem pogodzenie zarówno systemu magistrackiego, jak burmistrzowskiego, z Radami miejskimi, opartymi na powszechnem głosowaniu.

Głównym, prawie jedynym argumentem, który u nas się przeciwstawia wprowadzeniu tego systemu, jest różnica poziomu kulturalnego u nas i w Anglii. Jest to jednak argument, który w jednakiej mierze można przeciwstawić każdemu systemowi samorządu. Istnienie kolegjalnej, czy jedno-osobowej władzy wykonawczej, bynajmniej nie gwarantuje wyboru odpowiednich ludzi do magistratu, czy na burmistrzów. Nie można też z góry twierdzić, iż radni, wybrani do komitetów, czy komisyj nie będą w stanie spełnić swych funkcji. W jednym czy w drugim wypadku nie może i nie powinien się obejść bez dzielnych, dobrze opłacanych, fachowych urzędników, na których musi się oprzeć właściwa organizacja samorządu.

Bezpośrednie zetknięcie się urzędników z przedstawicielami ludności i bezpośredni udział wybranych przedstawicieli w zarządzie sprawami miejskimi, stworzy warunki, w których samorząd nie będzie ani hamulcem i przeszkodą w pracy, ani dekoracją zakrywającą jednoosobowe lub biurokratyczne rządy.

Na marginesie projektu rządowego ustawy o gminie miejskiej.

Projekt ustawy o samorządzie miejskim jest zarówno co do swej koncepcji ustroju miejskiego, jak i ustawy formalnej — naogół elaboratem dobrym, kwalifikującym się do przyjęcia przez Sejm. Co do niektórych szczegółów jednak, nasuwają się pewne obiekcje. I tak: Ustawa o gminie miejskiej pomyślana jest m. i. jako r a m o w a dla niektórych miast większych oraz dla miast wydzielonych, które „mają prawo“ do uzyskania ustaw oddzielnych. Jak sobie projektodawcy konstrukcję tego „prawa“ wyobrażają, trudno powiedzieć. Jestto w każdym razie ze względu na niezależność władzy ustawodawczej nudum ius, prawo platoniczne, pozbawione egzekutywy. Jeśli ustawa zawierać będzie tego rodzaju zwrot, to oznacza to tylko przyznanie słuszności takiego ewent. dezyderatu, o ile on wyjdzie ze sfer miejskich. Niema jednakże forum, przed którym miasta niewydzielone mogłyby się d o m a g a ć realizowania powyższych praw. Niejasną jest też rzeczą, czy wg. stanowiska ustawodawcy, należałoby nadać miastom niewydzielonym odrębnie skonstruowany wspólny ustrój miejski bez względu na to, czy się miasta o to upomną, czy dopiero w razie ich enuncjacji i czy dostatecznym byłoby żądanie kilku miast, czy też musiałyby być ono poparte opinią większości.

W *art. 15*: Rada miejska nazwana jest „przedstawicielem gminy miejskiej“. Określenie to uważam za niefortunne. Za reprezentantów pewnej instytucji, czy pewnej korporacji terytorjalnej, zwykliśmy uważać osoby fizyczne lub prawne, stanowiące organ jednolity, przeznaczony przede wszystkim do działania na zewnątrz i utrzymania stałego kontaktu z władzami lub osobami prywatnymi, zwłaszcza w sprawach bieżących lub też przy pewnych okolicznościach ustawy oficjalnej.

Ciało kolegjalne, tak liczebne jak Rada, do takiej reprezentacji ani się nie nadaje, ani faktycznie tego rodzaju funkcji nie sprawuje. Jest ono wyrazicielem woli ogółu mieszczaństwa, lecz nie jego reprezentantem.

Wg. *art. 17* ustępu 1-go maximum liczby radnych, wynosi 100, podczas gdy ustęp 3-ci stanowi, że „ogólna liczba radnych nie może przewyższać 75 osób“. Jestto sprzeczność, którą należałoby usunąć przez bar-

dziej poprawną redakcję, a mianowicie przez wyraźną wzmiankę, że przekroczenie zasadniczej liczby, 75, dozwolone jest dla m. Warszawy (art. 109).

Art. 24 używa terminu „zawieszenie w czynnościach” w znaczeniu przerwy w sprawowaniu czynności radnego; określenie to jednakże w tym wypadku jest niewłaściwem; oznacza ono bowiem wg. utartej terminologii—suspensę dyscyplinarną, o której tu mowy być nie może.

W p. 2 tego samego artykułu—art. 122 zacytowany mylnie.

Przepis, że radny „z samego prawa” zostaje w swych czynnościach radzieckich zawieszony w razie zaistnienia pewnych przeszkód, nie wyjaśnia pozatem dostatecznie sprawy; odczuwamy brak postanowienia, jaki organ miejski winien okoliczność powyższą ustalić względnie stwierdzić, że przeszkoda minęła i powołać radnego z powrotem do objęcia funkcji przerwanych; następnie trzeba wskazać, jakie konsekwencje prawne pociąga za sobą obecność radnego, zawieszonego, na posiedzeniach Rady miejskiej, lub komisyj, wyłonionych z ramienia tejże Rady (art. 37), w szczególności udział jego w obradach i głosowaniu. Logicznie wnosić należy, że głos jego uznać należy za nieważny. Jeżeli konkluzja taka jednakże jest zrozumiała, w razie wykluczenia radnego z racji zekwestjonowanej bezstronności (upadłość, transakcje z gminą), to wniosek ten nasuwa pewne wątpliwości, o ile radny był na posiedzeniu, mimo, że jest powołany do ćwiczeń wojskowych (art. 24 p. 1). Nie są to kwestje czysto regulaminowe, które Rada miasta władna jest unormować z mocy art. 39, ani wogóle wchodzące w zakres jej kompetencji w myśl art. 81, odnośnie tytułu III zwrócić musimy uwagę na niedość konsekwentnie przeprowadzoną zasadę, wyrażoną w art. 15, dotyczącą rozdziału władzy „prawodawczej”, t. j. stanowiącej i kontrolującej, jaką jest Rada miejska od Magistratu, jako organu zarządzającego i wykonawczego. Mimo bowiem, że Magistrat w myśl art. 84 d) — jak zresztą z całej konstrukcji jego stosunku do Rady miejskiej wynika — jest „w zakresie samorządowym działania odpowiedzialny” przed tą Radą, to jednak na zasadzie art. 58 ma prawo zawieszać uchwały Rady, jeśli je uzna za nieprawne lub szkodliwe dla miasta, urasta zatem do roli instancji nadzorczej w stosunku do organu, którego kontroli skądinąd podlega (p. np. art. 82 a) „Rada miejska sprawuje kontrolę nad działalnością magistratu“.

Koncepcja ta jest zaczerpnięta z ustawodawstwa niemieckiego (t. zw. system badeński), gdzie w małych państewkach o słabem zróżniczkowaniu społeczno-politycznym przy ludności, wychowanej w duchu zależnej dyscypliny i przywykłej do supremacji czynnika państwowego także w dziedzinie gospodarki samorządowej — dało naogół rezultaty dodatnie; nie ma ona jednak w Polsce żadnych szans powodzenia i w praktyce urzeczywistnie-

nie jej wywołałoby niepożądane skutki. Społeczeństwo polskie o tak starej tradycji parlamentarnej, nie zdoła się pogodzić z faktem, że Rada miejska, więc niejako Sejm na terenie miasta, największy w mieście areopag ludności, ma być kontrolowany przez swój własny, przez siebie wybrany organ, który zdobywszy sobie taką niezależność w pewnej sferze nader skłonny będzie do ignorowania Rady miejskiej i uzurpowania sobie prawa decyzji i w innych wypadkach. Jak łatwo na tem tle rozogni się walka o władzę, o hegemonję; ambicje partyjne zwłaszcza w małych miasteczkach, gdzie poziom inteligencji i poczucie obywatelskie są jeszcze bardzo niskie, staną się zarzewiem ustawicznych tarć, paraliżując zdrowy rozwój gospodarki miejskiej. Jeżeli już Magistrat, jako instytucja, składająca się z czynników zrównoważonych fachowych (ławnicy zawodowi) i doświadczonych, ma czuwać nad celowością i legalnością uchwał Rady miejskiej, to jego rola w tym kierunku winna się ograniczać do obowiązku komunikowania swych obiekcyj władzy nadzorczej wyższej instancji (wydziałowi wojewódzkiemu i t. p.), która dopiero po rozważeniu sprawy będzie miała prawo zawiesić t. j. wstrzymać wykonanie zakwestjonowanej uchwały, a w następstwie ją unieważnić.

W związku z powyższymi atrybucjami, członkowie Magistratu „powinni być, jak głosi art. 57, obecni na posiedzeniach rady“. Czy obowiązek ten dotyczy całego Magistratu in corpore, czy też wystarczy obecność kilku ławników i ilu, jakie wreszcie skutki prawne pociąga za sobą nieprzybycie ławnika na posiedzenie Rady miejskiej, czy tylko następstwa dyscyplinarne dla niego samego, czy też np. w razie nieprzybycia ani jednego członka Magistratu fakt ten posiada wpływ na ważność posiedzenia Rady miejskiej, o tem ustawa milczy, a są to pytania, na które musi być dana odpowiedź wyraźna i jednakowa dla wszystkich miast, gdyż chodzi o kwestje o charakterze ogólnym, a nie lokalnym, których zatem drogą indywidualnych statutów miejskich uregulować niepodobna.

Niejasne jest też w tytule VII rozgraniczenie zadań, należących z jednej strony do Rady miejskiej, z drugiej do Magistratu. Art. 80 mianowicie przekazuje Radzie wszelkie sprawy samorządowe „które nie są ustawowo zastrzeżone Magistratowi“ — należało więc te ostatnie wymienić wyчерpująco, taksatywnie, gdyż tylko przy takim ujęciu kompetencji, można będzie ściśle określić agendy Rady miejskiej. Tymczasem art. 80 rozpoczyna wyliczenie spraw, zastrzeżonych Magistratowi, od słów „w szczególności“ i kończy się ogólnikiem „i t. d.“, czyli, że wymienia je tylko przykładowo, uchylając temsamem kryterjum kompetencyjne, wyżej w art. 80, wskazane. Spory o właściwość między Radą miejską a Magistratem będą przy tym stanie rzeczy nieuniknione.

Poruczenie nadzoru państwowego nad samorządem m. Warszawy—Ministrowi S. W. (art. 96 p. 3), kłóci się z art. 70 Konstytucji, który za-powiada sprawowanie takiego nadzoru przez wydziały samorządu wyższego stopnia lub przez sądy administracyjne, dopuszczając ingerencję centralnej władzy państwowej tylko wyjątkowo przy zatwierdzaniu niektórych uchwał. Zgodnie z wypowiedzianą tu więc zasadą, miasto Warszawa winno więc z reguły podlegać nadzorowi wydziału samorządowego, o składzie anolo-gicznym, co wydziały wojewódzkie.

Art. 98 miesza chaotycznie pojęcia: „uchylenia“ i „zawieszenia“ uchwały. Redakcja jego jest tak niefortunna, że przy literalnej interpre-tacji tekstu wynikałoby, że uchwały Rady miejskiej, gwałcące ustawę, a za-wieszane już przez Magistrat na zasadzie art. 58, nie mogą być uchylone przez przełożoną władzę nadzorczą, co jest sprzecznem z tymże art. 58 p. 2, który zastrzega tejże władzy prawo ostatecznego rozstrzygnięcia waż-ności i mocy tak zakwestjonowanych uchwał. Przyjając, że autorowie pro-jektu użyli obu terminów w sensie identycznym, nie można również, bo właśnie Magistraty tylko prowizorycznie wstrzymać mogą wykonanie, lecz nie są władne ostatecznie unicestwić uchwały. Jeżeli w razie sprzeciwu Magistratu, Rada miejska ponownie poweźmie taką samą uchwałę w myśl art. 58 p. 2, wówczas Magistrat „przedłoży sprawę władzy nadzorczej“, lecz czy i to przedstawienie w tem drugim stadium ma również moc za-wieszającą, czy też Magistratom nie wolno aż do decyzji instancji nadzor-czej uchylić się od wykonania takiej uchwały, o tem się nie dowiadujemy.

Wogóle należałoby przy rozważaniu możliwości uchwał ściśle rozróż-nić dwie fazy: pierwsza zawieszenie, która będzie niezbędną przy uchwa-łach, podlegających niezwłocznemu wykonaniu względnie uniemożliwiają-cych ze względu na treść swoją, restitutionem in integrum, jeżeli już zo-stały raz zrealizowane; „zawieszenie“ jest przedewszystkiem dyrektywą dla Magistratu, by na razie nie wprowadzał odnośnej uchwały w życie. Druga faza to uchylenie uchwały, t. j. pozbawienie jej definitywnie wszelkich skutków prawnych. Władza nadzorcza z natury rzeczy może zależnie od okoliczności sprawy albo odrazu (w wypadkach wyraźnego naruszenia ustawy) przystąpić do unieważnienia, lub też rezolucję tę poprzedzić aktem suspensy, o ile zajęcie pewnego stanowiska w tej kwestji wymaga uprzed-niego zbadania. Stan niepewności, wywołany zawieszeniem, powinien być ograniczony pewnym terminem.

Rola gazownictwa w całokształcie gospodarki miejskiej¹⁾.

Istnieją w matematyce pewne twierdzenia, zwane dla swej prostoty aksjomatami. Gospodarka miejska i związane z nią życie kulturalne mieszkańców, aczkolwiek nie mogą być jakąś specjalną nauką i nie podlegają prawom matematycznym, jednakże wymagają wielostronnej fachowości, a co zatem idzie muszą być pilnie studjowane i rozpatrywane, można powiedzieć, iż w tej olbrzymiej dziedzinie życia przyszliśmy do pewnych wniosków, które również można nazwać aksjomatami; ośmieszyliby się np. ten, kto zechciałby dowodzić na zebraniu rady miejskiej, że miasto winno posiadać trotuary, wodociągi, kanalizację i t. p.

Podobnie jest postawiona na zachodzie i kwestja gazownictwa. W Belgji np. kwestja ta nie istnieje, gdyż do osobliwości należałoby tam już nie miasto i nie osada, ale wieś, której mieszkańcy pozbawieniby byli możności korzystania z gazu. Podobnie się przedstawia sprawa w Anglji, z tym samym rozmachem rozwija się gazownictwo w Stanach Zjednoczonych, Francji i Niemczech.

Jakież inaczej sprawa ta przedstawia się u nas.

Polska posiada 106 gazowni, z czego przypada:

na Kongresówkę . . .	6
„ Małopolską . . .	16
„ Wielkopolską . . .	83
„ Górny Śląsk. . .	1 (nie licząc koksowni).

W Belgji roczna konsumcja gazu wypada na głowę 157 metr. sz., w Polsce — 6.

Z wyżej wymienionych liczb łatwo nam będzie wyprowadzić wniosek, że w Polsce winno być nie 106 gazowni a 2106, tem bardziej, iż obecnie już mamy wszystko to, co nam potrzebne do budowania fabryk i instalacyj gazowych, a mianowicie: wyśmienitej jakości wyroby szamotowe fabryki w Ćmielowie, dorównyujące obecnie najlepszym wyrobom zagranicznym, fabryki aparatów gazowniczych (np. Tow. Akc. Zieleniewski w Krakowie,

¹⁾ Odczyt ogłoszony dn. 18 marca 1925 r. w Stowarzyszeniu Inżynierów i Techników Ziemi Radomskiej w Radomiu.

Borman i Szwede w Warszawie), dostateczną ilość fabryk armatur, pomp, motorów, kotłów i rur, mamy również i dostatek surowca t. j. gazowniczego węgla kamiennego.

Pomijając już kwestję umiejętnej gospodarki naszym może największym skarbem narodowym t. j. węglem kamiennym, łatwo możemy odpowiedzieć na pytanie, jakie znaczenie dla ekonomicznego życia kraju, a co zatem idzie i dla rozwoju miast, miałyby budowa nawet nie tysięcy, nie setek, a chociażby tylko dziesiątków gazowni i fabryk chemicznych dla przetwarzania tak zwanych produktów pobocznych suchej destylacji w postaci smoły pogazowej i wody amoniakalnej. Kwestja rozwoju i rozbudowy gazownictwa w Polsce to naprawdę sprawa ekonomicznego rozwoju państwa.

Istnieje zasadnicza różnica między budową jakiegokolwiek fabryki, a budową gazowni... Byłoby bardzo pożądane, abyśmy mogli sobie pozwolić na budowę dajmy nato 50 fabryk automobilowych czy budowy parowozów, ale musielibyśmy mieć i możność sprzedania wyprodukowanych samochodów czy parowozów. Gdybyśmy tę możność mieli, to przypuszczam, iż fabryki te byłyby już uruchomione, gdyż pieniądze znalazłyby się... Jakże odmiennie przedstawia się w świetle tych faktów kwestja budowy gazowni. Są konsumenci czyli nabywcy towaru, a niema towaru i niema konkurenta, któryby z zagranicy, czy też po tańszej cenie, towar mógł dostarczyć. Wszystkie gminy miejskie, posiadające gazownie, ciągną z tych przedsiębiorstw nie straty, jak to bywa z większą ilością przedsiębiorstw miejskich, a grube zyski. Miasto Warszawa oprócz taniego oświetlenia setek ulic gazem pobiera przeszło milion złotych tytułem podatku miejskiego, który wynosi 9 zł. 50 gr. w stosunku do tonny zgazowanego węgla. I naprawdę jesteśmy złymi kupcami i gospodarzami kraju, gdy mamy nabywców towaru, mamy wszystkie surowce potrzebne do fabrykacji, tylko nie mamy fabrykantów.

Wcale nie zmienia sytuacji (a przynajmniej zmienia bardzo niewiele) ta okoliczność, iż większość miast Rzeczypospolitej posiada elektrownie. Szwajcaria posiada niewyczerpane zapasy tak zwanego białego węgla w postaci siły wodnej wodospadów, a co zatem idzie i produkuje bardzo tanio elektryczność, mimo to sprowadza węgiel od sąsiadów i przerabia go na gaz, chociaż, jak powtarzam, ma niewyczerpalne zapasy białego węgla. Widocznem jest, iż ta przeróbka musi się im opłacać, skoro uruchomili 80 gazowni węglowych.

Warszawa posiada olbrzymią elektrownię miejską, pod bokiem wybudowano w Pruszkowie elektrownię okręgową do zasilania prądem przedmieść, jednakże Gazownie Warszawskie nie upadają, tylko się coraz wię-

cej rozwijają i obecnie wypracowywany jest projekt przedłużenia rurociągu do tegoż samego Pruszkowa a nawet jeszcze dalej... Tajemnicę tego niezwykłego niby zjawiska określić łatwo: gaz przeważnie używany jest do gotowania, ogrzewania i celów przemysłowych. W roku 1924 tylko trzecia część produkowanego gazu w Warszawie poszła do oświetlenia, dwie trzecie zaś zużyte w postaci energii cieplnej. Dziś nie ulega już żadnej wątpliwości, iż używanie węgla kamiennego w stanie surowym jest połączone z bezpowrotnym trwonieniem znacznej części energii w nim zawartej.

Poddając węgiel suchej destylacji, otrzymujemy przeciętnie ze (100 kg.):

66,5 kg., 33 metr. sz. gazu, 6 kg. smoły.

8 kg. wody amoniakalnej, 3 kg. strat.

Jeśli powyższe dane przerachujemy na kaloryczne ich wartości, to otrzymamy, iż na każde 100 kaloryj zawarte w węglu mamy do dyspozycji:

w gazie	22,2 kal.
w koksie	47,9 „
w smole	5,5 „
razem	<u>75,6 kal.</u>

reszta zużywa się bądź na syntezę rozmaitych związków, bądź na ogrzanie retort, bądź na straty. Jeśli uwzględnimy, że skutek cieplny przy gotowaniu na nowszej konstrukcji kuchenkach gazowych dochodzi do 70%, a osiąga z łatwością 60-65%, w aparatach zaś zamkniętych wyzyskanie ciepła spalonego gazu osiąga granice najdalej posuniętych możliwości, bo 90%, to się okaże, że używając gazu do celów ogrzewania uzyskujemy na każde 100 kal. zawarte w węglu:

w gazie 13,3 kal.—20 kal.

w koksie i smole. 53,4 „ 53,4 „

ogółem . 66,7 kal. do 73,4 kal. czyli tyleż pro-

cent ciepła zawartego w węglu możemy rzeczywiście wykorzystać.

Jak przedstawia się bilans cieplny w kuchni opalanej węglem?

Przy gotowaniu dla 1 osoby wykorzystuje się około 4% ciepła

„	„	„	2	„	„	„	5%	„
„	„	„	3	„	„	„	7%	„
„	„	„	10	„	„	„	8,5%	„
„	„	„	20	„	„	„	10%	„

czyli, że 1 kg. węgla opałowego średniej jakości o wartości opałowej 6500 kal. daje w praktyce przy gotowaniu zaledwie 2500—2730 kal., podczas gdy 1 metr sz. gazu o wartości opałowej 4200 kal. daje w praktyce 2500 do 2730 kal. Wobec tego 1 metr sz. gazu zastępuje 4—10, kg. węgla,

Aczkolwiek liczby podane przezemnie są zupełnie wiarogodne, jednakże w celu kompletnego przekonania dodam, iż różnice te mogą się powiększać tylko na niekorzyść węgla, gdyż kuchenki i rozmaite aparaty gazowe budowane są przez fachowców, oddających się gruntownym badaniom gospodarki cieplnej, nasze zaś kuchnie w większości wypadków budowane są podług przepisów króla Ćwieczka.

Inaczej i daleko pomyślniej przedstawia się sprawa opalania kotłów węglem, gdyż tam przy najnowszych urządzeniach, jak przegrzewacze i ekonomizery, możemy w praktyce wyzyskać i 75% energii cieplnej zawartej w węglu. (Obecnie w Niemczech podobno wyzyskują nawet 90%, jednakże przy niedostatecznej kontroli i niekoniecznie najnowszej konstrukcji kotłów czynnych w fabrykach w Łodzi czy w stolicy, imponująca liczba 90 czy 75% spada u nas praktycznie niżej 50%, a nawet i niżej 30%).

Najświeższe postępy, jakie czyni obecnie gazownictwo we Włoszech i praktyczne wyniki pokazują, że nawet torf i lignity poddane procesowi suchej destylacji czy gazowania nie tylko stają się cennym paliwem, znajdującym szerokie zastosowanie w przemyśle, ale dla swej taniości mogą współzawodniczyć z najlepszymi nawet gatunkami węgla kamiennego.

A jak przedstawia się bilans cieplny w elektrowniach?

Przy silnikach parow. z pojedyn. ekspansją i kondensacją	wyzyskujemy ca.	6%
„ „ „ „ podwójną	„ „ „	12%
„ „ „ „ potrójną	„ „ „	15%
„ silnikach gazowych	wyzyskujemy	18 do 23%

Ponieważ prąd elektryczny, używany jako źródło energii cieplnej, pozwala na zużytkowanie praktyczne tylko 80—90% energii w nim zawartej, przeto wyżej wspomniane liczby należy zmniejszyć w tym samym stosunku, czyli że możemy wykorzystać 4,8% do 20,7%.

Liczby te rzeczywiście nie są teoretyczne, a praktyczne, i o ile wiem od kolegów inżynierów, pracujących w elektrowni warszawskiej, na wyprodukowanie 1 KW. godziny (czyli 865 kal.) zużywają 1 kg. węgla z ułamkiem, czyli że w najlepszym razie 5000 kal. t. j. 17,3% energii zawartej w węglu. Reasumując to wszystko co dotąd powiedziałem, musimy przyjść do wniosku, iż w imię racjonalnej gospodarki cieplnej winny zginąć nieekonomiczne kuchnie węglowe, jak również marnotrawstwo energii elektrycznej, używanej do ogrzewania, albowiem tam, gdzie wchodzi w rachubę ogrzewanie, jest bezsprzeczne królestwo gazu. Powoływałem się już na Szwajcarię. Mogę się powołać jeszcze i na Norwegię, gdzie mimo olbrzymich elektrowni wodnych wzmaga się produkcja gazu, która wynosiła:

w roku 1913 — 28,5 milionów metrów sz.

w roku 1919 — 42 „ „ „

Jesteśmy narodem bogatym, umiejmy tylko swoje bogactwa wykorzystać, abyśmy nie byli podobni do muzyka rosyjskiego, mrącego z głodu i na najżyźniejszych w świecie glebach czarnoziemiu.

Możemy zatem śmiało sformułować wniosek:

Nie powinno być miasta i miasteczka w Rzeczypospolitej, któreby nie posiadało gazowni — tego żąda od nas ekonomja i nauka, tego żąda bilans handlowy całego kraju i każdego poszczególnego miasta.

Popatrzmy jeszcze na gazownictwo ze stanowiska wymagań kultury i higieny.

Gazownie Warszawskie zużywają obecnie około 120 tysięcy tonn węgla rocznie. Gdyby ludność stolicy, korzystająca z gazu jako źródła ciepła, używała węgla w stanie surowym, spotrzebowałaby w ciągu roku 280 tysięcy tonn. Obecnie węgiel dostarczany jest do gazowni wagonami, dla użytku zaś ludności te 280 tys. tonn musiałyby być: 1) przewiezione do składów furmankami, 2) rozwieszane do domów i zniesione do piwnic, 3) z piwnic przynoszone do mieszkań. Proszę obliczyć, ile zniszczenia bruków i mieszkań, ile nawozu i kurzu, ile pracy ludzkiej zaoszczędzają mieszkańcom gazownie. Oto jeden plus, który bezsprzecznie daje gazownictwo.

Wiadomą rzeczą i bezsporna jest również fakt, iż przy spalaniu węgla, zależnie od jego gatunku i umiejętności palenia nim, otrzymujemy w dymie mniejszą lub większą ilość sadzy, których część ucieka z dymem w powietrze, ale się nie ulatnia, tylko z powrotem wpada do naszych mieszkań i płuc. Tymczasem gaz spala się bez sadzy. W Warszawie kuchenki gazowe wyparły już bezpowrotnie samowary, których rozpalanie zajmowało wiele czasu i marnowało zdrowie. To samo można powiedzieć o żelazkach do prasowania, rozpalanych węglem drzewnym. (Nie wiem, czy możnaby obecnie w Warszawie kupić taki okaz).

Piece naftowe i spirytusowe oraz maszynki, tam, gdzie jest gaz, należą również do przeszłości. Usunięcie z mieszkań szkodliwych dymów spalinowych nafty, spirytusu i benzyny, to trzeci plus gazownictwa, a zysk dla higieny. Czystość, jaką możemy zachować w piekarniach, ciastkarniach i najrozmaitszych warsztatach pracy np. w fabryce lampek elektrycznych, używając pieców opalanych gazem, to czwarty bezsporny plus gazownictwa.

Szybkość i precyzyjność, z jaką możemy wykonać i wykonywamy dezynfekcję przyrządów i narzędzi chirurgicznych i dentystycznych, to również nie podlegający dyskusji plus gazownictwa do tego stopnia ważny

w życiu społecznym, iż strajk w gazowni i niedostarczanie gazu dla szpitali uważane są za zbrodnie.

Jest jeszcze jeden bardzo ważny dla mnie i dla wszystkich gotujących na gazie motyw, przemawiający za rozpowszechnieniem gazu, a mianowicie: łatwość i szybkość, z jaką każdy człowiek może sobie na maszynie coś ugotować czy zagrzać. Jest to rzecz niezmiernie cenna, szczególnie rano, gdy śpieszymy się do zajęcia i wieczorem, gdy dla zmęczonych całodzienną pracą każda chwila jest droga. Możliwość zdobycia prędko ciepłej wody pozwala nam na porządne umycie się, przepranie czegośkolwiek, na zjedzenie ciepłej strawy, co byłoby nie do osiągnięcia, gdybyśmy musieli rozpalać ogień pod kotłiną. Zdaje mi się, że nie przesadzę, twierdząc, iż w tych wypadkach i wielu podobnych, np. gdy mamy w domu małe dzieci lub chorą osobę, kuchenka gazowa i piec kąpielowy są dobrodziejstwem.

I gdyby nie było żadnych innych motywów do zaprowadzenia gazu, oprócz ostatnio przeze mnie przytoczonego, gdyby nawet użycie gazu kalkulowało się drożej aniżeli węgiel lub inne paliwo, to sam fakt, iż o każdej porze i w bardzo krótkim czasie dzięki kuchence gazowej mamy do dyspozycji gorącą wodę, przemawia ze stanowiska kultury i higieny za tem, iż nie powinno być miasta w Rzeczypospolitej, któreby nie miało gazowni. Tembardziej jednak powinny być wszędzie gazownie, że, jak dowiodły publiczne pokazy gotowania na gazie, urządzone przez Dyрекcję Warszawskich Zakładów Gazowych, nic nie jest w stanie konkurować nawet w cenie z gazem.

Dla uzupełnienia obrazu wspomnę jeszcze o gazie, jako o źródle światła. Świece stearynowe, lampy naftowe, spirytusowe, naftowo-żarowe i gazolinowe należą do przeszłości tam, gdzie jest gaz. Ze stanowiska techniki i ekonomji i ze stanowiska higieny jest to zupełnie zrozumiałe.

Pozornym współzawodnikiem dla gazu stało się oświetlenie elektryczne (zaznaczę mimochodem, iż walka, która się wywiązała przed laty, wyszła i wychodzi na dobre obu źródłom światła).

Ze stanowiska higieny szala zwycięstwa winna pójść na stronę gazu, a to dla kilku powodów:

1) Mieszkania winny być przewietrzane czy wentylowane (Praktyka wykazała, iż daleko łatwiej urządzić dobrze funkcjonującą wentylację w mieszkaniu oświetlanem gazem; można to tem objaśnić, iż przy oświetleniu gazowem powietrze bardzo się nagrzewa, wskutek czego powstają prądy, powodujące silną cyrkulację powietrza).

2) Silne nagrzewanie się powietrza ma i dobroczynny skutek w mieszkaniach wilgotnych lub mało ogrzewanych zimą, w mieszkaniach o wiel-

kiej liczbie mieszkańców, powodując niszczenie wilgoci tam, gdzie ona jest, zapobiegając tam, gdzie jej nie ma.

3) Doświadczenia, przeprowadzane przez lekarzy londyńskich w szpitalach, wykazały, iż powietrze w pokojach oświetlanych gazem zawiera mniej bakterij, aniżeli przy użyciu innego światła.

Jak wiadomo dla dostatecznego spalania gazu potrzebna jest kilkakrotna ilość powietrza. Ponieważ 1 lampa zużywa przeciętnie około 150 litrów gazu na godzinę, przeto w ciągu godziny duże ilości powietrza muszą przejść przez jej cylinder i ogrzać się do temperatury, niszczącej wszelkie ślady życia organicznego.

4) Dowiedzioną rzeczą jest również, iż oko najłatwiej reaguje na promienie żółto-zielone. Otóż widmo lampy gazowej zawiera głównie promienie żółto-zielone a mało czerwonych, natomiast widmo lampy elektrycznej odwrotnie. (Dla ścisłości zaznaczyć muszę, iż na tem polu elektryczność zaczyna robić postępy i obecnie widmo lampy $\frac{1}{2}$ -watowej zawiera stosunkowo mniej promieni czerwonych).

Jeśli elektryczność wypiera gaz do oświetlenia, to dzieje się to nie ze względów higienicznych, a praktycznych. Od dziesięciu lat mam w mieszkaniu wyłącznie gaz, gdyby jednak zapytał mnie kto, co wolę, czy gaz, czy elektryczność, to odpowiedziałbym: i jedno, i drugie. Gaz do kuchni i łazienki oraz do oświetlenia gabinetu i pracowni, elektryczność do innych pokoi. Gdyby mi zaś dano do wyboru tylko jedno: gaz lub elektryczność, wybrałbym bez wahania gaz.

Na zakończenie chciałbym zwrócić uwagę na jeszcze jeden szczegół. Smoła otrzymywana w gazowniach jest niezmiernie cennym źródłem przeróżnych związków chemicznych, stanowiących podstawę licznych gałęzi przemysłu. W przeważnej ilości wypadków, gdy zapytamy, skąd pochodzi ten czy ów preparat przemysłu chemii organicznej—czy to będzie barwnik, czy antyseptyk, specyfik leczniczy, perfumy, rozpuszczalnik, materiał opałowy i do popędu motorów, materiał wybuchowy i t. d., dowiemy się, że pierwotnem jego źródłem jest smoła gazowa.

To, że smoła pogazowa daje nam materiał opałowy do motorów samochodowych oraz materiał do fabrykacji środków wybuchowych, nabiera niezmiernie ważnego znaczenia w sprawie obrony kraju na wypadek wojny.

Reasumując wszystko to, co powiedziałem, musimy dojść do konkluzji, że popieranie rozwoju gazownictwa leży w interesie wszystkich obywateli:

- 1) ze względu na współdziałanie gazownictwa w obronie Państwa,
 - 2) ze względu na zaoszczędzenie majątku narodowego,
 - 3) ze względu na zdrowie i higienę szerokich mas społeczeństwa,
- szczególnej w wielkich zbiorowiskach ludzi, jacyemi są miasta.

S k o r o w i d z

Ustaw i rozporządzeń za czas od 1/V do 20/VI — 25 r., sporządzony na podstawie Dz. U. R. P., Monitora Polskiego i Dzienników Urzędowych Ministerstw.

Koleje Żelazne.

Rozporządzenie Ministra Kolei z d. 30/IV — 25 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych o uzupełnieniach taryfy towarowej polskich kolei normalnotorowych.

Dz. U. R. P. Nr. 44/25 poz. 310.

Rozporządzenie Ministra Kolei z d. 13/V — 25 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych o zmianach i uzupełnieniach taryfy towarowej polskich kolei normalnotorowych.

Dz. U. R. P. Nr. 51/25 poz. 350.

Rozporządzenie Ministra Kolei z d. 13/V — 25 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych o przewozie przesyłek drobnych i półwagonych będącą w budowie linią kolejową Kutno — Strzałków.

Dz. U. R. P. Nr. 51/25 poz. 351.

Rozporządzenie Ministra Kolei z d. 13/V — 25 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych o wprowadzeniu taryfy na przewóz osób i bagażu w komunikacji bezpośredniej pomiędzy stacjami kolei szwajcarskich z jednej strony a stacjami kolei polskich, czechosłowackich, węgierskich, rumuńskich, serbsko-kroacko-słoweńskich i włoskich ze strony drugiej oraz taryfy na przewóz osób i bagażu w komunikacji bezpośredniej pomię-

dzy stacjami polskich kolei państwowych oraz polskich kolei, położonych na obszarze Wolnego Miasta Gdańska, z jednej strony a stacjami włoskich kolei państwowych z drugiej strony przez Czechosłowację i Austrię.

Dz. U. R. P. Nr. 51/25 poz. 352.

Obwieszczenie Ministra Kolei z d. 9/V - 25 r. w sprawie listy kolei żelaznych, do których stosuje się Konwencję Międzynarodową o przewozie towarów kolejami żelaznymi,

Dz. U. R. P. Nr. 51/25 poz. 353.

Rozporządzenie Ministra Kolei z d. 15/V — 25 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych o uzupełnieniu i zmianach taryfy polskich normalnotorowych kolei państwowych na przewóz osób, psów, bagaży i przesyłek nadzwyczajnych.

Dz. U. R. P. Nr. 53/25 poz. 362.

Rozporządzenie Ministra Kolei z d. 19/V — 25 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych o zmianach i uzupełnieniach taryfy towarowej polskich kolei normalnotorowych.

Dz. U. R. P. Nr. 53/25 poz. 363.

Rozporządzenie Ministra Kolei z d. 25/V — 25 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych o wprowadzeniu taryfy tymczasowej na przewóz osób i bagażu w komunikacji bezpośredniej pomiędzy stacjami polskich kolei państwowych, położonych w Polsce i na obszarze W. m. Gdańska, jak również pomiędzy stacjami kolei, będących w zarządzie polskich kolei państwowych z jednej strony, a stacjami czeskosłowackich kolei państwowych z drugiej strony.

Dz. U. R. P. Nr. 58/25 poz. 412.

Rozporządzenie Ministra Kolei z d. 25/V — 25 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych o zmianie taryfy bagażowej i ustaleniu dopłat do biletów za przejazd osób pociągami przyśpieszonymi na liniach Towarzystwa Akcyjnego Warszawskich dróg żelaznych dojazdowych.

Dz. U. R. P. Nr. 59/25 poz. 420.

Rozporządzenie Ministra Kolei z d. 9/VI — 25 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr

Państwowych o ulgach taryfowych przy przejazdach powrotnych z uzdrowisk krajowych.

Dz. U. R. P. Nr. 59/25 poz. 421.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 20/V — 25 r. o wyłączeniu nieruchomości pod budowę kolei wąskotorowych Bleiszarlej — Szyb Kłotylda oraz Szyb Wyzwolenia — Huta Hubertus.

Dz. U. R. P. Nr. 60/25 poz. 425.

Rozporządzenie Ministra Reform Rolnych z d. 30/IV — 25 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu w sprawie zmiany rozporządzenia z d. 17/X — 24 r. o państwowej pomocy kredytowej przy scalaniu gruntów.

Dz. U. R. P. Nr. 60/25 poz. 427.

Oświecenie Publiczne i Wyznania Religijne.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 25/IV—25 r. w sprawie utworzenia Rady Naczelnej Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego oraz Wojewódzkich i Powiatowych Komitetów Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego.

Dz. U. R. P. Nr. 45/25 poz. 314.

Ustawa z d. 23/IV—25 r. o zatwierdzeniu układu ze Stolicą Apostolską, określającego stosunek Państwa do Kościoła Rzymsko-Katolickiego.

Dz. U. R. P. Nr. 47/25 poz. 324.

Rozporządzenie Kierownika Ministerstwa W. R. i O. P. z d. 2/II—25 r. w sprawie podręczników i pomocy naukowych dla uczniów szkół powszechnych.

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 7/25 poz. 67.

Rozporządzenie Kierownika Ministerstwa W. R. i O. P. z d. 24/II—25 r. w sprawie zwolnienia od egzaminu pedagogicznego kandydatów na nauczycieli szkół średnich.

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 7/25 poz. 68.

Rozporządzenie Kierownika Ministerstwa W. R. i O. P. z d. 24/III—25 r. w sprawie regulaminu seminarjalnego egzaminu dojrzałości.

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 7/25 poz. 69.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z d. I/IV—25 r. w sprawie taks za egzaminy w publicznych zakładach powszechnych.

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 8/25 poz. 81.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z d. 28/II—25 r. o częściowej zmianie i uzupełnieniu rozporządzenia z d. 5/IV—22 r. w przedmiocie wymiarów i liczby pomieszczeń w budynkach publicznych szkół powszechnych i domach mieszkalnych dla nauczycieli.

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 9/25 poz. 87.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z d. 24/III—25 r. w sprawie kwalifikacyj zawodowych duchownych rzymsko-katolickich do nauczania religji w szkołach średnich i seminarjach nauczycielskich państwowych i prywatnych.

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 9/25 poz. 88.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z d. 27/III—25 r. w sprawie zniesienia odrębnych urzędów Inspektorów Szkolnych „Poznań—Wschód” i „Poznań—Zachód” i ustanowienia urzędu Inspektora Szkolnego na powiat Poznański.

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 9/25 poz. 89.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z d. 27/III—25 r. w sprawie odrębnych Rad Szkolnych Powiatowych na powiaty: „Poznań—Wschód” i „Poznań—Zachód” i ustanowienia Rady Szkolnej Powiatowej Poznańskiej.

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 9/25 poz. 90.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z d. 30/III—25 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Ministrem Rolnictwa i Dóbr Państwowych w sprawie przesunięcia terminów przewidzianych w § 17 rozporządzenia Ministra W. R. i O. P. z d. 7/I—25 r. wydanego w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Ministrem Rolnictwa i Dóbr Państwowych w sprawie wykonania ustawy z d. 31/VII—24 r. zawierającej niektóre postanowienia o organizacji szkolnictwa. (Dz. U. R. P. Nr. 3 poz. 33).

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 9/25 poz. 91.

Przemysł i Handel.

Rozporządzenie Ministra Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 2/V—25 r. w sprawie częściowej zmiany rozporządzenia z d. 11/IV—25 r. o ulgach celnych.

Dz. U. R. P. Nr. 44/25 poz. 309.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 28/IV — 25 r. o częściowej zmianie rozporządzenia z d. 25/IV — 24 r. o opłatach za czynności urzędów miar.

Dz. U. R. P. Nr. 45/25 poz. 315.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 27/IV — 25 r. w sprawie terminów podjęcia przesyłek pocztowych.

Dz. U. R. P. Nr. 46/25 poz. 321.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 5/V—25 r. o wprowadzeniu w obieg pocztowych znaczków opłaty nowej edycji.

Dz. U. R. P. Nr. 46/25 poz. 322.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 7/V — 25 r. o wprowadzeniu w obieg dalszych wartości pocztowych znaczków opłaty nowej edycji, oraz kartek pocztowych ze znaczkiem.

Dz. U. R. P. Nr. 51/25 poz. 348.

Rozporządzenie Ministra Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 19/V—25 r. w sprawie częściowej zmiany taryfy celnej z d. 26/VI—24 r.

Dz. U. R. P. Nr. 52/25 poz. 356.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 6/V—25 r. o zmianie brzmienia § 46 rozporządzenia Rady Ministrów z d. 10/VI—21 r. w sprawie statystyki celnej.

Dz. U. R. P. Nr. 53/25 poz. 358.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 23/V — 25 r. o przyznaniu tegorocznej Międzynarodowej Wystawie sztuk dekoracyjnych i przemysłu artystycznego w Paryżu ulg w przedmiocie ochrony wynalazków, wzorów i znaków towarowych.

Dz. U. R. P. Nr. 55/25 poz. 398.

Obwieszczenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 25/V — 25 r. w sprawie sprostowania błędu w taryfie pocztowej z d. 26/II—25 r.

Dz. U. R. P. Nr. 55/25 poz. 400.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 28/V—25 r. o wysokości opłat pobieranych przez Stowarzyszenie do-

zoru kotłów w Poznaniu za sprawdzenie urządzeń wymagających dozoru.

Dz. U. R. P. Nr. 56/25 poz. 403.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Skarbu z d. 28/V—25 r. o wysokości opłat za dozór kotłów parowych, należących do właścicieli prywatnych, zlecony przez władze państwowe Stowarzyszeniu dozoru kotłów w Poznaniu.

Dz. U. R. P. Nr. 56/25 poz. 404.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Skarbu z d. 2/VI—25 r. w sprawie zmiany niektórych morskich opłat portowych.

Dz. U. R. P. Nr. 56/25 poz. 405.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu oraz Skarbu z d. 22/V—25 r. o postępowaniu z zagranicznymi przesyłkami listowymi, zawierającymi towary podlegające oczeniu, lub których przywóz jest zabroniony.

Dz. U. R. P. Nr. 60/25 poz. 428.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 17/VI—25 r. w sprawie zakazu przywozu niektórych towarów.

Dz. U. R. P. Nr. 61/25 poz. 430.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z d. 16/VI—25 r. o oznaczeniu organów sądowych upoważnionych do sporządzania protestów wekslowych i czekowych.

Dz. U. R. P. Nr. 61/25 poz. 431.

Uchwała Rady Ministrów z d. 16/VII—24 r. w sprawie specjalnych dodatków w służbie pocztowej, telefonicznej i telegraficznej.

Dz. Urz. Gener. Dyr. P. i T. Nr. 20/25 poz. 57.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Ministrem Skarbu z d. 28/IV—25 r. w sprawie ochrony przesyłek pocztowych w czasie transportu i podczas przechowywania ich w urzędach pocztowych.

Dz. Urz. Gen. Dyr. P. i T. Nr. 22/25 poz. 62.

Praca i Opieka Społeczna.

Ustawa z d. 13/V—25 r. w przedmiocie odszkodowania dla robotników i pracowników przedsiębiorstw spirytusowych, którzy z powodu wprowadzenia monopolu spirytusowego stracili zajęcie.

Dz. U. R. P. Nr. 59/25 poz. 415.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 16/IV—25 r. w sprawie powołania nadzwyczajnej komisji rozjemczej dla ustalenia warunków pracy i płacy służby wiejskiej (gburskiej) oraz szwajcarów (zawodowych dojarzy) na terenie województwa pomorskiego na rok gospodarczy 1925/26.

Monitor Polski Nr. 102/25 poz. 439.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 11/V—25 r. w sprawie powołania Nadzwyczajnej Komisji Rozjemczej dla ustalenia warunków pracy i płacy robotników rolnych na terenie powiatów: jarosławskiego, strzyżowskiego, brzozowskiego i krośnieńskiego w województwie lwowskim na rok 1925/26.

Monitor Polski Nr. 114/25 poz. 501.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych z d. 18/V—25 r. w sprawie właściwości terytorjalnej państwowych biur i urzędów pośrednictwa pracy i opieki nad wychodźcami.

Monitor Polski Nr. 131/25 poz. 606.

Roboty Publiczne.

Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych i Spraw Wewnętrznych z d. 20/V—25 r. o częściowej zmianie rozporządzenia z dnia 26/VI—24 r. regulującego używanie i ochronę dróg.

Dz. U. R. P. Nr. 55/25 poz. 397.

Reforma Rolna.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 25/IV—25 r. w sprawie podwyższenia kapitału zakładowego Państwowego Banku Rolnego.

Dz. U. R. P. Nr. 44/25 poz. 305.

Rozporządzenie Ministra Reform Rolnych z d. 21/IV — 25 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości w sprawie zmian w rozporządzeniu Ministra Reform Rolnych z d. 27/II — 24 r. w przedmiocie wykonywania ustawy z d. 31/VII — 23 r. o scalaniu gruntów.

Dz. U. R. P. Nr. 46/25 poz. 318.

Rolnictwo i Dobra Państwowe.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 25/IV—25 r. w sprawie zmiany statutu (ustawy) Banku Ziemiańskiego w Warszawie.

Dz. U. R. P. Nr. 45/25 poz. 313.

Skarbowość.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 25/IV—25 r. w sprawie ustalenia wynagrodzenia członków Rady Zawiadowczej Pocztovej Kasy Oszczędności.

Dz. U. R. P. Nr. 44/25 poz. 306.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 25/IV—25 r. zmieniające kompetencję izb skarbowych do zniżania i umarzania kar pieniężnych (grzywien) lub podwyżek w sprawach, dotyczących się opłat stemplowych (należytości stemplowych i bezpośrednich) i podatków: spadkowego, od darowizn i giełdowego.

Dz. U. R. P. Nr. 44/25 poz. 308.

Rozporządzenie Ministra Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 2/V—25 r. w sprawie częściowej zmiany rozporządzenia z d. 11/IV—25 r. o ulgach celnych.

Dz. U. R. P. Nr. 44/25 poz. 309.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 23/IV—25 r. o częściowej zmianie rozporządzenia Ministra Skarbu z d. 31/XII—21 r. w sprawie ruchu samochodowego, motocyklowego i rowerowego przez granice Rzplitej Polskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 46/25 poz. 319.

Ustawa z d. 29/IV—25 r. o prowizorjum budżetowym na czas od 1/V do 30/VI—25 r.

Dz. U. R. P. Nr. 47/25 poz. 325.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 30/IV—25 r. w sprawie zmiany statutu Banku Gospodarstwa Krajowego.

Dz. U. R. P. Nr. 47/25 poz. 332.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 30/IV—25 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych celem wykonania postanowień ustawy z d. 1/IV—25 r. o przedłużeniu mocy obowiązującej przepisów o wymiarze i poborze państwowego podatku od nieruchomości w gminach miejskich oraz od niektórych budynków w gminach wiejskich.

Dz. U. R. P. Nr. 48/25 poz. 333.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 28/IV—25 r. o zmianie wzoru monety srebrnej wartości 5 złotych.

Dz. U. R. P. Nr. 49/25 poz. 337.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 30/IV—25 r. celem wykonania ustawy z d. 18/III—25 r. w przedmiocie zmiany niektórych przepisów o państwowym podatku dochodowym, obowiązujących na zasadzie ustawy o państwowym podatku dochodowym, ogłoszonej w rozporządzeniu Ministra Skarbu z d. 14/VII—23 r., oraz na zasadzie ustawy z d. 10/I—24 r.

Dz. U. R. P. Nr. 49/25 poz. 338.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 1/V—25 r. w sprawie przedłużenia terminów, wyznaczonych do zgłoszenia, do oclenia oraz do sprzedaży z licytacji przesyłek celnych.

Dz. U. R. P. Nr. 49/25 poz. 339.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z d. 6/V—25 r. o ustaleniu ostatecznego terminu składania reklamacyj w Głównym Urzędzie Przywozu i Wywozu w likwidacji.

Dz. U. R. P. Nr. 49/25 poz. 340.

Rozporządzenie Ministra Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 9/V—25 r. zmieniające rozporządzenie z d. 11/IX—29 r. w sprawie ustanowienia ceł wywozowych na niektóre towary.

Dz. U. R. P. Nr. 49/25 poz. 341.

Rozporządzenie Ministra Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 9/V—25 r. w sprawie sprostowania rozporządzenia z d. 11/IV—25 r. o ulgach celnych.

Dz. U. R. P. Nr. 49/25 poz. 342.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 10/V—25 r. o sprzedaży wyrobów tytoniowych.

Dz. U. R. P. Nr. 49/25 poz. 343.

Ustawa z d. 29/IV—25 r. o rozbudowie miast.

Dz. U. R. P. Nr. 51/25 poz. 346.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 11/V—25 r. w sprawie dodatkowego cennika detalicznej sprzedaży wyrobów tytoniowych.

Dz. U. R. P. Nr. 51/25 poz. 349.

Rozporządzenie Ministra Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 19/V—25 r. w sprawie częściowej zmiany taryfy celnej z d. 26/VI—24 r.

Dz. U. R. P. Nr. 52/25 poz. 356.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 13/V—25 r. o ustaleniu rabatu handlowego dla sprzedawców wyrobów tytoniowych.

Dz. U. R. P. Nr. 53/25 poz. 360.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 20/V—25 r. o ustaleniu na miesiąc czerwiec 1925 roku mnożnej dla określenia uposażenia funkcjonarjuszów państwowych i wojska.

Dz. U. R. P. Nr. 54/25 poz. 391.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 20/V—25 r. zmieniające niektóre postanowienia rozporządzenia Rady Ministrów z d. 26/III—24 r. o wykonaniu ustaw z d. 11/XII—23 r. i z d. 13/II—24 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych.

Dz. U. R. P. Nr. 55/25 poz. 393.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 20/V—25 r. o tymczasowej organizacji mennicy państwowej.

Dz. U. R. P. Nr. 55/25 poz. 395.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 23/V—25 r. w sprawie sprzedaży wyrobów tytoniowych.

Dz. U. R. P. Nr. 55/25 poz. 396.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrami: Robót Publicznych, Spraw Zagranicznych i Reform Rolnych z d. 20/V—25 r. o wykonaniu artykułów: 11, 12, 13, 14 i 25 ustawy o rozbudowie miast.

Dz. U. R. P. Nr. 56/25 poz. 401.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 25/V—25 r. w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wewnętrznych i Robót Publicznych w sprawie wymiaru i poboru państwowego podatku od lokali i od placów niezabudowanych, wydane w celu wykonania artykułu 18 ustawy z d. 29/IV—25 roku o rozbudowie miast.

Dz. U. R. P. Nr. 57/25 poz. 407.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości z d. 27/V—25 r. w sprawie regulowania obrotu dewizami i walutami zagranicznymi oraz obrotu pieniężnego z zagranicą.

Dz. U. R. P. Nr. 57/25 poz. 408.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 30/IV—25 r. w sprawie tekstu ustawy o państwowym podatku dochodowym, w brzmieniu obowiązującym od czasu wejścia w życie ustawy z d. 18/III—25 r.

Dz. U. R. P. Nr. 58/25 poz. 411.

Ustawa z d. 13/V—25 r. o samoistnym podatku wyrównawczym dla pokrycia deficytów budżetowych gmin wiejskich b. zaboru rosyjskiego w roku 1925.

Dz. U. R. P. Nr. 59/25 poz. 414.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 30/V—1925 r. w sprawie przesunięcia na rok podatkowy 1925 terminu do składania zeznań o dochodzie z art. 49 ustawy o państwowym podatku dochodowym.

Dz. U. R. P. Nr. 50/25 poz. 419.

Sprawy Wewnętrzne.

Ustawa z d. 2/IV—1925 r. o gołębiach pocztowych.

Dz. U. R. P. Nr. 45/25 poz. 311.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 29/IV—25 r. w sprawie włą-

czenia gmin: Ruda brodzka, Monastyrzek brodzki, Stanisławczyk i Bordulaki do powiatu Brody.

Dz. U. R. P. Nr. 46/25 poz. 317.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 27/IV — 25 r. o zmianie granic gmin wiejskich: Chlebotki i Kosaki-Rutki, utworzenia gminy wiejskiej Rutka oraz zmianie nazwy gminy wiejskiej Kosaki-Rutki na „Kołaki”— w powiecie łomżyńskim.

Dz. U. R. P. Nr. 46/25 poz. 320.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 25/IV — 25 r. w sprawie wyłączenia wsi Czatachowa z gminy Olsztyn w powiecie częstochowskim i włączenia do gminy Żarki w powiecie będzińskim.

Dz. U. R. P. Nr. 49/25 poz. 335.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych z d. 22/IV—25 r. uzupełniające rozporządzenie z d. 2/III—20 r. w przedmiocie umundurowania i uzbrojenia policji państwowej.

Dz. U. R. P. Nr. 49/25 poz. 336.

Ustawa z d. 29/IV—25 r. o rozbudowie miast.

Dz. U. R. P. Nr. 51/25 poz. 346.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 25/IV — 25 r. o wyłączeniu gminy Żurawiczki z powiatu politycznego jarosławskiego, a wcieleniu jej do powiatu politycznego przeworskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 51/25 poz. 347.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 15/IV — 25 r. o taksie aptekarskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 53/25 poz. 361.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 15/V — 25 r. o zmianie granic gmin wiejskich: Bagienica i Odporyszów w powiecie dąbrowskim w woj. krakowskim.

Dz. U. R. P. Nr. 55/25 poz. 394.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrami: Robót Publicznych, Spraw Wewnętrznych i Reform Rolnych z dnia 20/V — 25 r. o wykonaniu artykułów: 11, 12, 13, 14 i 25 ustawy o rozbudowie miast.

Dz. U. R. P. Nr. 56/25 poz. 401.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 27/V—25 r. o rozciągnięciu na obszar Spisza i Orawy, należący do Rzeczypospolitej Polskiej, mocy obowiązującej ustawy z dnia 7/VII—21 r. na obszarach b. dzielnic rosyjskiej i austro-węgierskiej, jak również dokonywania na obszarze b. dzielnicy austrjacko-węgierskiej zmian obszaru działania samorządowych reprezentacji powiatowych.

Dz. U. R. P. Nr. 57/25 poz. 406.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 25/V—25 r. w porozumieniu z Ministrami Spraw Wewnętrznych i Robót Publicznych w sprawie wymiaru i poboru państwowego podatku od lokali i od placów niezabudowanych, wydane w celu wykonania art. 18 ustaw z d. 29/IV—25 r. o rozbudowie miast.

Dz. U. R. P. Nr. 57/25 poz. 407.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 20/V—25 r. o aplikacji (służbie przygotowawczej) i zawodowych egzaminach referendarskich w Prokuraturji Generalnej Rzplitej Polskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 58/25 poz. 409.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27/V—25 r. o zaliczeniu osady Żuromin w powiecie sierpeckim w poczet miast.

Dz. U. R. P. Nr. 58/25 poz. 410.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 27/V—25 r. o wydzieleniu miasta Gniezna ze związku gnieźnieńskiego powiatu ziemskiego i utworzenia z tego miasta osobnego powiatu miejskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 59/25 poz. 416.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 27/V—25 r. o wydzieleniu miasta Inowrocławia ze związku Inowrocławskiego powiatu ziemskiego i utworzenia z tego miasta osobnego powiatu miejskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 59/25 poz. 417.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 27/V—25 r. o zmianach granic gminy miejskiej Grodno w powiecie grodzieńskim.

Dz. U. R. P. Nr. 59/25 poz. 418.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 13/V—25 r. o służbie przygotowawczej i egzaminie kandydatów na stanowiska III kategorii w państwowej służbie administracyjnej.

Dz. U. R. P. Nr. 60/25 poz. 424.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 3/VI—25 r. w sprawie zmiany rozporządzenia Rady Ministrów z d. 31/III—25 r. (wykonanie ust. 3 art. 116 ustawy o państwowej służbie cywilnej).

Dz. U. R. P. Nr. 60/25 poz. 426.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 16/III — 25 r. w sprawie ustalenia regulaminu sądu Naczelnej Izby Lekarskiej.

Monitor Polski Nr. 115/25 poz. 505.

Sprawiedliwość.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 20/IV—25 r. o zmianie właściwości terytorjalnej sądów powiatowych w Strumieniu, Cieszynie i Skoczewie.

Dz. U. R. P. Nr. 44/25 poz. 307.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 30/IV — 25 r. o zwinięciu sądu pokoju w Nowemmieście w okręgu sądu apelacyjnego w Toruniu.

Dz. U. R. P. Nr. 48/25 poz. 334.

Ustawa z d. 29/IV — 25 r. w sprawie wykonania postanowień Wersalskiego traktatu pokojowego o Mieszanym Trybunale Rozjemczym.

Dz. U. R. P. Nr. 52/25 poz. 354.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 6/V—25 r. o wykonaniu ustawy z d. 15/VII—20 r. „o likwidacji majątków prywatnych” w wykonaniu Traktatu Pokoju, podpisanego w Wersalu d. 28/VI—19 r.

Dz. U. R. P. Nr. 53/25 poz. 357.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 9/V—25 r. o zwinięciu sądu pokoju w Wąbrzeźnie w okręgu sądu apelacyjnego w Toruniu.

Dz. U. R. P. Nr. 53/25 poz. 359.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 23/V—25 r. o dyzlokacji sądów pokoju w powiatach: horochowskim i łuckim w okręgu sądu okręgowego w Łucku oraz w powiatach: dubieńskim, kostopolskim, krzemienieckim, rówieńskim i zdołbunowskim w okręgu sądu okręgowego w Równem.

Dz. U. R. P. Nr. 55/25 poz. 399.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 20/V—25 r. o aplikacji (służbie przygotowawczej) i zawodowych egzaminach referendarskich w Prokuratorji Generalnej Rzplitej Polskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 58/25 poz. 409.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 28/V—25 r. o zwinieciu sądu pokoju w Pobiedziskach w okręgu sądu apelacyjnego w Poznaniu.

Dz. U. R. P. Nr. 58/25 poz. 413.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z d. 16/VI—25 r. o oznaczeniu organów sądowych upoważnionych do sporządzania protestów wekslowych i czekowych.

Dz. U. R. P. Nr. 61/25 poz. 431.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 9/III—25 r. o przekazaniu spraw karnych, wszczętych przez Państwowy Zakład badania żywności i przedmiotów użytku w Łodzi, sądowi pokoju dla spraw o lichwę wojenną w Łodzi.

Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości Nr. 7/25 poz. 6.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 21/III—25 r. o ustaleniu liczby obrońców przy sądach pokoju w okręgu sądu okręgowego w Białej.

Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości Nr. 7/25 poz. 7.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 6/IV—25 r. w sprawie dyzlokacji sądów pokoju w powiecie będzińskim w okręgu sądu okręgowego w Sosnowcu.

Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości Nr. 9/25 poz. 8.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 7/IV—25 r. o dyzlokacji sądów pokoju w powiecie kaliskim w okręgu sądu okręgowego w Kaliszu.

Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości Nr. 9/25 poz. 9.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 8/IV—25 r. o rozmieszczeniu rewirów śledczych w powiecie lidzkim w okręgu sądu okręgowego w Wilnie.

Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości Nr. 9/25 poz. 10.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 10/IV—25 r. w sprawie rozmieszczenia rewirów śledczych w powiecie suwalskim w okręgu sądu okręgowego w Suwałkach.

Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości Nr. 9/25 poz. 11.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 11/V—25 r. w sprawie wykazów czynności egzekucyjnych komorników sądowych w okręgach sądów apelacyjnych w Poznaniu i w Toruniu i w górnośląskiej części Województwa Śląskiego.

Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości Nr. 11/25 poz. 12.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 13/V — 25 r. o rozmieszczeniu rewirów śledczych w powiecie kowelskim w okręgu sądu okręgowego w Łucku.

Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości Nr. 11/25 poz. 13.

Sprawy Wojskowe.

Ustawa z d. 2/IV—25 r. o gołębiach pocztowych.

Dz. U. R. P. Nr. 45/25 poz. 311.

Ustawa z d. 2/IV—25 r. o potrącaniach z uposażenia osób wojskowych.

Dz. U. R. P. Nr. 45/25 poz. 312.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 14/V—25 r. o organizacji i przepisach postępowania komisji powołanych do wydawania orzeczeń kwalifikacyjnych oficerów do przeniesienia do rezerwy w myśl p. b art. 76 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów wojsk polskich.

Dz. U. R. P. Nr. 55/25 poz. 392.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 12/VI—25 r. w sprawie ustalenia warunków mianowania podporucznikiem.

Dz. U. R. P. Nr. 61/25 poz. 429.

Sprawy Zagraniczne.

Oświadczenie Rządowe z d. 27/IV—25 r. w sprawie rozciągnięcia postanowień Traktatu Handlowego i Nawigacyjnego pomiędzy Rzeczpospolitą Polską a Zjednoczonym Królestwem, podpisanego w Warszawie d. 26/XI—23 r., na pewne kolonie brytyjskie.

Dz. U. R. P. Nr. 45/25 poz. 316.

Oświadczenie Rządowe z d. 28/IV — 25 r. w sprawie przystąpienia Litwy do Międzynarodowej Konwencji Radjotelegraficznej podpisanej w Londynie d. 5/VII — 1912 r.

Dz. U. R. P. Nr. 46/25 poz. 323.

Układ pomiędzy Polską a Danją, dotyczący żeglugi powietrznej, podpisany w Kopenhadze d. 16/XII—24 r.

Dz. U. R. P. Nr. 47/25 poz. 326.

Oświadczenie Rządowe z d. 24/III — 25 r. w sprawie wymiany dokumentów ratyfikacyjnych układu pomiędzy Polską a Danją, dotyczącego żeglugi powietrznej, podpisanego w Kopenhadze dnia 16/XII—24 r.

Dz. U. R. P. Nr. 47/25 poz. 327.

Deklaracja w sprawie uznania prawa do bandery Państw, pozbawionych wybrzeża morskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 74/25 poz. 328.

Oświadczenie Rządowe z d. 6/IV — 25 r. w sprawie złożenia w Sekretarjacie Generalnym Ligi Narodów dokumentu ratyfikacyjnego Deklaracji, dotyczącej uznania prawa do bandery Państw, pozbawionych wybrzeża morskiego, podpisanej w Barcelonie d. 20/IV—21 r.

Dz. U. R. P. Nr. 47/25 poz. 329.

Konwencja Arbitrażowa pomiędzy Rzeczpospolitą Polską a Republiką Austrjacką, podpisana w Warszawie d. 13/XI—23 r.

Dz. U. R. P. Nr. 47/25 poz. 330.

Oświadczenie Rządowe z d. 9/IV — 25 r. w sprawie wymiany dokumentów ratyfikacyjnych Konwencji Arbitrażowej pomiędzy Rzeczpospolitą Polską a Republiką Austrjacką, podpisanej w Warszawie d. 13/XI — 23 r.

Dz. U. R. P. Nr. 47/25 poz. 331.

Konwencja między Rzeczpospolitą Polską a Związkiem Socjalistycznych Republik Rad o bezpośredniej osobowej i towarowej komunikacji kolejowej, podpisana w Warszawie d. 24/IV—24 r.

Dz. U. R. P. Nr. 50/25 poz. 344.

Oświadczenie Rządowe z d. 9/V — 25 r. w sprawie wymiany dokumentów ratyfikacyjnych Konwencji między Rzeczpospolitą Polską a Związkiem Socjalistycznych Republik Rad o bezpośredniej osobowej i towarowej komunikacji kolejowej, podpisanej w Warszawie wraz z protokołem dodatkowym d. 24/IV—24 r.

Dz. U. R. P. Nr. 50/25 poz. 345.

Oświadczenie Rządowe z d. 11/V—25 r. w sprawie zgłoszenia przez Rząd Wielkiej Brytanji przystąpienia protektoratu „Nyassaland” do konwencji i Umów Międzynarodowych pocztowych, podpisanych w Madrycie.
Dz. U. R. P. Nr. 52/25 poz. 355.

Międzynarodowa Konwencja dotycząca bezrobocia, przyjęta jako projekt d. 28/XI — 19 r. w Waszyngtonie na Ogólnej Konferencji Międzynarodowej Organizacji Pracy Ligi Narodów.

Dz. U. R. P. Nr. 54/25 poz. 364.

Oświadczenie Rządowe z d. 24/II—25 r. o złożeniu dokumentu ratyfikacyjnego Międzynarodowej Konwencji w sprawie bezrobocia, której tekst został przyjęty na I Międzynarodowej Konferencji Pracy w Waszyngtonie w 1919 r.

Dz. U. R. P. Nr. 54/25 poz. 365.

Międzynarodowa Konwencja w sprawie określenia najniższego wieku dopuszczania dzieci do pracy przemysłowej, przyjęta jako projekt d. 28/XI—19 r. w Waszyngtonie na Ogólnej Konferencji Międzynarodowej Organizacji Pracy Ligi Narodów.

Dz. U. R. P. Nr. 54/25 poz. 366.

Oświadczenie Rządowe z d. 24/II—25 r. o złożeniu dokumentu ratyfikacyjnego Międzynarodowej Konwencji w sprawie określenia najniższego wieku dopuszczania dzieci do pracy umysłowej, której tekst został przyjęty na I Międzynarodowej Konferencji Pracy w Waszyngtonie w 1919 r.

Dz. U. R. P. Nr. 54/25 poz. 367.

Międzynarodowa Konwencja w sprawie pracy nocnej młodocianych w przemyśle, przyjęta jako projekt d. 28/XI—19 r. w Waszyngtonie na ogólnej Konferencji Międzynarodowej Organizacji Pracy Ligi Narodów.

Dz. U. R. P. Nr. 54/25 poz. 368.

Oświadczenie Rządowe z d. 24/II—25 r. o złożeniu dokumentu ratyfikacyjnego Międzynarodowej Konwencji w sprawie pracy nocnej młodocianych w przemyśle, której tekst został przyjęty na I Międzynarodowej Konferencji Pracy w Waszyngtonie w 1919 r.

Dz. U. R. P. Nr. 54/25 poz. 369.

Międzynarodowa Konwencja określająca najniższy wiek dopuszczania dzieci do pracy w marynarce, przyjęta jako projekt d. 9/VII—20 r. w Genui na Ogólnej Międzynarodowej Organizacji Pracy Ligi Narodów.

Dz. U. R. P. Nr. 54/25 poz. 370.

Oświadczenie Rządowe z d. 24/II—25 r. o złożeniu dokumentu ratyfikacyjnego Międzynarodowej Konwencji, określającej najniższy wiek dopuszczania dzieci do pracy w marynarce, której tekst został przyjęty na Ogólnej Konferencji Międzynarodowej Organizacji Pracy Ligi Narodów w Genui d. 9/VII—20 r.

Dz. U. R. P. Nr. 54/25 poz. 371.

Międzynarodowa Konwencja w sprawie odszkodowania na wypadek bezrobocia z powodu rozbicia się statku, przyjęta jako projekt d. 9/VII—20 r. w Genui na Ogólnej Konferencji Międzynarodowej Organizacji Pracy Ligi Narodów.

Dz. U. R. P. Nr. 54/25 poz. 372.

Oświadczenie Rządowe z d. 24/II—25 r. o złożeniu dokumentu ratyfikacyjnego Międzynarodowej Konwencji, dotyczącej odszkodowań na wypadek bezrobocia z powodu rozbicia się statku, której tekst został przyjęty na Ogólnej Konferencji Międzynarodowej Organizacji Pracy Ligi Narodów w Genui d. 9/VII—20 r.

Dz. U. R. P. Nr. 54/25 poz. 373.

Międzynarodowa Konwencja w sprawie pośrednictwa pracy dla marynarzy, przyjęta jako projekt d. 10/VIII—20 r. w Genui na Ogólnej Konferencji Międzynarodowej Organizacji Pracy Ligi Narodów.

Dz. U. R. P. Nr. 54/25 poz. 374.

Oświadczenie Rządowe z d. 24/II—25 r. o złożeniu dokumentu ratyfikacyjnego Międzynarodowej Konwencji dotyczącej pośrednictwa pracy dla marynarzy, której tekst został przyjęty na Ogólnej Konferencji Międzynarodowej Organizacji Pracy Ligi Narodów w Genui d. 10/VII—20 r.

Dz. U. R. P. Nr. 54/25 poz. 375.

Międzynarodowa Konwencja w sprawie wieku dopuszczania dzieci do pracy w rolnictwie, przyjęta jako projekt d. 16/XI—21 r. w Genewie na Ogólnej Konferencji Międzynarodowej Organizacji Pracy Ligi Narodów.

Dz. U. R. P. Nr. 54/25 poz. 376.

Oświadczenie Rządowe z d. 24/II—25 r. o złożeniu dokumentu ratyfikacyjnego Międzynarodowej Konwencji w sprawie wieku dopuszczania dzieci do pracy w rolnictwie, której tekst został przyjęty na III Międzynarodowej Konferencji Pracy w Genewie w roku 1921.

Dz. U. R. P. Nr. 54/25 poz. 377.

Międzynarodowa Konwencja o prawie zrzeszania się i koalicji pracowników rolnych, przyjęta jako projekt d. 12/XI—21 r. w Genewie na Ogólnej Konferencji Międzynarodowej Organizacji Pracy Ligi Narodów.

Dz. U. R. P. Nr. 54/25 poz. 378.

Oświadczenie Rządowe z d. 24/II—25 r. o złożeniu dokumentu ratyfikacyjnego Międzynarodowej Konwencji o prawie zrzeszania się i koalicji pracowników rolnych, której tekst został przyjęty na III Międzynarodowej Konferencji Pracy w Genewie 1921 r.

Dz. U. R. P. Nr. 54/25 poz. 379.

Międzynarodowa Konwencja w sprawie odszkodowań za nieszczęśliwe wypadki przy pracy na roli, przyjęta jako projekt d. 12/XI—21 r. w Genewie na Ogólnej Konferencji Międzynarodowej Organizacji Pracy Ligi Narodów.

Dz. U. R. P. Nr. 54/25 poz. 380.

Oświadczenie Rządowe z d. 24/II—25 r. o złożeniu dokumentu ratyfikacyjnego Międzynarodowej Konwencji w sprawie odszkodowań za nieszczęśliwe wypadki w rolnictwie, której tekst został przyjęty na III Międzynarodowej Konferencji Pracy w Genewie w roku 1921.

Dz. U. R. P. Nr. 54/25 poz. 381.

Międzynarodowa Konwencja w sprawie używania bieli ołowianej w malarstwie, przyjęta jako projekt d. 19/XI—21 r. w Genewie na Ogólnej Konferencji Międzynarodowej Organizacji Pracy Ligi Narodów.

Dz. U. R. P. Nr. 54/25 poz. 382.

Oświadczenie Rządowe z d. 24/II—25 r. o złożeniu dokumentu ratyfikacyjnego Międzynarodowej Konwencji w sprawie używania bieli ołowianej w malarstwie, której tekst został przyjęty na III Międzynarodowej Konferencji Pracy w Genewie w roku 1921.

Dz. U. R. P. Nr. 54/25 poz. 383.

Międzynarodowa Konwencja o odpoczynku tygodniowym w zakładach przemysłowych, przyjęta jako projekt d. 17/XI—21 r. w Genewie na Ogólnej Konferencji Międzynarodowej Organizacji Pracy Ligi Narodów.

Dz. U. R. P. Nr. 54/25 poz. 384.

Oświadczenie Rządowe z d. 24/II—25 r. o złożeniu dokumentu ratyfikacyjnego Konwencji o odpoczynku tygodniowym w zakładach przemysłowych,

której tekst został przyjęty na III Międzynarodowej Konferencji Pracy w Genewie w roku 1921.

Dz. U. R. P. Nr. 54/25 poz. 385.

Międzynarodowa Konwencja, ustalająca najniższy wiek dopuszczania młodocianych do pracy w pomieszczeniach podpokładowych i w kotłowniach, przyjęta jako projekt d. 11/XI—21 r. w Genewie na Ogólnej Konferencji Międzynarodowej Organizacji Pracy Ligi Narodów.

Dz. U. R. P. Nr. 54/25 poz. 386.

Oświadczenie Rządowe z d. 24/II — 25 r. o złożeniu dokumentu ratyfikacyjnego Konwencji, ustalającej najniższy wiek dopuszczenia młodocianych do pracy w pomieszczeniach podpokładowych i kotłowniach, której tekst został przyjęty na III Międzynarodowej Konferencji Pracy w Genewie w r. 1921.

Dz. U. R. P. Nr. 54/25 poz. 387.

Międzynarodowa Konwencja o obowiązkowych oględzinach lekarskich dzieci i młodocianych zatrudnionych na statkach, przyjęta jako projekt d. 11/XI—21 r. w Genewie na Ogólnej Konferencji Międzynarodowej Organizacji Pracy Ligi Narodów.

Dz. U. R. P. Nr. 54/25 poz. 388.

Oświadczenie Rządowe z d. 24/II — 25 r. o złożeniu dokumentu ratyfikacyjnego Międzynarodowej Konwencji o obowiązkowych oględzinach lekarskich dzieci i młodocianych, zatrudnionych na statkach, której tekst został przyjęty na III Międzynarodowej Konferencji Pracy w Genewie w roku 1921.

Dz. U. R. P. Nr. 54/25 poz. 389.

Oświadczenie Rządowe z d. 6/V—25 r. w sprawie regulaminu procesowego Trybunału Rozjemczego dla spraw amnestyjnych na górnośląskim obszarze plebiscytowym uchwalonego przez tenże Trybunał na zasadzie postanowień ust. 4 § 2 art. 1 polsko-niemieckiego układu w przedmiocie amnestji na górnośląskim obszarze plebiscytowym, podpisanego w Opolu d. 21/VI—22 r., a zatwierdzonego ustawą z d. 27/VII—22 r.

Dz. U. R. P. Nr. 54/25 poz. 390.

Rozporządzenie Ministra Spraw Zagranicznych z d. 19/V—25 r. w porozumieniu z Ministrami: Skarbu, Przemysłu i Handlu, Spraw Wewnętrz-

nych, Sprawiedliwości oraz Pracy i Opieki Społecznej w sprawie ogólnej taryfy opłat konsularnych.

Dz. U. R. P. Nr. 56/25 poz. 402.

Traktat Handlowy i Nawigacyjny pomiędzy Polską a Holandją, podpisany w Warszawie d. 30/V—24 r.

Dz. U. R. P. Nr. 60/25 poz. 422.

Oświadczenie Rządowe z d. 11/V—25 r. w sprawie wymiany dokumentów ratyfikacyjnych Traktatu Handlowego i Nawigacyjnego między Polską a Holandją, podpisanego d. 30/V—24 r.

Dz. U. R. P. Nr. 60/25 poz. 423.

KRONIKA.

Z ŻYCIA MIAST.

Szkolnictwo i Oświata.

- Końskie** Uchwalono na posiedzeniu Rady Miejskiej w d. 18/III — r. b. zwrócić się do władz z przedstawieniem potrzeby założenia w Końskich szkoły rzemieślniczej, przy budujących się warsztatach kolejowych.
- Łódź** Uchwalono na posiedzeniu w dn. 14/V r. b. ogłosić program dokształcania w roku szkolnym 1925/25 młodzieży roczników 1908, 1909, 1910, oraz części rocznika 1911 r. W tym celu postanowiono uruchomić potrzebną ilość kompletów we wszystkich szkołach miejskich wieczornych: powszechnych, uzupełniających, dokształcających.
- „ Na wniosek Wydziału Oświaty i Kultury, Magistrat postanowił przeznaczyć z gruntów miejskich 1 morgę ziemi, na budowę szkoły powszechnej.
- „ Rada Miejska w dn. 18/V — 25 r. uchwaliła przyjąć od Skarbu Państwa pożyczkę w wysokości 500.000 zł., na budowę 4 publicznych szkół powszechnych.
- Praszką** Rada Miejska w dn. 13/V r. b. postanowiła wyznaczyć na dożywianie dzieci szkolnych dodatkowo po worku mąki na chleb dla szkół powszechnych.
- „ W myśl wniosku Dozoru Szkolnego, Rada Miejska w dn. 13/V—25 r. uchwaliła wypłacić nauczycielom szkół powszechnych dodatek mieszkaniowy za 1925 r. Przyznano żonatym nauczycielom po 100 zł., samotnym po 60 zł., kierownikom po 150 zł.

Uchwalono na posiedzeniu Rady Miejskiej w dn. 2/V—25 r. przystąpić do budowy gmachu na pomieszczenie szkół powszechnych. Koszta budowy na rok bieżący wynosić będą w przybliżeniu 120.000 zł.

Rypin

W dn. 12/III—25 r. Rada Miejska uchwaliła przyjść z pomocą Akademickiemu Kołu Podlasiaków; na ten cel przeznaczono sumę zł. 1000.

Siedlce

Rada Miejska postanowiła w dn. 2/IV—25 r. nabyć działkę gruntu na pobudowanie gmachu szkolnego, przy zbiegu ulic Szczęśliwieckiej i Sękońskiej.

Warszawa

Kultura i sztuka.

Celem przyścia z pomocą orkiestrze 4 P. P. piechoty w Kielcach, Rada Miejska w dn. 12/V r. b. uchwaliła wypłacić zł. 1000 — na pokrycie części długu za kupione dla orkiestry nowe instrumenty.

Kielca

Magistrat w dn. 6/III—25 r. uchwalił zwolnić od podatku odczyty o charakterze wychowawczo-narodowym, nie połączone z żadnymi innymi atrakcjami, o ile cena biletu nie przewyższa 1 zł.

Lublin

Na temże posiedzeniu postanowiono zwolnić od miejskiego podatku przedstawienia kinematograficzne filmu Ligi Morskiej i Rzecznej.

Rada Miejska w dn. 16/IV r. b. uchwaliła darować T-wu Krajoznawczemu w Sandomierzu pas gruntu szerokości od 2—4 mtr., na całej długości posesji Towarzystwa.

Sandomierz

Zarząd m. Sosnowca w dn. 2/VI r. b. uchwalił wyasygnować zł. 1000— na urządzenie specjalnego przedstawienia w teatrze miejskim na zakończenie roku szkolnego dla uczni Miejskiej Szkoły Dokszałcającej i Miejskiego Uniwersytetu Ludowego.

Sosnowiec

Sprawy sanitarne i wychowanie fizyczne.

Wydział Zdrowotności Publicznej m. Łodzi, powziął uchwałę w sprawie wydzierżawienia przez miasto jednego z majątków państwowych, w celu urządzenia w nim sanatorium dla chorych na gruźlicę.

Łódź

Magistrat w dn. 15/VII—1925, powziął uchwałę odnoszącą się do przewozu i odkazania szmat. W związku z tem, postanowiono wydrukować. odnośne rozporządzenie Min. Spr. Wewn. z d. 6/XII — 1924 (Dz. U. R. P. Nr. 8/25 poz. 69) i wręczyć je przedsiębiorcom zajmującym się w Łodzi handlem szmatami, celem zapoznania ich z tem zarządzeniem, i zastosowania się do jego wymagań.

„

Łódź Wydział Opieki Społecznej na początku czerwca r. b. wysłał na kurację do Gdyni 25 dziewczynek, wychowanek Miejskich domów Wychowawczych, zaś w maju r. b. wysłano do Rabki pierwszą partję dzieci, składających się z 30 dzieci.

Pozatem w dn. 23/V—25 r. uchwalono wysłać na koszt Magistratu 300 wychowanców szkół powszechnych na kolonje letnie, urządzone przez Łódzki Komitet Niesienia Pomocy Najbiedniejszym.

Lublin Magistrat w dn. 6/III—r. b. uchwalił wypłacić Wydziałowi Opieki Społecznej sumę zł. 4.000—na dożywianie dzieci zagrożonych gruźlicą i anemią, uczni szkół powszechnych, oraz niektórych średnich zakładów naukowych w Lublinie.

Ostrów Wielk. Podczas wakacji zostanie urządzona półkolonja dla dzieci szkolnych; na ten cel Rada Miejska na posiedzeniu w dn. 2/VI—r. b. uchwaliła wyasygnować 2.000 zł.

Siedlce Rada M. w dn. 12/III—r. b. uchwaliła przeznaczyć sumę zł. 5.000—na dokarmianie dzieci szkolnych, oraz zł. 1.000 na kolonje letnie dla dzieci szkół powszechnych.

Sosnowiec Na posiedzeniu Zarządu Miasta w dn. 15/V—r. b. uchwalono wysłać do Buska na kurację 12-ro dzieci, zakwalifikowanych przez Lekarzy miejskich.

„ W dn. 29/V—r. b. Rada M. uchwaliła wykończyć budowę rozpoczętego boiska sportowego, przeznaczając na ten cel nadwyżkę budżetową 1924 r.

Swałki Rada M. na posiedzeniu w dn. 7 maja r. b. postanowiła wypłacić zł. 200, jako zasiłek na utrzymanie niezamożnych uczniów szkół powszechnych, pochodzących z miasta, w obozach hufca drużyn harcerskich.

Włocławek Rada M. na posiedzeniu w dn. 14/V—25 r. uchwaliła zakupić w Ciechocinku realność na kolonje lecznicze dla dzieci szkolnych.

Opieka Społeczna.

Brześć n/Bug. W dniu 30/IV—r. b. Rada M. postanowiła zwrócić się do p. Wojewody Poleskiego z prośbą o powołanie do życia Związku Sejmików Powiatowych i miast wydzielonych Polesia, dla skoordynowania prac w dziedzinie opieki społecznej w myśl art. 19 ustawy o opiece społecznej z dn. 16/VIII—1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 92 poz. 726).

Na temże posiedzeniu uchwalono utworzyć żłobek miejski dla dzieci od 1 do 3 lat.

Rada M. w dniu 15/V—r. b. uznała, iż sprawa Opieki Społecznej może być rozwiązana przez założenie Związku specjalnego, do którego weszłyby wszystkie powiaty i miasta wydzielone z Województwa; związek taki założyłby potrzebne Schroniska. Utrzymanie schronisk pokrywane byłoby procentowo w stosunku do zaludnienia powiatu i miasta. Dla wspólnego rozważenia tej sprawy projektuje się urządzenie Zjazdu Wojewódzkiego.

Łomża

Wydział Opieki Społecznej m. Łodzi. postanowił zorganizować pomoc położniczą, przez stwarzanie schronisk przed i popołożowych, oraz urządzenie poradni dla matek.

Łódź

Magistrat m. Łodzi zwrócił się w kwietniu r. b. do Wydziału Opieki Społecznej Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi z prośbą o wyjednanie przepisów, któreby umożliwiały internowanie żebraków zdolnych do pracy, w specjalnych domach przymusowych pracy. Niezależnie od tego, postanowiono zwalczać żebractwo dzieci, starców i kalek, przez umieszczanie w schroniskach, lub wydawanie zapomóg w sumie 1.50 zł. dziennie. Za uprawianie żebractwa pomimo zapomóg, grozi odpowiedzialność karna.

„

Magistrat m. Łodzi, nie czekając na pożyczki z funduszy Państwowych, postanowił zatrudnić bezrobotnych i przystąpić do robót inwestycyjnych, jak naprawa bruków, zabrukowanie przedmieść, urządzenie skwerów i roboty około urządzenia parku ludowego. Magistrat będzie przede wszystkim zatrudniał tych, którzy nie korzystają z zapomóg. Wynagrodzenie będzie stosowane wg. stawek ustalonych dla robotników sezonowych, a w miarę możliwości będą prowadzone roboty systemem akordowym.

„

Uchwalono na posiedzeniu Rady M. w dniu 13/V—1925 r. wypłacić T-wu Opieki nad ociemniałymi subzdyjum zł. 300.— na budowę osiedli dla ociemniałych.

Płock

Na posiedzeniu Rady M. w dn. 13/V—1925 r. postanowiono zapisać miasto na członka T-wa Rybackiego w Warszawie, wpłacając składkę członkowską roczną, w sumie 50 zł.

Zarząd Miasta w dn. 16/VI—1925 r. uchwalił wnieść do budżetu dodatkowego sumę zł. 250.— dla T-wa Obrony Kresów Zachodnich—na utrzymanie dzieci sprowadzonych z Niemiec.

Sosnowiec

Zakroczym W celu zatrudnienia bezrobotnych Rada M. w dn. 30/V — r. b. uchwałała zaciągnąć pożyczkę w Skarbie Państwa na roboty inwestycyjne, w sumie zł. 7.000.—

Rozbudowa miast i kwestja mieszkaniowa.

Brześć n/Bug. Rada Miejska w dn. 30/IV r. b. uchwałała sprzedać parcele miejskie pod budowę gmachów, następującym instytucjom: Kasie Przeworności Pracowników Miejskich, Skarbowi Państwa na budowę Kolonji Urzędniczej oraz gmachów Izby Skarbowej.

Gostynin Magistrat m. Gostynina zatwierdził w m-cu kwietniu r. b. następujące plany budowlane:

- 3 pozwolenia na domy mieszkalne,
- 1 „ na budynek gospodarczy

Kraków W m-cu kwietniu wydano następujące pozwolenia budowlane:

- 23 na budowę domów mieszkalnych (w tem 20 pozwoleń na budowę domów Spółdzielni oficerskiej mieszkaniowej),
- 6 — nadbudowa pięter,
- 3 — budynki gospodarcze,
- 12 — drobne przeróbki.

Lublin Magistrat m. Lublina wydał w m-cu marcu i kwietniu r. b. następujące pozwolenia budowlane:

- 10 — pozwoleń na budowę domów mieszkalnych,
- 2 — nadbudowy pięter,
- 3 — budynki gospodarcze,
- 2 — drobne przeróbki.

„ Rada Miejska w dn. 5/II — 25 r. zatwierdziła warunki konkursu na szkic regulacyjny miasta.

Radom W m-cach kwietniu i maju r. b. Magistrat m. Radomia wydał następujące pozwolenia budowlane:

- 8 — na budowę domów mieszkalnych,
- 3 — przebudowy i budowa oficyny,
- 2 — budynki gospodarcze,
- 1 — drobna przeróbka.

Zarząd m. Sosnowca zatwierdził w czerwcu r. b. następujące plany budowlane: Sosnowiec

- 1 — na budowę domu murowanego,
- 1 — „ „ budowę piekarni.

Miasto uzyskało od rządu pożyczkę w sumie zł. 350.000 — na budowę kolonji dla pracowników. „

W dn. 15 i 19 maja r. b. zatwierdzono następujące plany budowlane: „

- 1 — na wybudowanie oficyny,
- 1 — „ „ szopy drewnianej i budki drewnianej,
- 2 — „ przeróbki różne,
- 1 — „ rozbiórkę domu w związku z regulacją ulicy,
- 1 — „ wybudowanie warsztatu murowanego.

W Toruniu wydano następującą ilość pozwoleń budowlanych w m-cach kwietnia i maju 1925 r.: Toruń

- 2 — na domy mieszkalne,
- 4 — przebudowy domów,
- 1 — przebudowa składnicy,
- 4 — nadbudowa domu i składów,
- 5 — budynki gospodarcze,
- 4 — różne drobniejsze poprawki i budowy.

Rada Miejska w dn. 30/V r. b. uchwaliła zaciągnąć pożyczkę w Banku Gosp. Krajowego, lub Banku Komunalnym w sumie zł. 30.000.— na budowanie domu dla umieszczania wysiedlonych z domów zrujnowanych. Zakroczym

Inwestycje i przedsiębiorstwa miejskie.

W dn. 6/V—r. b. Rada M. uchwaliła wszcząć starania o uzyskanie funduszków na rozpoczęcie planowanych robót inwestycyjnych, a mianowicie: Brześć n/Bug.

1) Elektrownia	500.000	Zł.
2) Wodociągi	300.000	„
3) Budowa remizy dla straży ogniow. z wieżą i urządzeniem	500.000	„
4) Łaźnia	500.000	„
5) Bruki	3.000.000	„
6) Kanalizacja	5.000.000	„

7) Dobudowa i kapitalny remont instytucyj dobroczynnych i opieki społecznej	300.000	Zł.
8) Kapitalny remont i rozbudowa rzeźni	300.000	„
9) Budowa domu na Stację Opieki nad Matką i Dzieckiem	300.000	„
10) Dom Ludowy	500.000	„
11) Teatr	1.500.000	„
12) Ratusz	1.500.000	„

W związku z memorjałem w tej sprawie, złożonym na ręce Marszałka Sejmu, Prezesa Rady Ministrów, Vice - Prezesa Rady Min., Ministra Spraw Wewnętrznych, Zarząd Miasta otrzymał wyjaśnienie, że pożyczka na inwestycje może być uskuteczniiona przez wypuszczenie obligacyj m. Brześcia, które byłyby przez Skarb Państwa wykupione. Narazie Zarząd miasta uzyskał przyrzeczenie wydania przez Rząd zaliczki na wspomnianą pożyczkę. Zaliczka ta byłaby uwarunkowana zatrudnieniem przez miasto bezrobotnych ze Śląska.

Koła Rada M. w dn. 13/V—r. b. uchwaliła prowadzić pertraktacje z przedstawicielami syndykatu amerykańskiego, w celu zaciągnięcia pożyczki długoterminowej na inwestycje miejskie i rozbudowę miasta. Amortyzacja pożyczki ma być dokonana w ciągu 20 lat, drogą spłaty 5% kapitału rocznie, procent ma wynosić 12% rocznie.

Łowicz Na jednym z posiedzeń odbytych w maju r. b. Magistrat m. Łowicza postanowił wystąpić z wnioskiem o wydzielenie elektrowni z ogólnej gospodarki miejskiej. Do czasu opracowania statutu dla Zarządu elektrowni miejskiej, obowiązki zarządu elektrowni sprawowałby Zarząd miasta.

Łódź Rada M. w dn. 18/V—25 r. postanowiła zaciągnąć w Skarbie Państwa pożyczkę krótkoterminową, w sumie 3.200.000 zł. na prowadzenie robót kanalizacyjnych i wodociągowych.

Prace przygotowawcze około rozpoczęcia robót kanalizacyjnych, posuwają się w Łodzi rażno naprzód; ukończono nasyp na rzeczkę, przeprowadzono potrzebny tor tramwajowy i w maju r. b. zaczęto zwozić materiały kanalizacyjny. Wobec tak posuniętej roboty przewiduje się wkrótce kopanie kanałów.

Radzymin W dn. 2/V—r. b. Rada M. uchwaliła wzniesienie parterowych hal targowych, o 35—40 sklepach.

Na temże posiedzeniu uchwalono starać się w Banku Gosp. Krajowego o kredyt krótkoterminowy w sumie 35.000 na roboty brukarskie drogowe i szosowe.

Rada M. w dn. 8/V—r. b. uchwaliła zaciągnąć pożyczkę w Komitecie Kredytowym w Sztokholmie w wysokości 4.050 dolarów, na kupno motoru Atlas Diesel, dla elektrowni miejskiej w Rypinie.

Rypin

W dn. 18/V—r. b. Rada M. uchwaliła zaciągnąć następujące pożyczki na cele inwestycyjne:

Sosnowiec

1) 1.000.000 zł. od Skarbu Państwa, jako pożyczkę krótkoterminową na roboty kanalizacyjne. Zwrot pożyczki nastąpi z dodatków komunalnych do podatków państwowych,

2) 1.000.000 zł. od Skarbu Państwa, na roboty kanalizacyjne z państwowego funduszu gospodarczego, na warunkach pożyczki obligacyjnej.

Komunikacja.

Rada Miejska w dn. 18/III r. b. uchwaliła zwrócić się do Ministerstwa Kolei z prośbą o skierowanie przez Końskie trasy nowobudującej się linii kolejowej, Zawiercie - Warszawa.

Końskie

Statystyka.

Według danych biura statystycznego m. Ostrowca, ludność miasta wynosiła w maju r. b. 26.963 osób, w czym chrześcijan 18.465, żydów 8.498.

Ostrowiec

Skarbowość.

Rada M. w dn. 10/VI r. b. uchwaliła na podstawie par. 2 i 3 Rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z 27/VII 1924 r. o przerachowaniu zobowiązań samorządowych oraz obligacji opartych na tych zobowiązaniach, pozostałe w biegu obligacje:

Płock

a) 6⁰/₁₀₀ pożyczki m. Płocka 1916 r. w sumie 192.800 rb. przerachować na 96.400 zł.

b) 6¹/₂ pożyczki m. Płocka 1918 r. w sumie 479.100 mk. przerachować na 99.812 zł. 50 gr.

c) 6¹/₂ pożyczki m. Płocka 1919 r. w sumie 599.100 przerachować na 59.910 zł.

Na pokrycie tych sum wypuścić 6¹/₂ pożyczkę konwersyjną m. Płocka w obligacjach: 4.450 szt. po 10 zł., 2.500 szt. po 50 zł. i 825 szt. po 100 zł. każda, na sumę zł. 252.000 — resztę sumy przerachowane na 4.122 zł. 50 gr. wypłacić gotówką posiadaczom pożyczki 1918 r., przy zamianie takowej na nową konwersyjną.

Różne.

- Busk** Z racji przybycia do Buska wycieczki dziennikarzy z całej Rzeczypospolitej, Rada M. na uroczystym posiedzeniu w dn. 30 maja r. b., uchwaliła jedną z ulic przemianować na ulicę „Dziennikarską“, oraz przyznała z kasy miejskiej 2.000 zł. na założenie czasopisma, oświetlającego wszechstronnie życie powiatu.
- Lublin** Rada M. w dn. 5/II — 25 r. uchwaliła nabyć całą ilość akcji VI em. Polskiego Banku Komunalnego, jaka przypada miastu z tytułu posiadanych akcji poprzednich emisyj.
- „ Magistrat m. Lublina uchwalił na posiedzeniu z dn. 6/III — r. b. udzielić zezwolenia na ustawienie na ulicach w miejscach wskazanych przez Magistrat, reklamowych pudeł-śmietników, do wrzucania papierów, gazet, niedopałków i t. p.
- Łódź** W dn. 14/V — 25 r. Rada M. przyznała Komitetowi Obchodu 900-letniej rocznicy koronacji Bolesława Chrobrego, jednorazowe subsydjum, wysokości 2.000 zł.
- „ W dn. 3 maja r. b. Rada M. odbyła uroczyste posiedzenie z racji Święta Narodowego. Posiedzenie zagał p. Prezes Rady, w obecności przedstawicieli Sejmu i Senatu, władz politycznych, samorządowych, przedstawicieli duchowieństwa i wojska, oraz wobec licznie zebranej publiczności. P. Prezes w przemówieniu swoim wskazał na wielkie znaczenie, jakie miała Konstytucja 3-go maja dla rozwoju miast, oraz stwierdził, że te postanowienia Konstytucji obecne pokolenie w czyn wprowadza, dążąc do jaknajszerszego rozwoju. Przed i po przemówieniu p. Prezesa, trio artystyczne odegrało kilka utworów.
- Ostrów Wielk.** Rada M. w dn. 2/VI — 25 r. zatwierdziła zniżkę cen gazu na m-c kwiecień na 25 gr., a na m-c maj na 24 gr.
- Suwałki** W dn. 7 maja r. b., Rada Miejska postanowiła wyasygnować zł. 1.000.— na zapoczątkowanie budowy pomnika wielkiej poetki, Marji Konopnickiej, która na świat przyszła w Suwałkach.
- Wrocławsk** Magistrat na posiedzeniu w dn. 9/IV — 25 r. uchwalił udzielić zasiłek Gminie Polskiej w Wolnem m. Gdańsku, w sumie zł. 150.—
- Wołkowysk** W celu przyścia z pomocą straży ogniowej ochotniczej, Rada M. w dn. 16/V r. b. uchwaliła udzielić Zarządowi straży zwrotną pożyczkę w sumie zł. 4.000.— na kupno sikawki motorowej.

Wydawnictwa miejskie.

(Przegląd za m. czerwiec 1925 r.).

„Kronika m. Warszawy” — wydawnictwo ilustrowane miesięczne Magistratu m. st. Warszawy, poświęcone działalności samorządu oraz poszczególnym dziedzinom życia miasta i jego historii.

Nr. 3 z d. 25 czerwca 1921 r. zawiera w części I:

„Jubileusz Teatru Narodowego“ (z pięcioma ilustracjami)—przez St. S. W artykule tym znajdujemy opis powstania stałego teatru w Warszawie oraz opis Jubileuszu Teatru Narodowego, który został uczczony w dn. 8 maja r. b. uroczystem przedstawieniem.

Artykuł Inż. A. Mirowskiego p. t. „Gmachy szkolne Tramwajów Miejskich w Warszawie przynosi historję gmachów wybudowanych przez Zarząd Tramwajów w celu pomieszczenia szkół kształcących w przeważnej części dzieci pracowników tramwajowych, a więc: przedszkole, szkoły powszechne i gimnazjum męskie. Urozmaicają powyższy artykuł ilustracje przedstawiające gmach szkolny, gmach przedszkola, salę zajęć w przedszkolu i gabinet fizyczny gimnazjum.

Dr. W. Bogucki w artykule p. t. „Walka z gruźlicą w Warszawie“ podaje statystykę zgonów na gruźlicę w Warszawie za czas od 1916—1924 r. oraz przedstawia organizację akcji przeciwgruźliczej rozwiniętą przez instytucje państwowe, samorządowe i społeczne.

Dział „Z piśmiennictwa” zawiera omówienie przez E. Korba książki Stefani Sempołowskiej p. t. „Podręcznik do nauki o Warszawie“.

Bogaty dział „Kronika bieżąca“ przynosi szereg komunikatów i sprawozdań z życia stolicy i działalności instytucyj miejskich.

W specjalnym dziale omówiona jest działalność Składów Towarowych Miejskich Wydziału Zaopatrywania Magistratu m. st. Warszawy.

Na część II pisma składa się treść Miesięcznika Statystycznego m. Warszawy za m. marzec r. b., zawierającego następujące działy:

Przegląd ważniejszych dat statystycznych oraz uwagi ogólne.

Obszar, ludność, budowle.

I. Meteorologia.

II. Ruch ludności (Ruch naturalny i napływowy. Urodzenia. Małżeństwa. Zgony.).

III. Zdrowie publiczne (Chor. zakaźne. Szpitale. Przychodnie miejskie. Kasa Chorych. Poradnie przeciwgruźlicze. Laborat. chem. Pogotowie Ratunkowe).

IV. Aprowizacja, ceny (Ceny detal. i hurt. Koszt utrzymania. Targowiska i rzeźnie miejskie. Wydział Zaopatrywania).

V. Giełda pieniężna.

VI. Praca (Płace. Rynek pracy. Zasiłki dla bezrobotnych).

VII. Bezpieczeństwo publ. (Pożary. Przestępczość).

VIII. Ruch budowlany.

IX. Obroty Lombardu Miejskiego.

X. Dochody i wydatki budżetowe miasta za I kwartał 1925 r.

„*Dziennik Zarządu m. st. Warszawy*“ Nr. 50 z dn. 2 czerwca r. b. zawiera: Statut o karach za zwłokę w płaceniu danin miejskich, odsetkach za odroczenie i kosztach egzekucyjnych, oraz o zasadach umarzania nieściągalnych należności miejskich. Ruch służbowy. Wyciąg z protokołu specjalnego budżetowego posiedzenia plenarnego Rady Miejskiej dn. 2/IV—1925 r. Biuletyn tygodniowy Wydziału Statystycznego Magistratu m. st. Warszawy (tydzień od 3—9 maja 1925 r.).

Nr. 51—52 z d. 8 czerwca r. b.: Statut Miejskich Zakładów Zaopatrywania m. st. Warszawy. Ruch służbowy. Wyciąg z protokołu posiedzenia Rady Miejskiej dn. 23/IV—25 r. Biuletyn tygodniowy Wydziału Statystycznego Magistratu m. st. Warszawy (tydzień od 11—16 maja 1925 r.).

Nr. 53—56 z dn. 15 czerwca 1925 r.: Budżet wydziału finansowo-podatkowego na rok 1925—referat radnego R. Szereszewskiego-

Nr. 57—58 z dn. 20 czerwca 1925 r.: Budżet wydziału Administracji Majątkiem Miejskim na r. 1925 — referat radnego W. Kremky'ego. Wyciąg z protokołu posiedz. Rady M. dn. 23/IV r. b.

Nr. 59 z dn. 22 czerwca 1925 r.: Przepisy o postoju wozów w Warszawie w celu handlu z nich produktami gospodarstwa wiejskiego. Poprawki do podatku od gruntów na obszarze m. st. Warszawy.

Nr. 69—62 z dn. 30 czerwca 1925 r.: Ogólne zestawienie Budżetu m. st. Warszawy na r. 1925—referat przewodniczącego Komisji Finansowo-Budżetowej L. Zielińskiego. Biuletyn tygodniowy Wydziału Statystycznego Mag. m. st. Warszawy (tydzień od 24 do 30 maja 1925 r.). Biuletyn tygodniowy Wydziału Statystycznego Mag. m. st. Warszawy (tydzień od 31 maja do 6 czerwca 1925 r.).

„*Dziennik Zarządu m. Łodzi*“ Nr. 22 z dn. 2 czerwca 1925 r.: Exposé budżetowe p. Prezydenta m. Łodzi M. Cynarskiego, ogłoszone na pos. Rady M. w dn. 23/IV—1925 r. (I). W sprawie Kina Oświatowego — sprostowanie Wydziału Oświaty i Kultury nieodpowiadających prawdzie notatek prasy łódzkiej. Protokoły specjalnych budżetowych posiedzeń Rady M. dn. 11/V—25 r. i dn. 14/V—r. b. Sprawozdanie z działalności Wydziału Zdro-

wotności Publicznej za I kwartał 1925 r. Kronika Miejska. Z życia miast polskich.

Nr. 23 z dn. 9 czerwca 1925 r.: Exposé budżetowe p. Prezydenta m. Łodzi M. Cynarskiego (d. c.). Oszczędzajmy!—odezwa Banku Gospod. Kraj. Oddz. w Łodzi wraz z uwagami wojewody łódzkiego. Protokół z specjalnego budżetowego posiedz. Rady M. w dniu 18/5—r. b. Dokończenie sprawozdania Wydziału Zdrowotności Publicznej za I kwart. 1925 r. Sprawozdania z działalności: Oddziału Obrachunkowego i Urzędu Rozjemczego dla spraw najmu za I kwartał 1925 r. Kronika miejska.

Nr. 25 z dn. 23 czerwca 1925 r.: Exposé budżetowe p. Prezydenta m. Łodzi M. Cynarskiego (d. c.). Sprawozdanie z działalności Wydz. Oświaty i Kultury za I kwartał 1925 r. Protokół pos. Komitetu Budowy Teatru przy Mag. m. Łodzi dn. 3/VI—r. b. Kronika Miejska. Przepisy o urządzaniu i utrzymywaniu chlewni na terenie m. Łodzi. Z życia miast polskich. Kronika Zagraniczna (Zwalczanie kurzu w Sztokholmie). Ruch wydawniczy.

Nr. 26 z dn. 30 czerwca 1925 r.: Exposé budżetowe p. Prezydenta m. Łodzi M. Cynarskiego (dokończenie). Dokończenie Sprawozdania Wydziału Oświaty i Kultury za I kwartał 1925 r. Protokół specjalnego budżetowego pos. Rady M. dn. 27/V—r. b. Kronika Miejska.

„Dziennik Zarządu m. Lublina“ Nr. 13 z 6 czerwca 1925 r.: Ruch służbowy. Zarządzenie w sprawie oględzin dokonywanych przez Komisje Sanitarno-budowlane. Uchwały Magistratu powzięte na posiedzeniach: dn. 20, 27, 30 marca i 2, 7, 8, 17 kwietnia r. b. Przepisy wykonawcze do statutu miejskiego podatku ładunkowego od towarów przywożonych drogami żelaznymi. Uchwały Rady M. powzięte na posiedzeniu dn. 5 lutego r. b. Rozporządzenie Rządowe o zabezpieczeniu od bezrobocia. Wystawa Związku Miast Polskich (sprawozdanie z wystawy w Poznaniu).

Nr. 14 z dn. 27 czerwca 1925 r.: Przepisy Wykonawcze do statutu opłat za czynności i świadczenia urzędowe organów Magistratu m. Lublina. Uchwały Magistratu powzięte na posiedzeniach: 1, 4, 13, 15 i 20 maja r. b. Uchwały Rady Miejskiej na pos. 5/III—r. b. Statut opłat kanalizacyjnych. Statut podatku od placów i gruntów.

„Tygodnik Toruński“ Nr. 23 z dn. 6 czerwca 1925 r.: „Toruński Ojciec Zadżumionych“ (obrazek z przeszłości)—St. Tync (c. d.). Zmiany w statucie podatku zabawowego. Wyjaśnienie Gł. Urzędu Likwidacyjnego w sprawie tytułów na okaziciela wywiezionych do Rosji. Kronika. Komunikat Urzędu stanu Cywilnego w Toruniu za czas od 24 do 30 maja r. b. Różne drobne ogłoszenia władz państwowych i miejskich.

Nr. 24 z dn. 13 czerwca r. b.: „Toruński Ojciec Zadżumionych“ (obrazek z przeszłości)—St. Tync (c. d.). Wykaz konsensów budowlanych wy-

danych w Toruniu w maju 1925 r. Zmiany w handlu i przemyśle za czas od 1—31 maja r. b. Kronika. Komunikat Urzędu Stanu Cywilnego w Toruniu za czas od 21 maja do 6 czerwca r. b. Sprawozdanie Kasy Chorych m. Torunia za I kwartał 1925 r. Różne ogłoszenia władz państwowych i miejskich.

Nr. 25 z dn. 20 czerwca z. b. „Toruński Ojciec Zadżumionych” (obrazek z przeszłości)—St. Tync (c. d.). Komunikat Prezydenta Miasta w sprawie dowodów osobistych Komunikat Urzędu Stanu cywilnego w Toruniu za czas od 7 do 13 czerwca r. b. Rozporządzenie Min. Rob. Publ. i Spraw Wewn. o częściowej zmianie rozp. z 26/VI — 24 r., regulującego używanie i ochronę dróg. Komunikat Urzędu Emigracyjnego w sprawie towarzystw okrętowych, które otrzymały koncesję na przewóz emigrantów z Polski do krajów zamorskich. Różne ogłoszenia.

Nr. 26 z dn. 27 czerwca r. b. „Toruński Ojciec Zadżumionych” (obrazek z przeszłości) — St. Tync (c. d.). Komunikat L. O. P. P. o księdze Pamiątkowej Pomorskiej L. O. P. P. Uchwały powzięte na pos. Rady Miejskiej dn. 24/VI r. b. Kronika. Komunikat Urzędu Stanu Cywilnego w Toruniu za czas od 14 do 20 czerwca r. b. Różne ogłoszenia i okólniki.

„*Orędownik Urzędowy m. Bydgoszczy*“ *Nr. 14* z dn. 6 czerwca r. b. Rozporządzenie Ministra Zdrowia Publ. w sprawie przewożenia i ekshumacji zwłok. Obwieszczenie policyjne dotyczące odroczenia terminu płatności pierwszej raty zwaloryzowanych rent. Obwieszczenie policyjne dot. perjodycznego badania zwierząt pociągowych. Rozporządzenie policyjne odnośnie tegorocznego licencjonowania stadników na powiat miejski Bydgoszcz. Okólnik Wojewody Poznańskiego dot. okorowania ściętych drzew iglastych celem zapobieżenia rozmnażaniu szkodników. Sprawozdanie z działalności Oddziału Egzekucyjnego za m. kwiecień r. b. Obliczenie zmiany kosztów utrzymania w Bydgoszczy w maju 1925 r. Różne zawiadomienia i ogłoszenia władz miejskich.

„*Gazeta Zgierska*” *Nr. 11* z dn. 6/VI r. b. Sprawozdanie z pos. Rady M. dn. 6/VI r. b. Regulamin przychodni weterynaryjnych Sejmiku Łódzkiego. Różne komunikaty.

Nr. 12 z dn. 20/VI r. b. Komunikat Magistratu o powołaniu w Zgierzu Komitetu Rozbudowy Miasta i formie podań o kredyty budowlane. Sprawozdanie z pos. Rady M. dn. 27/V r. b. Różne.

Bibliografja zagraniczna.

TABLICE DOKUMENTÓW MIEJSKICH.

Bibliografja analityczna studjów i informacji, tyczących się spraw miejskich. Wydawnictwo Międzynarodowego Związku Miast. Bruksella ul. Régence Nr. 3-bis. (Tablettes Documentaires Municipales. Bibliographie analytique des études et informations relatives aux questions municipales. Publication de l'Union Internationale des Villes. Bruxelles, 3-bis, rue de la Régence). — Przegląd dwutygodniowy (Revue bimensuelle).

№ 24, 15 maja 1924 (15 mai 1924).

I. Rozbudowa miast (Urbanisation).

Rozbudowa miast. Ruch międzynarodowy (Urbanisme. Mouvement international). „Międzynarodowa konferencja w sprawie urządzenia miast i miast-ogrodów” (Conférence internationale de l'aménagement des villes et des cités-jardins). [„Internationaal Steden en Tuinsteden Congress”. Amsterdam, De Bouwwereld, 13 fevrier 1924. Nr. 7, p. 50, 1 colonne]. — *Rozbudowa miast. Ruch międzynarodowy* (Urbanisme. Mouvement international). „Międzynarodowy Kongres miast i międzynarodowa Konferencja w sprawie urządzenia miast” Congrès international des villes et Conférence internationale de l'aménagement des villes”. [Bruxelles, Le Mouvement Communal, 30 avril 1924. Nr. 8, p. 97 à 99]. — *Ulepszenie gruntu* (Amenagement du sol). Niemcy (Allemagne). „Zachęta do prac nad meljoracją rolną” („Pour encourager les travaux d'amélioration de terrains”). [„Forderung der Bodenverbesserungen”. Berlin, Deutsche Gemeinde Zeitung, 23 juin 1923. Nr. 25, p. 271]. — *Studja nad miastami* (Études sur les villes). *Zmiana oblicza Rzymu* (La transformation de Rome). *Włochy* (Italie). *Rzym* (Rome). [Paris, Revue Municipale, février 1924, Nr. 760,

p. 214]. — *Centra obywatelskie* (Centres civiques). „*Centrum obywatelskie w Rochdal*” („Centre civique de Rochdale”). [Rochdale Civic Centre”. London, Town Planning Institute Journal, décembre 1923. Nr. 2, vol. X, p. 33—47, 11 ill]. — *Upiększanie ogrodów* (Ornementation des jardins). „*Zieleńce w miastach i miasteczkach holenderskich*” („Plantations dans les villages et villes de Hollande”). [H. F. Hartogh Heys Van Zouteveen. „Beplanting in Nederlandsche Dorpen en Steden”. Amsterdam. Tijdschrift voor Volkshuisvesting, octobre 1923, p. 276—281, 6 col.].

II. Sprawy mieszkaniowe (Habitation).

Anglja (Angleterre). „Polityka angielska w sprawie mieszkaniowej” („La politique anglaise en matière d’habitations”). [P. B. S. „De Engelsche Woningpolitick”. Alphen (Hollande), Gemeentebestuur, 31 octobre 1923, Nr. 10, p. 323—326, 4 pages]. — *Mieszkania* (Habitations). *Chrystjanja* (Christiania). *Norwegja* (Norwège). „Zagadnienie mieszkaniowe w Chrystjanji” (La question de l’habitation à Christiania”). [C. S. Stein. „Housing in Christiania”. New-York, The Journal of the American Institute of Architects, novembre 1923, p. 431-438, 4 colonnes, 12 ill.]. — *Mieszkania* (Habitations). *Pomoc finansowa Państwa* (Aide financière de l’Etat). *Belgja* (Belgique). Projekt budżetu wpływów i rozchodów nadzwyczajnych za rok obrachunkowy 1924” („Projet de budget des recettes et dépenses extraordinaires pour l’exercice 1924”). [Bruxelles, L’Habitation à bon marché, janvier 1924. Nr. 1, p. 17—21, 6 col.]. — *Mieszkania* (Habitation). *Urządzenia zdrowotne* (Installations sanitaires). „Mycie się w bieżącej wodzie o temperaturze umiarkowanej” („Lavage en eau courante tempérée”). [„Waschen in flissendem, temperierte Wasser”. Zurich, Schweizer Baublatt, 11 novembre 1923. Nr. 95, p. 4]. *Cegły* (Briques). *Anglja* (Angleterre). „Nowy sposób angielski” („Nouveau procédé anglais”). [Nieuws nit de Steenbakkerij”. Amsterdam. De Bouwwereld, 28 novembre, Nr. 48, p. 383—384, 1 colonne]. — *Cegły* (Briques) *Stany Zjednoczone* (Etats-Unis). „Kilka sposobów, dzięki którym dochodzi się w Stanach Zjednoczonych do znizenia cen kosztu w wielkiej produkcji cegieł” („Quelques-uns des moyens par lesquels on parvient, aux États-Unis à abaisser le prix de revient dans la grande industrie briquetière”). [S. Ch., Ingénieur Paris, Revue des Matériaux de construction et de Travaux Publics, novembre 1923. Nr. 170, p. 201 B. à 205 B., fig. et photos]. — *Materiały budowlane* (Matériaux de construction). *Dąb korkowy* (Le liège). „Materiał ekonomiczny i lekki” (Un matériau économique et léger”). [Longener. „Le liège comprimé ou un remède à la crise de l’habitation”. Paris, L’Habitation Moderne, 30 avril 1924, p. 101, 2 col.].

III. Wody, ścieki, śmietniki (Eaux, Egouts, immondices).

Wody. Administracja (Eaux. Administration). *Holandja*. (Hollande). „Państwowa kontrola wodociągów” (Le contrôle de l'Etat en matière de distribution d'eau). [W. F. I. M. Krul. „Overheidsbemoeiing op het gebied der drinkwater voorziening”. Den Haag, Water en Gas, 15 janvier 1924, p. 31—36]. *Służba wodna*. (Service des eaux). „Uproszczone wyliczenia matematyczne dla hydraulików-praktyków” („Mathématiques simplifiées pour l'hydraulicien pratique”). [E. J. Rowe. „Simplified mathematics for the practical water works man”. New-York, Fire and Water Engineering, 9 janvier 1924, p. 65—66 et 80—82, 5 ill.].—*Zaopatrywanie się w wodę. Pochozdenie*. (Alimentation en eau. Provenance). *Hessen-Nassau* (Hesse-Nassau). *Niemcy* (Allemagne). „Zaopatrywanie w wodę rzeczną zmienioną na wodę podziemną” („Alimentation en eau de rivière transformée en eau souterraine”). [Wasserversorgung mit Flusswasser oder mit Kuenstlich erzeugtem Grundwasser”, Scheelhaase, Dr. Ing., Frankfurt. — Muenchen, Gesundheits-Ingenieur, 1 déc. 1923. Nr. 48, p. 461—464, 5 ill.]. — *Wody. Wydobywanie z głębi* (Eaux. Prise à grande profondeur). *Stany Zjednoczone* (Etats-Unis). „Tłoki na użytek głębokich studni” (Pompe à air comprimé pour puits profonds). [„Compressed air deep well pump”. New-York, Fire and Water Engineering, 30 janvier 1924, p. 220, 3 ill.]. — *Ulepszenie wody* (Amélioration de l'eau). „Eliminowanie pierwiastków żelaza z dodatkowej sieci wodociągowej Berlina” („Déferrisation de l'eau de la distribution supplémentaire de Berlin”). [Gordon M. Fair. „Deferrizing additional Water Supply of Berlin”. New-York, Engineering News-Record, 13 septembre 1923, p. 426-429, 8 ill.]. — *Oczyszczanie wody* (Epuración des eaux). „Czynniki bio-chemiczne we współczesnych metodach oczyszczania wody” („Les facteurs bio-chimiques dans les méthodes modernes d'épuration d'eau”). [J. Gilbert Fowler. „Bio-chemical factors in modern methods of water purification”. London, The surveyor, 28 décembre 1923, p. 523-524]. — *Filtry* (Filtres). „Wpływ martwych kątów we filtrze piaskowym” („L'influence des angles morts dans un filtre à sable”). [Dr. J. A. Heymann. „Over den invloed van de doode hoeken in eed zandfilter”. Den Haag, Water en Gas, 7 décembre 1923, p. 267—268]. — *Nawozy, wydobyte z wód ściekowych* (Engrais extraits des eaux d'égout). *Stany Zjednoczone* (Etats-Unis). „Postęp w rozwiązaniu zagadnienia wód ściekowych” („Progrès dans la solution du problème des boues d'égouts”). [„Progres in solving the sewage sludge problem”. Indianapolis, Municipal and County Engineering, octobre 1923, p. 165—167]. — *Zbiórka odpadków*. (Collecte des immondices). *Postępowanie mechaniczne* (Traction mécanique). Warwick. Anglja (Angleterre).

„Wehikuly elektryczne na obsłudze dróg” („Les voitures électriques pour le service de la voirie”). [James Jacson, Cleansing Superintendent, City of Birmingham. „The Electric Vehicle for Salvage Works”. London, The Electrical Times, 27 décembre 1923, p. 681—682].—*Postępowanie z odpadkami* (Traitement des immondices). *Francja* (France). „Cztery zakłady traktowania odpadków w Paryżu” („Quatre usines de traitement d'immondices à Paris”). [L. Russell Willard. „Four refuse disposal plants of Paris”. New-York, Engineering News-Record, 22 novembre 1923, p. 844—847]. — *Odkazanie odpadków* (Désinfection des immondices). *Oregon. Stany Zjednoczone* (Etats-Unis). „Substancja dezynfekująca dla śmietników” („Désinfectant pour tas d'ordures”. [„Disinfectant on garbage fils”. New-York, Engineering News-Record, 4 octobre 1923. p. 560, 8 lignes].—*Wody zanieczyszczone przez zakłady przemysłowe* (Eaux usées des industries). *Belgja* (Belgique). „Fizyczne oczyszczanie wód osadowych z cukrowni, które wlewają się do wód bieżących Belgji” (L'épuration physique des eaux résiduaires de sucreries déversées dans les cours d'eau belges”). [Bruxelles, Annales des Travaux Publics de Belgique, déc. 1923, p. 1028].

IV. Oświetlenie, opał, siły motorowe (Eclairage, Chauffage, Force).

Produkcja elektryczności (Production de l'Electricité). *Francja* (France). „Stacja doświadczalna w Ivry o napięciu miliona wolt” („L'usine d'essai à un million de volts à Ivry”). [K. Borlase Matthews. „The Million Volts Testing Plant at Ivry”. London, The Electrical Review, 25 janvier 1924, p. 125—126, 4 ill.]. *Sieć przewodników elektrycznych. Kanalizacje*. (Electricité. Canalisations). „Przepisy dla przewodników o wysokim napięciu” („Les prescriptions pour les lignes à très haute tension”). [„De voorschriften voor lijnen van zeer hooge spanning”. La Haye, Sterkstroom, 16 janvier 1924, p. 17—19, 2 ill.]. *Dostarczanie elektryczności* (Electricité. Distribution). „Zjednoczenie wydajności prądu” („La concentration de la production du courant”). [„De Concentratie der Electriciteits opwerking”. La Haye, Sterkstroom, 24 octobre 1923, p. 392.] — *Amperometry* (Ampèremètres). „Użycie amperometrów-liczników w sieci elektrycznej” („L'emploi d'ampèremètres enregistreurs dans les réseaux”). [S. J. Terpstra. „Hetgebruik van registreerende Ampere-Meters in Kabelnetten”. La Haye, Sterkstroom, 10 octobre 1923, p. 371—372, 3 ill.].—*Oświetlenie elektryczne* (Eclairage électrique). *Anglja* (Angleterre). „Oświetlenie rynku w Long Eaton” („L'éclairage du Marché à Long Eaton”). [„Market Lichting at Long Eaton” London, The Electrical Times, 20 décembre 1923, p. 651, 4 ill.]. — *Oświetlenie elektryczne* (Eclairage électrique). *Anglja* (Angleterre). „Sztuczne oświetlenie football'owego terenu” („Eclairage artificiel d'un terrain de football”) [„Artificial Lighting

of Football Field". London, The Electrical Times 17 janvier 1924, p. 71, 2 ill.]— *Centralne ogrzewanie* (Centrale de Chauffage). *Stany Zjednoczone* (Etats-Unis). „Dane dotyczące się ogrzewania wspólnego albo grupami” („Données relatives au chauffage en commun ou par groupement”). H. C. Kimbrough. „Facts and figures on community or group heating”. Indianapolis, Municipal and County Engineering, octobre 1923, p. 146—148]. — *Ogrzewanie elektrycznością* (Chauffage électrique). „Ogrzewanie gmachów publicznych” („Le chauffage d'un monument par l'électricité”). [Fomard. Paris, L'Electricien 1 février 1924, Nr. 1341, p. 54—56]. — *Gaz oświetlający* (Gaz d'éclairage). „Bezpośredni miernik energii cieplnej” („Mesure directe des pouvoirs calorifiques”). [Ch. de la Condamine. Paris, Chaleur et Industrie, décembre 1923. Nr. 44, p. 970—973 avec 1 ill.]. — *Liczniki* (Compteurs). *Anglja* (Angleterre). „Maszyna „Fulprufe”, zmieniająca monety, dla wszystkich typów liczników o systemie płacenia z góry”. („La machine „Fulprufe” changeuse de monnaie pour tous les types de compteurs à paiement préalable”). [„The „Fulprufe” Multiple Coin Exchange Machine for all types of prepayment Meters”. London, Gas Journal, 24 octobre 1923, p. 261, 1 ill.].

V. Przewóz (Transports).

Mosty (Ponts). *Stany Zjednoczone* (Etats-Unis). „Żelazo-betonowy most łukowy o podwójnym torze” („Pont en arc en béton armé à double voie”). [„Eisen betonbogenbruecke mit doppelter Fahrbahn”. Berlin, Beton und Eisen, 20 décembre 1923. Nr. 24, p. 301]. — *Tramwaje elektryczne* (Tramways électriques). „Chwyatanie prądu o sile 5,400 Amperów za pomocą prętów” („Prises de courant de 5,400 Amp. au moyen d'archets”). [Bengelstroom afname van 5,400 Amp.“ La Haye, Sterkstroom, 24 octobre 1923, p. 397]. — *Drogi dla automobilów* (Routes pour automobiles). „Projekt dróg specjalnych dla automobilów we Włoszech i w Anglji” („Les projets de routes spéciales pour automobiles en Italie et en Angleterre”). [Henri Trehard, Paris, Bulletin de l'Association Internationale Permanente des Congrès de la Route, novembre—décembre 1923, p. 879—891]. — *Wykreślanie dróg* (Trace de routes). „Środki komunikacji. Droga współczesna. Jej zarys i profil” („Voies de communication. La route moderne. Son tracé et son profil”). [Trehard Henri, Ingénieur T. P. E. Paris, La Vie Communale et Départementale, mars 1924, Nr. 4, p. 108 à 112, 4 photos]. — *Budowa sieci dróg* (Costruction de la voirie). *Stany Zjednoczone* (Etats-Unis). „Praktyka projektowania ulic i chodników w różnych miastach amerykańskich” („La pratique des projets de rues et de trottoirs dans diverses villes américaines”). [„Practice in street and sidewalk design in various

Cities". Indianapolis, Municipal and County Engineering, décembre 1923, p. 285—288]. — *Brukowanie dróg miejskich*. (Pavage de la voirie urbaine). *Południowa Szkocja. Wielka Brytania*. (Ecosse du Sud. Angleterre). „Utrzymanie dróg w wielkim mieście” („L'entretien des routes dans une grande ville”. [R. John Findlay. „The maintenance of roads in a large city”. London, The Surveyor, 18 janvier 1924, p. 4951]. — *Drogi betonowe* (Routes en béton). „Warto jest troszczyć się o wzmacnianie dróg betonowych” („Le renforcement des routes en béton vaut la dépense”). [H. Eltinge Breed. „Reinforcement in concrete roads worth its cost”. New-York, Engineering News-Record, 15 novembre 1923, p. 790—792]. — *Drogi. Środki bezpieczeństwa*. (Voirie. Mesures de sécurité). *Texas. Stany Zjednoczone* (Etats-Unis) „Sygnały dla uregulowania ruchu, przyjęte w Dallas” (Signaux pour la réglementation de la circulation adoptés à Dallas”. [W. J. Powell. Electrically-controlled traffic signals adopted in Dallas”. New-York, Engineering News-Record, 22 novembre 1923, p. 856, 1 colonne, 1 ill.]. — *Zagadnienia ruchu kołowego. Ustawy*. (Problème de la circulation. Règlements). *Stany Zjednoczone*. (Etats-Unis). „Wzorowe i typowe zarządzenie dla uregulowania ruchu” („Ordonnance modèle de trafic”). [„Model Traffic Ordinance”. Lawrence, Kansas Municipalities, décembre 1923, p. 12—14]. *Zagadnienia ruchu kołowego. Ustawy*. (Problème de la circulation. Règlements). *Michigan. Stany Zjednoczone* (Etats-Unis). „Ustawa o ruchu kołowym w Grand Rapids” („Le règlement sur la circulation à Grand Rapids”). [H. Fred Locke. „Traffic Regulation in Grand Rapids”. Lawrence, Kansas Municipalities, décembre 1923, p. 15—16, 3 ill.]. — *Zagadnienie ruchu kołowego. Ustawy*. (Problème de la circulation. Règlements). *Buenos-Aires*. „Zagadnienie ruchu kołowego w mieście Buenos-Aires. Środki zastosowane celem osiągnięcia rozwiązania” („Le problème de la circulation dans la ville de Buenos-Aires. Moyens employés pour obtenir une solution”). [José I. Girado. Paris, Bulletin de l'Association Internationale Permanente des Congrès de la Route, janvier-février 1924. № 31, p. 955—979]. — *Autobusy* (Autobus). *Departament Sekwany* (Seine). *Francja* (France). „Omnibusy „expres” Towarzystwa wspólnych przejazdów w okręgu paryskim” („Les omnibus „expres” de la Société des Transports en commun de la Région Parisienne”). [J. Dumont. Paris, Revue Universelle des Transports, 15 mars 1924. № 2, p. 28—29, 2 fig.]. — *Tramwaje. Wypadki*. (Tramways. Accidents). *Yorkshire. Anglja* (Angleterre). „Katastrofa w Leeds” (La catastrophe de Leeds”). [„The Leeds Disaster”. London, The Electric Railway and Tramway Journal, 26 octobre 1923, p. 228—229]. — *Tramwaje. Koleje podziemne. Omnibusy*. (Tramways. Métros. Omnibus). *Wielka Brytania* (Grande-Bretagne). „Ruch miejski w Liverpool, Glasgow i Edimburgu” (Le trafic

urbain à Liverpool, Glasgow et Edimbourg"). (Soberski. „Der Staedtsche Verkehr in Liverpool, Glasgow und Edinburgh". Berlin, Verkehrstechnik, 2 novembre 1923, № 44, p. 396—397).—*Tramwaje. Zarząd miejski.* (Tramways. Régies municipales). *Michigan. Stany Zjednoczone* (Etats-Unis). „Pierwszy rok miejskiej eksploatacji tramwajów w Detroit". [Lent. D. Upson. „The first year of municipal ownership of Detroit". Indianapolis, Municipal and County Engineering, octobre 1923, p. 148—150].—*Koleje podziemne* (Métros). *Departament Sekwany* (Seine). *Francja* (France). „Kolej podziemna Wielkich Bulwarów. Rozpatrywanie projektu „Opéra-République" (Le Métropolitain des Grands Boulevards. Mise à l'enquête du projet Opéra-République)". [Bienvenue. Paris, Le Bâtiment, 27 janvier 1924. № 8, p. 1].

VI. Hygiena (Hygiène).

Walka z pijaństwem (Lutte antialcoolique). *Anglja* (Angleterre). „Prawo zabraniające wyszynku małoletnim w wieku lat 18". („Loi prohibant la vente de boissons alcooliques, en Angleterre, aux mineurs de 18 ans"). [Bruxelles, Bulletin International de la Protection de l'Enfance, 30 novembre 1923. № 20, p. 1064, 13 lignes].—*Urząd zdrowia* (Offices d'Hygiène publique). „Obowiązki ławnika miejskiego urzędu zdrowia" („Les devoirs d'un échevin de l'hygiène". [Milton O. Nyberg. „The duties of a City-Health Officer". Lawrence, Kansas Municipalities, octobre 1923. № 10, p. 28—29, 2¹/₂ colonnes].—*Przychodnie* (Centres de consultation). *Austrja* (Autriche). „Centrale porad w kwestjach małżeńskich" („Centres de consultation en vue du mariage"). Bruxelles, Bull. Intern. de la Protection de l'Enfance, 30 novembre 1923, № 20, p. 1043, 6 lignes].—*Pływalnie* (Bassins de natation). „Budowa i prowadzenie pływalni" („Construction et exploitation des bassins de natation"). [Alfred Mac Donald. „Construction and operation of Swimming pools". Lawrence, Kansas Municipalities, décembre 1923, p. 17—22, 4 ill.].—*Pływalnie* (Bassin de natation). *Kansas. Stany Zjednoczone* (Etats-Unis). „Pływalnia w Ellsworth" („Le bassin de natation de Ellsworth"). [R. Elden Shaw. „The Elsmorth Swimming Pool". Lawrence, Kansas Municipalities, novembre 1923, p. 14—15, 3 ill.].—*Kąpiele. Pralnie. Służba wodna.* (Bains. Lavoirs publics. Service des eaux). „Miejskie zakłady techniczne w Wiedniu" („Les exploitations techniques de la ville de Vienne"). [Fieldler et Machek. „Die technischen Betriebe der Gemeinde Wien". Vienne, Oesterreichische Staedte-Zeitung, 1 novembre 1923. № 13, p. 197—220, 26 ill.]. *Choroby zakaźne. Środki zaradcze przeciw zapaleniom ocznym.* (Maladies contagieuses. Mesures contre le trachome). „Walka z zapaleniem ocznym" („La lutte contre la conjonctivité granuleuse ou trachome"). [Dr. Fernand

Bourguin. Paris, Vers la Santé, décembre 1923. № 12, p. 12 à 18]. — Tyfus (Fièvre Typhoïde). *Illinois. Stany Zjednoczone* (Etats-Unis). „Październikowa gorączka tyfusowa w części Chicago” („Epidémie de typhoïde dans une partie de Chicago en novembre”). [„November typhoid epidemic in part of Chicago”. New-York, Engineering News-Record, 17 janvier 1924, p. 116—121, 3 ill. 13 diagrammes].

VII. Pożarnictwo (Incendie).

Straż ogniowa (Service d'incendie). „Czy nadziemne przewodniki elektryczne stanowią niebezpieczeństwo dla straży ogniowej?” („Les canalisations électriques aériennes présentent-elles un danger pour les services d'incendie?”). [C. F. H. Tuckermann. „Leveren bovengrondsche elektrische leidingen een gevaar op voor de werkzaamheden der brandweer”. s'Gravenhage, Vuur en Water, 15 février 1924, p. 17—19, 5 colonnes]. — *Straż ogniowa* (Services d'incendie). *Niemcy* (Allemagne). „Straż ogniowa w Berlinie, 1914—1922” („Le service des incendies de Berlin 1914—1922”). [Dr. Gunther Reichel. „Het Berlijnsche bluschwezen 1914—1922”, s'Gravenhage, Vuur en Water, 15 septembre 1923, p. 102—105, 2 schémas]. — *Zaradcze środki przeciwpożarowe* (Protection contre l'incendie). *Wirtembergja. Niemcy* (Wurtemberg. Allg.). „Służba pożarowa na wieży nowej stacji w Stuttgardzie” („Le service des incendies de la tour de la nouvelle station de Stuttgart”). [H. Muller. „Brandblusch voorzieningen in den toren van het nieuw station te Stuttgart” s'Gravenhage, Vuur en Water, 15 septembre 1923, 105—106, 1 colonne, 1 ill.]. — *Ochrona przeciwpożarowa* (Protection contre l'incendie). *Floride. Stany Zjednoczone* (Etats-Unis). „Nowy sposób ochrony przeciwpożarowej za pomocą wody studziennej” (Une nouvelle protection contre les incendies par de l'eau de puits”). [H. C. Wetmore. „A novel Well Water Fire Protection System”. New-York, Fire and Water Engineering, 12 septembre 1923, p. 505—506, 5 ill.]. *Sposoby gaszenia* (Moyens d'extinction). „Udoskonalony zbiornik tlenu dla strażaków” („Un réservoir d'oxygène amélioré pour les pompiers”). [H. J. Scholte. „Een verbeterde zuurstofkoffer voor de brandweer”. s'Gravenhage, Vuur en Water, 15 mars 1924, p. 27—28, 1½ colonne, 1 ill.]. — *Aparaty do gaszenia ognia* (Extincteurs). „Sprawozdanie z prób dokonywanych z gaśnicami systemu „Boyce-Automatic” („Rapport sur des essais faits sur des extincteurs d'incendie Boyce-Automatic”). [„Rapport over onderzoekingen inzake de Boyce-Automatic brandbluschapparaten”. s'Gravenhage, Vuur en Water, 15 août 1923, p. 87—90]. — *Sposoby gaszenia* (Moyens d'extinction). „Nadużywanie hydrantów pożarnych” („Usage abusif des bouches d'incendie”). [„John, Wilson Toyne. „Unwarranted abuse of fire hy-

drants". New-York, American City, octobre 1923, p. 404]. *Sposoby gaszenia* (Moyens d'extinction). „Kto powinien ponosić koszty nabycia i utrzymania hydrantów pożarnych” („À qui incombent les frais de premier établissement et d'entretien des bouches à incendie”). [A. S. Holway. New-York, Fire and Water Engineering, 18 juillet 1923, p. 103—104, 112]. — *Sposoby gaszenia*. (Moyens d'extinction). Kalifornja (Californie). *Stany Zjednoczone* (États-Unis). „Praca nad podwyższeniem hydrantów w celu umieszczenia ich na nowym poziomie drogi” („Le travail de l'exhaussement de bouches d'eau pour les placer à un nouveau niveau de voirie”). [W Charles Geiger. „The task of raising fire hydrants to meet new grade level”. New-York, Fire and Water, 12 septembre 1923, p. 509—510, 5 ill.]. — *Požary. Aparaty specjalne* (Incendie. Engins spéciaux). „Współczesne hydranty do polewania ulic i do gaszenia pożarów” („Bouches d'arrosage et d'incendie modernes”). [Heubeling. „Moderne Strassen und Feuerloesch-Hydranten”. Muenchen, Das Gas und Wasserfach, 29 septembre. № 39, p. 582 — 583, 10 ill.].

Nr. 25, 30 maja 1924.

I. Rozbudowa miast (Urbanisation).

Planowanie miast (Urbanisme). „Architekt i planowanie miast” (L'architecte et l'urbanisme”). [„The Architect and Town Planning”. London, Journal of the Royal Institute of British Architects, 24 novembre 1923, № 2, p. 57]. — *Okręgowa rozbudowa miast* (Urbanisation régionale). Kalifornja — *Stany Zjednoczone* (États-Unis). „Postęp w okręgowej rozbudowie miast” (Les progrès de l'urbanisme régional”). [C. G. Whitnall. „Regional planning progress in the Los Angeles district”. New-York, The American City, décembre 1923. № 12, p. 578 — 579, 1 ill.]. — *Urządzenie miast* (Aménagement de villes). *Departament Sekwany* (Seine). *France* (France). „Zburzenie fortyfikacji Paryża” („Le dérasement des fortifications de Paris”). [Paris, La Technique Moderne, 15 février 1924. № 4, 14 — 16]. — *Urządzenie miast* (Aménagement de villes). *Departament Sekwany* (Seine). *Francja* (France). [Paris, Journal Officiel, 10 janvier 1924]. — *Drogi* (Voirie). *Londyn* (Londres). *Anglja* (Angleterre). „Nowe, wielkie arterje dróg w Londynie” („Les nouvelles, grandes artères routières de Londres”). [G. H. Bresséy, O. B. F. S. I., Chief Eng. Roads Departement Ministry of Transport. Paris, Bulletin de l'Association Internationale permanente des Congrès de la Route, Société Anonyme des Imprimeries Oberthur, janvier—février 1924. № 31, p. 981 — 987]. *Porty* (Ports). *Pomorze* (Po-

méranie). *Niemcy* (Allemagne). „Powiększenie portu w Szczecinie” (Agrandissement du port de Stettin). „Paris, La Technique Moderne, 1 janvier 1924. № 1, p. 22].

II. Sprawy mieszkaniowe (Habitation).

Mieszkania (Habitations). *Holandja* (Hollande). „Wyciąg ze sprawozdania Głównego Inspektora mieszkań robotniczych za rok 1922” („Extrait du rapport annuel de l'Inspecteur en chef des habitations ouvrières pour l'année 1922”). [Uit het Jaarverslag van den Hoofdinspecteur voor de Volkshuisvesting over 1922” — Amsterdam, Tijdschrift voor Volkshuisvesting, octobre 1923. № 10, p. 281 — 282, 4 col.]. — *Ogrzewanie mieszkań* (Chauffage de l'habitation). „Mury jako różne przewodniki ciepła” (Conductibilité thermique des murs”). [R. S. Paris, Revue des Matériaux de Construction et de Travaux Publics, décembre 1923, № 171, p. 236 B.]. — *Cegły* (Briques). „Suszenie cegieł pod gołym niebem jest wygodniejsze od suszenia pod dachem” (Le séchage des briques en plein air est préférable au séchage en loges”). P. L. M. Paris, Revue des Matériaux de Construction et de Travaux Publics, janvier 1924. № 172, p. 11, 3 fig.]. — *Wapno i cement* (Chaux et ciments). Współczesna wytwórczość wapna i cementu” (La fabrication actuelle des chaux et des ciments”). Merceron-Vicat, Administrateur dél. de la Société des Ciments Vicat. Paris, La Technique Moderne, 1 janvier 1924. № 1, p. 11 — 16]. *Cement* (Ciments). *Francja* (France). „Specjalny cement Portland t. z. „Dent du Chat” (Le ciment Portland spécial „Dent du Chat”). „Okręg lugduński. Organizacja i produkcja” [(„La région Lyonnaise Organisation et Production”) [Lyon, Association Industrielle, Commerciale et Agricole, janvier—février 1924. № 1, p. 56]. — *Beton* („Béton”). „Uczynienie betonu nieprzemakalnym” („Imperméabilisation du béton”). [A. G. Paris, Revue des Matériaux de Construction et de Travaux Publics, février 1924. № 173, p. 49.]. — *Murowanie cegły*. (Maçonnerie en briques). *Niemcy* (Allemagne). „Mury graniczące w niskich budowlach” („Murs mitoyens dans les construction basses”). R. Stegemann, président du comité allemand pour la construction économique. „Spouvmuren bij laagbouw”. Amsterdam, Tijdschrift voor Volkshuisvesting, décembre 1923. № 12, p. 330—332, 4 col., 3 ille]. — *Murowanie cegły*. (Maçonnerie en briques). *Stany Zjednoczone* (Etats-Unis). „W jakich wypadkach używa się cegieł dla tafłowania ścian czołowych” („Quelques circonstances d'emploi des briques de parement aux États-Unis”) [G. B., Ingénieur. Paris, Revue des Matériaux de Construction et de Travaux Publics, septembre 1923. № 168, p. 168 B à 170 B.; 1 novembre 1923. № 169,

p. 192 B à 194 B; 15 novembre 1923. № 170, p. 213 B á 215 B., schemas.]—*Żelazobeton* (Béton armé) „Budowle żelazo-betonowe” („Construction en béton armé”) [H. Schlueter. „Eisenbetonbouw”. Amsterdam, Bouvkundig, Weekblad, 24 novembre 1923. № 47, p. 477].—

III. Wody, ścieki, śmietniki (Eaux, Egouts, immondices).

Prace hydrauliczne (Travaux hydrauliques) *Niemcy* (Allemagne). „Gospodarka wodna Niemiec i jej nowe zadania” („L'hydrographie de l'Allemagne et ses données récentes”). [Sypher, Dr. Ing. „Die Wasserwirtschaft Deutschlands und ihre neuen Aufgaben”. Heidelberg, Der Staedtische Tiefbau, novembre 1923, Nr. 21—22, p. 75—76].—*Regularyzacja łożysk rzecznych* (Amélioration des cours d'eau). *Departament Sekwany* (Seine) *Francja* (France). „Regularyzacja Sekwany” („La régularisation de la Seine”). [Paris, La Technique Moderne, 1 février 1924, Nr. 3, p. 22].—*Udoskonalenie łożysk rzecznych* (Amélioration des cours d'eau). *Kanada* (Canada). *Książki techniczne* (Livres techniques). [„Technical Books”. London, Municipal Engineering and Sanitary Record, 17 avril 1924, p. 408—409, 49 lignes].—*Służba wodna* (Service des eaux). *Holandja* (Hollande). „Centrala pomp przy wodociągach w „Delft” („La station de pompage de la distribution d'eau de Delft”). [„Het pompstation der Delftsche Waterleiding”, s'Gravenhage, Water en Gas, 7 décembre 1923, p. 269, 1 ill].—*Służba wodna* (Service des eaux). *Stany Zjednoczone* (Etats-Unis). „Jaką korzyść przyniosło miastu uszczelnianie rur?” („Ce qu'un service de recherche de fuites a fait pour une ville”). [A. Wiliam Nial. „What a leakage survey aid for one city”. New-York, Fire and Water Engineering, 20 février 1924, p. 352—353, 356—367].—*Służba wodna* (Service des eaux). *New-York, Stany Zjednoczone* (Etats-Unis). „Centrala wodociągowa reklamuje się, ażeby dostarczać więcej wody” („Une distribution d'eau fait la réclame pour vendre plus d'eau”). [C. Beekman Little. „A Municipal water works advertises to sell more water”. New-York, Fire and Water Engineering, 27 février 1924, p. 395—396, 424].—*Centrale wód* (Service des eaux). *Pensylwanja. Stany Zjednoczone* (Pennsylvanie. Etats-Unis). „Warsztaty, magazyny i składy centralne stacji wodociągowej w Filadelfji” (L'atelier, le magasin et le dépôt centraux de la distribution d'eau de Philadelphie”). [M. Seth Van Loan. „Operating headquarters of the Philadelphia water works”. New-York, Engineering News-Record, 31 janvier 1924, p. 195—197, 5 ill].—*Wodociągi* (Distribution d'eau). *Indiana. Stany Zjednoczone* (Etats-Unis). „O dobrej reklamie T-wa wodociągowego” („De la bonne publicité par une société de Distribution d'eau”). [„Good advertisements by a water compagny”, New-York, Fire and Water Engineering, 27 février 1924, p. 400, 1/2 col].—

Rury betonowe (Conduites en béton). „Wyciekanie z rur betonowych“ („L'écoulement dans les conduites en béton). [C. E. De Leuw, (Traduit du „Concrete“ par M. Lebon). Paris, Revue des Matériaux de Construction et de Travaux Publics, mars 1924. Nr. 174, p. 73—74]. — *Oczyszczanie wody* (Epuración des eaux). „Bakterje żelaza w rurach wodociągowych“ („Les bactéries du fer dans les conduites d'eau"). [Paris, Annales d'Hygiène Publique, Industrielle et Sociale, février 1924. Nr. 2, p. 122]. — *Oczyszczanie wody* (Epuración des eaux). Europa (Europe). „Podwójna filtracja wody w Europie“ („La double filtration des eaux en Europe“). [W. George-Fuller. „Double filtration of water in Europe“. New-York, Engineering News-Record, 31 janvier 1924. p. 205, 1 col]. — *Udoskonalenie wody* (Amélioration de l'eau). *Stany Zjednoczone* (Etats-Unis). „Zakłady eliminowania żelaza z 8 milionów gallonów wody dziennie w Sioux-Falls“ („L'usine de déferrisation de 8 millions de gallons par jour des eaux de Sioux Falls“). [F. G. Gordon. „The 8 M. G. D. Sioux Falls Iron Removal Plant“. New-York, Engineering News-Record, 29 novembre 1923, p. 882—883, 4 ill]. — *Oczyszczanie wód ściekowych* (Epuración des eaux d'égout). *Prowancja, Francja* (Provence, France). „Uzdrowotnienie miasta Aix w Prowancji“ („L'assainissement de la Ville d'Aix en Provence“) [Bellon, P., Inspecteur du Travail. Paris, Annales d'Hygiène Publique, Industrielle et Sociale, Nouvelle Série, 1924, mars 1924, Nr. 3, p. 174 à 176]. — *Pompy ściekowe* (Pompes d'égouts). „Budowa i prowadzenie stacji pomp ściekowych“ („La construction et l'exploitation de station de pompage pour égouts“). [C. S. Timanus. „The design and operation of sewage pumping“. Indianapolis, Municipal and County Engineering, décembre 1923, p. 250—253]. — *Postępowanie z błotami* (Traitement des boues). *New-Jersey. Stany Zjednoczone* (Etats-Unis). „Alun skraca okres osuszania błot w tankach Imhoff'a“ („L'alun raccourcit la période de dessèchement des boues des tanks Imhoff“). [„Alun shortens drying period of Imhoff tank sludge“. New-York, Engineering News-Record, 29 novembre 1923, p. 888—889, 1 diagramme]. — *Błota nasycone* (Boues activées). *Illinois. Stany Zjednoczone* (Etats-Unis). „Alun przy filtrowaniu błot nasyconych“ („L'alun dans la filtration des boues activées). [„Alun an aid in the filtration of activated sludge“. New-York, Engineering News-Record, 20 décembre 1923, p. 1015—1016]. — *Zbiórka i postępowanie ze śmieciami* (Collecte et traitement des immondices). (Europe). „Zbiórka i postępowanie ze śmieciami w kilku miastach europejskich“ („Collecte et traitement des immondices de quelques villes du Continent“). [F. W. Cable. „Refuse collection and disposal of some continental cities“. London, Municipal Engineering and the Sanitary Record, 17 avril 1924, p. 429 — 430, 3 colonnes]. — *Postępowanie ze śmieciami* (Traitement des

immondices). *Europa* (Europe). „Systemy traktowania śmieci na kontynencie“ („Les systèmes de traitement d'immondices du continent“). [Continental disposal systems“. London, Municipal Engineering and the Sanitary Record, 17 avril 1924, p. 424, 45 lignes]. — *Postępowanie z odpadkami* (Traitement des immondices). *Francja* (France). „Aparat do przeróbki odpadków miejskich“ („Appareil pour le traitement des résidus urbains“). [Bigot, M. „Compte-rendu de la séance du 31 mars 1924 de l'Académie des Sciences“. Paris, Le Génie Civil, 12 avril 1924. Nr. 2174, p. 362].

IV. Oświetlenie, opał, siły motorowe (Eclairage, Chauffage, Force).

Zasilanie kotłów wodą (Alimentation des chaudières). „Kilka uwag w sprawie zasilania kotłów wodą“ („Quelques aspects de la question de l'alimentation des chaudières). [D. Willson Jones. London, The Electrical Review, 11 janvier 1924 p. 47—48]. — *Elektryczność* (Electricité). „Magazynowanie ciepłe“ („Emmagasinage thermique“). [„Thermal Storage“], London, The Electrician, 2 novembre 1923, p. 475—476]. — *Elektrownie* (Centrales d'Electricité). „Użyteczna wydajność ciepła w centralach“ („Rendement thermique utile dans les stations centrales“). [M. C. Hoenkamp. Therimsch nuttig rendement in Krachstations“. La Haye, Sterkstroom, 7 novembre 1923, p. 402—405, 3 ill.]. — *Elektrownie* (Centrales d'Electricité) *Francja* (France). „Wydajność elektrowni“ („Rendement de centrales“). [Station Efficiency“. London, The Electrician, 2 novembre 1923, p. 477]. — *Centrale hydroelektryczne* (Centrales hydroélectriques). *Skandynawja* (Scandinavie). „Potężne turbiny w szwecyckich centralach hydroelektrycznych“ („Puissantes turbines dans les centrales hydroélectriques suédoises“). [Johnston Taylor. „Large Turbines at Swedisch Hydro-Electric Stations“. London, The Electrical Times, 6 décembre 1923, p. 593—594, 3 ill.]. — *Elektryczność. Środki bezpieczeństwa* (Electricité. Dispositifs de sécurité). „Zagadnienie środków bezpieczeństwa w połączeniach domów z siecią elektryczną“ („Sur la question des dispositifs de sécurité dans les raccordements des maisons au réseau électrique). [Trottlen, Ing. „Zur Frage der Hausanschlusssicherungen“. Zurich, Schweizer Bau Blatt, 13 novembre 1923, Nr. 91, p. 4]. — *Środki bezpieczeństwa* (Dispositifs de sécurité). „Środki ochronne dla motorów i kabli niestale czynnych“ („Dispositifs de protection pour moteurs et lignes en service d'une façon discontinue“). [Booden. „Beveiliging van motoren en leidingen voor intermitteerend bedrijf“. La Haye, Tijdschrift voor Electrotechniek, 1 décembre 1923, p. 153—155]. — *Transformatory* (Transformateurs). „Własności magnetyczne stali silicjowej w wielkim transformatorze“ („Les propriétés magnétiques de l'acier au silicium dans un grand transformateur“). [Guerny H. Cole. „The Magnetic proper-

ties of silicon steel in a large transformer". Pittsburgh, The Electric Journal, janvier 1924, p. 17—24, 43 ill]. — *Elektryczność. Izolatory* (Electricité. Isolants). „Deshydracja oliwy izolującej“ („La déshydratation de l'huile isolante“). [„The dehydration of insulating oil“]. — *Dostarczanie elektryczności* (Distributions d'électricité). *Francja* (France). „Towarzystwo elektryfikacji departamentu południowo-zachodniej Sekwany i Marny“ (Société d'Electrification du Sud-Ouest-Seine et Marnais“). — *Filje central elektrycznych* (Sous-stations de distributions) „Aparat podzielnicy na oliwie, działający na zewnątrz, typ o sile 44,000 volt“ („Sectionneur dans l'huile, pour l'extérieur, type 44,000 volts“). [44,000 v. outdoor oil breakers“]. London, The Electrician, 9 novembre 1923, p. 514, 1 ill]. — *Liczniki* (Compteurs). Błędne połączenia w licznikach dla prądu trójfazowego o wysokim napięciu“ („Connexions fautives des compteurs pour courant triphasé à haute tension“). [H. Vermeulen. „Foutieve aansluitingen van hoogspannings draaistroommeters“]. La Haye, Tijdschrift voor Electrotechniek, 1 janvier 1924, p. 179—182, 1 ill]. — *Opał. Węgiel sproszkowany* (Chauffage. Charbon pulvérisé). („Opał sproszkowany i produkcja taniej pary“ („Le combustible pulvérisé et la production économique de la Vapeur“). [„Pulverised Fuel and Efficient Steam Generation“]. London, The Electrical Times, 20 décembre 1923, p. 649—650]. — *Ogrzewanie naftowe. Ustawy*. (Chauffage au pétrole. Règlements). *New-York. Stany Zjednoczone* (Etats-Unis). „Ustawy dotyczące urządzeń ogrzewania naftowego“ (Règlements concernant les installations de chauffage par le pétrole). [„Regulations covering oil burner installations“]. New-Yor, Fire and Water Engineering, 27 février 1924, p. 397—398, 420—424]. — *Gazownictwo* (Industrie du gaz). *Szkocja. Wielka Brytania* (Ecosse. Grande-Bretagne). „Zakłady gazowe w Dumbarton i nowe urządzenia. Uroczystość otwarcia“ („L'usine à gaz de Dumbarton et les nouvelles installations. Cérémonie d'inauguration“). [„Dumbarton's Gas Supply and New-Works. The Inaugural Ceremony“]. London, Gas Journal, 7 novembre 1923, p. 380—383, 4 ill]. — *Oczyszczanie gazu* (Epuratation du gaz). „Elektryczne oświetlenie gazu i przemysł holenderski“ („L'épuration électrique du gaz et l'industrie néerlandaise“). [„De elektrische gasreininging en de nederlandsche industrie“]. s'Gravenhage, Water Bodem, Lucht, 10 février 1924, p. 14—19, 1 ill]. — *Oświetlenie gazowe. Taryfikacja* (Eclairage au gaz. Tarification). *Yorkshire. Anglja* (Angleterre). „Mieszany system obliczania gazu“ („Système de tarification mixte du gaz“). [„The Bi-Part System of Gas Charging“]. London, Gas Journal, 7 novembre 1923, p. 373]. *Rury gazowe* (Conduites de gaz). „Kauczuk jako materiał spajający dla rur gazowych“ („Le caoutchouc comme matière à joint pour les conduites de gaz“). [„Gummi als Dichtungsmaterial fuer Gasrohrleitungen“]. Muenchen,

Das Gas und Wasserfach, 1 décembre 1923. Nr. 48, p. 693—694, 4 ill]. — *Gaz. Liczniki* (Gaz. Compteurs). „Liczniki gazowe podczas działania“ („Le tarage des compteurs à gaz après leur mise en service“). [Leybold, Dr. „Die Nacheichung der Gasmesserstrassen, Binnen und Seelaefen“. Erfurt, Foerderser, Muenchen, Das Gas und Wasserfach, 27 octobre 1923, Nr. 43. p. 638—639].

V. Środki przewozowe (Transports).

Aparaty do podnoszenia (Appareils de levage). *Niemcy* (Allemagne). — „Urządzenia ładujące na użytek warsztatów okrętowych, kanałów, portów wewnętrznych i morskich“ („Installations de chargement à l'usage de chantiers, canaux, ports intérieurs et ports de mer“). [„Verlade-Anlagen fuer Werften, Wasserstrassen, Binnen- und Seehafen“. Erfurt, Foerdertechnik und Frachtverkehr, 18 octobre 1923, Nr. 20, p. 222—227, 15 ill.]. — *Tramwaje elektryczne*. (Tramvays électriques). *Bazylea. Szwajcarja* (Bâle. Suisse). „Nowy tabor tramwajów elektrycznych w Bazylei“ („Le nouveau matériel roulant des tramways électriques de Bâle“). [Paris, Revue Universelle des Transports, 15 mars 1924. Nr. 2, p. 23—24, 1 fig.]. — *Tramwaje. Osie* (Tramways. Essieux). *Niemcy* (Allemagne). „Złamanie osi w wozach tramwajowych“ („Bris d'essieux dans les voitures de tramways“). [Willenberg. „Achsbrueche bei Strassenbahnwagen“. Berlin, Verkehrstechnik, 7 décembre 1923, Nr. 49, p. 429—430, 2 ill.]. — *Budowa dróg* (Construction de routes). *Surrey. Anglja* (Angleterre). „Odbudowa fundamentów i powierzchni dróg“ („Reconstruction de fondations et de surfaces de roulement de routes existantes“). [W. P. Robinson. „Reconstruction of foundations of, and carpets on, existing roads.“ London, The Surveyor, 7 décembre 1923, p. 459—561.]. — *Oświetlenie publiczne* (Eclairage public). Oświetlenie ulic i bezpieczeństwo publiczne“ („L'éclairage des rues et la sécurité publique“). [W. Millner. „Street Lighting and Public Safety“. London, The Electrical Times, 27 décembre 1923, p. 688, 2 ill.]. *Oświetlenie publiczne*. (Eclairage public). *Wisconsin. Stany Zjednoczone* (Etats-Unis). „Oświetlenie ulic w mieście amerykańskim“ („L'éclairage des rues dans une ville américaine“). [Street Lighting in an American City“. London, Municipal Engineering and the Sanitary Record, 17 avril 1924, p. 427, 42 lignes, 1 ill.]. — *Brukowanie* (Pavages). *Szkocja — Wielka Brytanja* (Ecosse — Grande Bretagne). „Brukowanie ulic w Glasgowie“ („Le pavage des rues à Glasgow“). [Thomas Somers. „Street paving in Glasgow“. London, The Surveyor, 18 janvier 1924, p. 53—54.]. — *Drogi betonowe* (Routes en béton). *Stany Zjednoczone* (Etats-Unis). „Doświadczalne drogi z gotowych płyt“ („Route expérimentale construite au moyen de dalles en béton toutes faites“). [„Concrete road built of pre-

cast slats as experiment". New-York, Engineering News-Record, 1 novembre 1923, p. 711—712, 2 ill.]. — *Ulice asfaltowane* (Rues asphaltées). *Missouri. Stany Zjednoczone* (Etats-Unis). „Urządzenie na ulicach asfaltowanych pasów z cemento-betonu dla stacji dorożek miejskich” (Paris, Bulletin de l'Association Internationale permanente des congrès de la Route, Société Anonyme des Imprimeries Oberthur, janvier-février 1924. Nr. 31, p. 991—992]. — *Szosa o podkładzie kamiennym. Łamacze kamieni* (Chaussées en empierrément. Concasseurs). *Francja* (France). „Automobil-łamacz kamieni systemu Legrand-Grillot” („Concasseur-automobile Legrand-Grillot”). [France (Bellevue). Recherches et Inventions. Office National des Recherches Scientifiques et des Inventions au Ministère de l'Instruction Publique, 1 janvier 1924. Nr. 6, p. 214, 21 lignes, 1 ill.]. — *Autobusy* (Autobus). *Stany Zjednoczone* (Etats-Unis). „Współczesna konstrukcja amerykańskich autobusów i auto-cars. Karoserja. („La construction moderne des autobus et auto-cars. La carrosserie”). [Pierre Aulon. Paris, Revue Universelle des Transports, 15 mars, 1924. Nr. 2, p. 25—27, 2 ill.]. — *Autobusy, poruszane za pomocą aparatu, wytwarzającego gaz* (Autobus à gazogène). *Niemcy* (Allemagne). „Berlińskie omnibusy-automobile, poruszane za pomocą aparatu, wytwarzającego gaz” (Omnibus-Automobile à gazogène, à Berlin). [Paris, Revue Universelle des Transports, 1 avril 1924. Nr. 3, p. 39—40].

VI. Hygiena (Hygiène).

Sprawy społeczne (Oeuvres sociales). *Holandja* (Hollande). „Stadla moralnie zaniedbanych” („Ménages indésirables). [J. E. Stock. „Ontoe-laatable gezinnen”. Amsterdam, De Gemeente, 14 février 1924, p. 60, 40 lignes]. — *Pomoc lekarska* (Assistance médicale). *Holandja* (Hollande). „Służba zdrowia” („Service médical”). [„Geneeskundig dienst”. Amsterdam, De Gemeente, 20 décembre 1923. № 23, p. 179, 23 lignes]. — *Domy ozdrowieńców* (Maisons de convalescence). Kent. *Anglja* (Angleterre). „Miejski dom ozdrowieńców” (Une maison de convalescence municipale). [„A Municipal convalescent Home”. Londres, The Municipal Journal, 5 octobre 1923, p. 859—860, 2 photos]. — *Ogrzewalnie publiczne* (Chauffoirs publics). *Austrja* (Autriche). „Przejęcie ogrzewalni publicznych przez gminę wiedeńską” („Reprise des chauffoirs publics par la commune de Vienne”). [„Die Gemeinde Wien uebernimmt die Waermestuben”. Wien, Die Gemeinde, décembre 1923, № 12, p. 169]. — *Kąpiele* (Bains). *Niemcy* (Allemagne). „Kąpiele państwowej inspekcji górniczej Lautenthal w Oberharz” („Les bains de l'inspection gouvernementale minière de Lautenthal dans l'Oberharz”). [Ziegler. Baurat. „Die Waschkane der Staatlichen Berginspec-

tion Lautenthal im Oberharz". München, Gesundheits-Ingenieur, 22 décembre 1923, № 485—486, 3 ill.]—*Pływalnie* (Bassins de natation). „Oczyszczanie wody w pływalniach” („L'épuration de l'eau des bassins de natation”). [„Purification of the water of Swimming baths”. London, Municipal Engineering and the Sanitary Record, 1 mai 1924, p. 466, $\frac{3}{4}$ colonne]. — *Higiiena portów. Odpadki*. (Hygiène des ports. Immondices). „Zbiórka i traktowanie odpadków, pochodzących z okrętów w dokach i portach” („La collecte et le traitement des immondices provenant de bateaux dans les docs et ports”). [J. Howard-Jones. „The Collection and Disposal of Refuse from Ships in Docks and Harbours”. London, Journal of the Royal Sanitary Institute, janvier 1924. № 8, p. 289—291]. — *Odkazanie* (Désinfection). „Okadzanie — środek przeciw zarazie” („La fumigation, mesure contre la peste”). [W. Hanna: „The Fumigation as an antiplague measure”. London, Journal of the Royal Sanitary Institute, janvier 1924. № 8, p. 280—288]. — *Choroby zaraźliwe. Statystyka*. (Maladies contagieuses. Statistique). Gironde. Francja (France). „Studja statystyczne nad ważniejszymi chorobami zaraźliwymi w Bordeaux” („Étude statistique des principales maladies contagieuses à Bordeaux”). [B. Anche, Professeur d'Hygiène à la Faculté de Bordeaux et F. Piechaud, chef de Clinique, préparateur d'Hygiène à la Faculté de Médecine de Bordeaux. Paris, Annales d'Hygiène Publique, Industrielle et Sociale, mars 1924. № 3, p. 129—136].

Polski Bank Komunalny.

(Streszczenie sprawozdania za r. 1924).

Założony w 1919 r. z inicjatywy Min. Spr. Wewn. Polski Bank Komunalny liczył członków - założycieli 82 samorzady; na dzień 31 grudnia 1924 r. liczba udziałowców dosięgła cyfry 345, do 1 maja zaś r. b. zwiększyła się do 373, w czym 188 miast, 147 powiatów, 33 gmin wiejskich i 5 związków specjalnych oraz instytucyj samorządowych.

Bank założony został z kapitałem 1.000.000 marek polskich. Kapitał ten powiększony w pięciu emisjach, po przeliczeniu na złote wyniósł na 1 stycznia 1925 r. zł. 200.000. Kapitały: rezerwowy, obligacyjny i specjalny fundusz wyrażają się na 1 stycznia 1925 r. sumą zł. 9.732 gr. 41. Nieruchomości Banku w Warszawie wykazane są w bilansie otwarcia w wysokości zł. 623.460 gr. 80. Nadwyżka aktywów nad pasywami, po potrąceniu wyżej wspomnianych kapitałów wyniosła zł. 393.241 gr. 64.

Wkłady na rachunkach bieżących stanowią na 31 grudnia 1924 r. sumę zł. 529.629 gr. 12, wkłady terminowe — 1.196.879 gr. 63.

Pożyczek długoterminowych obligacyjnych w 1924 r. Bank nie udzielał ze względu na kryzys gospodarczy i brak gotówki, a co za tem idzie — zbyt wysokie oprocentowanie jej. Pożyczki takie wydane w latach 1921—1922 wynoszą po przeliczeniu zł. 226.815 gr. 92, co stanowi nieznaczna część wartości inwestycyj, przeprowadzonych za uzyskane w swoim czasie pożyczki. Pożyczek długoterminowych gotówkowych wydano w roku sprawozdawczym tylko 5 (w r. 1923 — 158), z czego 2 pożyczki powiatom: na budowę gmachu dla Wydziału Powiatowego — mk. 3.571.500.000 i na budowę dróg — zł. 18.000, pozatem 3 pożyczki na rozbudowę miast na ogólną sumę mk. 2.750.000.000. W dniu 31/XII—1924 r. pożyczki te po przewaloryzowaniu wyniosły zł. 871.045 gr. 08.

Pożyczek krótkoterminowych na sola-weksle i zobowiązania samorządów wydał Bank w 1924 roku — 92 na sumę mk. 149.220.000.000 i zł. 855.344, w tem:

miastom	35	poż.	{	28	na	sumę	zł.	233.559
			{	7	"	"	mk.	107.100.000.000
powiatom	54	"	{	49	"	"	zł.	573.785
			{	5	"	"	mk.	42.000.000.000
gminom	2	"	{	1	"	"	zł.	8.000
			{	1	"	"	mk.	120.000.000
Związkowi celowemu	1	poż.	"	"	"	"	zł.	40.000.

Najważniejsze miejsce w liczbie wspomnianych wyżej pożyczek krótkoterminowych zajmują pożyczki na bieżące potrzeby samorządów (na poczet dochodów budżetowych) — wydano ich 41. Dalej idą pożyczki na różne roboty inwestycyjne—29; na zakup opału dla szkół powszechnych—6; na aprowizację miast—3; na kupno maszyn, narzędzi i inwentarzy—2; na cele elektryfikacyjne—2; na eksploatację torfiarni i kupno lasu—2; na budowę szkół—2; na kupno nieruchomości—2; na budowę dróg—1; na budowę wodociągów miejskich—1.

Pozatem udzielano pożyczki krótkoterminowe w postaci redyskonta weksli i wydawania gwarancji za wykonanie różnych gospodarczych umów. Suma weksli zdyskontowanych wynosi na 1 stycznia 1925 r. zł. 395.658,50. Gwarancji w postaci żyra na wekslach oraz specjalnych listów gwarancyjnych wydano w roku sprawozdawczym na sumę mk. 212.200.000.000 i zł. 254.154 gr. 91. Na 1 stycznia 1925 r. gwarancji tych pozostało tylko na sumę 55.200 zł.

Czynności komisowe Banku, wyrażające się w dostarczaniu różnych towarów i materiałów oraz wykonywaniu zleceń handlowych samorządów, wyniosły w obrotach Wydziału Komisowego w 1924 r. mk. 194.649.781.200 i zł. 6.726 gr. 65.

Dążeniem Banku na najbliższą przyszłość jest ustalenie bliższych stosunków między organizacjami samorządowymi, zajmującymi się udzielaniem tymże samorządom wszelkiego rodzaju pomocy technicznej i handlowej, celem przeprowadzenia w tej dziedzinie koncentracji.

Baczną uwagę zwraca Bank na sprawę tworzenia przez samorzady powiatowych i miejskich Kas Oszczędności. W tym celu zapowiada w omawianym sprawozdaniu wydatną pomoc kredytową dla Kas oraz pomoc inżynierską przy organizacji i uruchomieniu. Obecnie inicjatywa Banku idzie w kierunku utworzenia „Związku Rewizyjnego Powiatowych i Miejskich Kas Oszczędności”.

W celu dalszego rozwoju Banku Zarząd tegoż Banku proponuje we wnioskach złożonych Ogólnemu Zebraniu, by:

1) czysty zysk za r. 1924 w sumie zł. 3.213 gr. 72 przeznaczyć:

- a) 10% na kapitał rezerwowy zwyczajny,
- b) 10% „ „ obligacyjny,
- c) pozostałą sumę na specjalny fundusz obrotowy Banku;

2) wartość imienną 1 akcji P. B. K. ustalić na 100 zł., a kapitał zakładowy Banku oznaczony w bilansie otwarcia na 1 stycznia 1925 r. w wysokości 200.000 zł. rozdzielić na 2.000 szt. akcji I-jej emisji złotowej każda

po 100 zł. imiennej wartości; wartość zaś każdej akcji 1.000-markowej poprzednich 5 emisji określić na 1 zł.;

3) kapitał zakładowy Banku podwyższyć o dalsze 500.000 zł. W drodze wypuszczenia 5.000 szt. akcji złotych II emisji, a po całkowitem pokryciu tej emisji, podwyższyć kapitał zakładowy Banku o dalsze 1.500.000 zł. w drodze wypuszczenia 1.500 szt. akcji złotych III emisji;

4) pozostałą zgodnie z bilansem otwarcia sumę nadwyżki aktywów — zł. 393.241 gr. 64 przeznaczyć:

- a) na pokrycie 3.500 akcji złotych II emisji, po cenie emisyjnej 110 zł. za każdą akcję dla wydania bezpłatnie właścicielom pierwszych 2.000 akcji złotych — zł. 385 000;
 - b) na specjalny fundusz obrotowy Banku — zł. 8.241 gr. 64.
-

Z KSIĄŻEK.

Przepisy o uposażeniu członków zarządu i pracowników związków komunalnych w świetle rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 30/XII — 1924 r. i rozporządzenia wykonawczego Min. Spr. Wewn. z dn. 28/III—1925 r. Zestawił i komentarzami zaopatrzył Antoni Hujda, referent Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Warszawa, 1925 r. Wydawnictwo Biura Pracy Społecznej str. 63 i 1 nl.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 30 grudnia 1924 r. o dostosowaniu uposażenia członków zarządu i pracowników związków komunalnych do uposażenia funkcjonariuszów państwowych, łącznie z drugim, dotyczącem samorządu rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 22 grudnia 1924 r. o ustanawianiu delegatów rządowych przy poszczególnych samorządach i innych związkach publicznych, poddane już zostało na łamach „Samorządu Miejskiego“ ostrej krytyce (vide zeszyt 1 z r. b.).

Za pożyteczną i na czasie wydaną należy uznać broszurkę p. A. Hujdy, referenta M. S. W., która ukazała się nakładem Biura Pracy Społecznej i ma na celu zreferowanie i prawne oświetlenie pierwszego z wyżej powołanych rozporządzeń p. Prezydenta Rzeczypospolitej, łącznie z odnośnym rozporządzeniem wykonawczym Min. Spr. Wewn.

„Dla ułatwienia zorientowania się w jego (t. j. rozporządzenia—przyp. red.) postanowieniach—pisze autor we wstępie—zgrupowałem odpowiednio te postanowienia w niniejszej broszurze, połączyłem z nimi odnośne przepisy rozporządzenia wykonawczego i zaopatrzyłem, gdzie to uważałem za potrzebne, w odpowiednie komentarze. Nadto włączyłem do niniejszej pracy przepisy tych ustaw i rozporządzeń, na które się rozporządzenie Prezydenta lub rozporządzenie wykonawcze powołuje, przyczem dla ułatwienia starałem się im nadać w wielu wypadkach takie brzmienie, jakie—zdaniem mojem — odpowiada niniejszemu przedmiotowi—przy zachowaniu ich właściwej treści i ducha“.

Książka składa się z 5 rozdziałów i 4 załączników.

Rozdział I — Kogo dotyczy rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej?

Rozdział II—Postanowienia rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej i odpowiadające im przepisy rozporządzenia wykonawczego, normujące wysokość miesięcznych poborów członków zarządu i pracowników związków komunalnych.

Rozdział III—Postanowienia rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej i odpowiadające im przepisy rozporządzenia wykonawczego, wpływające pośrednio na wysokość uposażenia członków zarządu i pracowników związków komunalnych.

Rozdział IV—Postanowienia określające czynności, które związki komunalne winny przedsięwziąć w związku z ustaleniem uposażenia swoich członków zarządu i pracowników.

Rozdział V—Władze nadzorcze, powołane do działania w myśl rozporządzenia.

Załączniki zaś następujące: 1) tekst powołanego rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej (przyczem uwzględniono sprostowania zamieszczone w Dz. U. Nr. 15 z 1925 r.); 2) tekst powołanego Rozp. Min. Spr. Wewn. z dn. 28 marca 1925 r.; 3) Wyciąg z rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 26 czerwca 1924 r. (Dz. Ust. Nr. 64, poz. 629, dostosowany do niniejszego przedmiotu; 4) Wyciągi z rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 16/VII—1924 r. o należnościach za podróże służbowe, delegacje i przeniesienia funkcjonariuszów państwowych (Dz. Ust. Nr. 72, poz. 703), dostosowane do rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o uposażeniu członków zarządu i pracowników związków komunalnych.

P. Hujda trafnie konkluduje we wstępie: „Rozporządzenie ma na sobie piętno tymczasowości. Zanim jednak wyjdzie ustawa, która je zastąpi, obowiązywać może jeszcze lata całe. Samorząd musi się z niem dokładnie poznać“. Aczkolwiek można i należy mieć wiarę, iż sprawa uchwalenia przez ciała prawodawcze naszych ustaw samorządowych możliwie nie będzie przewlekana, jednak wszystkim, którzy zechcą dokładnie poznać omawiane rozporządzenie i zorientować się w jego postanowieniach, bez względu na stopień ustosunkowania się krytycznego, książka p. Hujdy przez swą fachową analizę i obiektywne wyjaśnienia odda rzetelną przysługę.

Polskie Towarzystwo Budowlane S. A.

Adres telegraficzny „FUNDAMENT“

Centrala: Wierzbowa 9. Tel. 255-02, 255-07, 255-09.

Oddziały:

Lwów

KOŚCIUSZKI 6

tel. 3-74

Katowice

KOŚCIUSZKI 6

tel. 10-73

Wilno

MICKIEWICZA 37

tel. 1-32

Zgierz

ŚREDNIA 31

tel. 4

Dęblin

tel.

BARAKI LEŚNE

Kutno

CEGIELNIA

„S P Ó J N I A”

Klesów

KAMIENIOŁOMY

GRANITU

Suchedniów

KAMIENIOŁOMY

PIASKOWCA

WYKONYWA WSZELKIEGO RODZAJU BUDOWLE w działach:
architektonicznym, budowy dróg, mostów i kolei, budownictwa
wodnego, wodociągów i kanalizacji i innych urządzeń miejskich.

WŁASNA EKSPLOATACJA: leśna, tartaki, cegielnie i fabryka
dachówek, kamieniołomy granitu i piaskowców.

MIERNICZY PRZYSIĘGLY

INŻYNIER

ALEKSANDER PAWLIKOWSKI

Czerniakowska 26.

WARSZAWA

Telefon 97-47

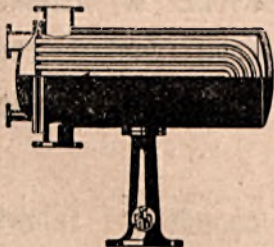
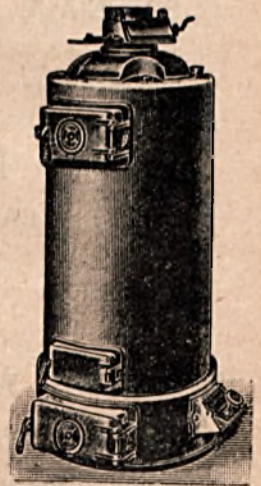
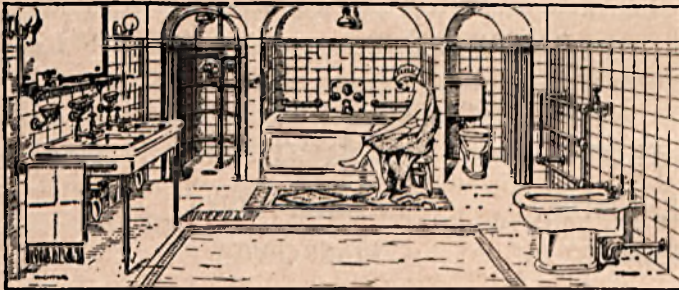
WYKONYWA:

TRJANGULACJE, POMIARY MIAST, KOMASACJE, PARCELACJE, REGULACJE SERWITUTÓW.

POMIARY POSIADŁOŚCI ZIEMSKICH, POMIARY PRZESTRZENI LEŚNYCH (URZĄDZENIA LASÓW).

SPORZĄDZA DOWODY POMIAROWE, PRZEPROWADZA STUDJA KOLEJOWE i HYDROTECHNICZNE.

UDZIELA EKSPERTYZ i KONSULTACJI.

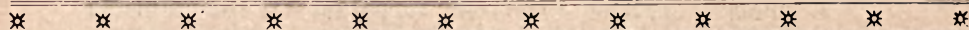

URZĄDZENIA
WODY
CIEPŁEJ

Kąpiele lecznicze dla szpitali, sanatorji, uzdrowisk i t. p.

S. GŁADOCH inż.

Warszawa, Koszykowa № 48 tel. 296-62.

WYTWÓRNIA
TERMOMETRÓW i MANOMETRÓW
STANISŁAW STRAUS

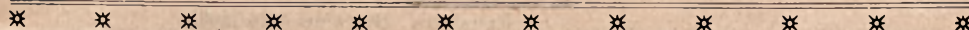
Warszawa, Al. Jerozolimska 22. Telefon 153-52.

POSIADA NA SKŁADZIE:

PIORUNOCHRONY. TELEFONY. DZWCNKI ELEKTRYCZNE. ELEMENTY.
 MATERJAŁY INSTALACYJNE, AEROMETRY, ALKOHOLOMETRY, PRÓBY DO MLEKA,
 KWASÓW i t. p. OKULARY DLA ROBOTNIKÓW, BINOKLE, LUPY, KOMPASY.

Rok założenia 1886.

Konto czekowe P.K.O. № 2606.

Warszawskie Biuro Techniczne
„VAPOR”

WARSZAWA, ŻÓRAWIA № 6, TEL 223-00.

Hurtownia Artykułów Techniczno-Sanitarnych.

Zawsze na składzie, w wielkim wyborze, pierwszorzędných wytwórni
 krajowych i zagranicznych:

Fajansówe: umywalki, klozety, pisuary i bidety;

Żeliwne emaljowane: wanny, umywalki, zlewy i pisuary;

Miedziane i żelazne ocynkowane piece kąpielowe do węgla i gazu;

Zwykłą i wykwinną armaturę: baterje kąpielowe, krany umywal-
 kowe, czerpalne, wentyle i t. p.

Rury: kamionkowe; żeliwne: kanalizacyjne i wodociągowe, gazowe:
 czarne i ocynkowane; kotłowe.

Z dniem 1 stycznia 1925 roku rozpoczął VII rok istnienia

„DZIENNIK ZARZĄDU m. Łodzi”

Czasopismo tygodniowe, poświęcone teorii i praktyce samorządowej miast.

„DZIENNIK ZARZĄDU m. Łodzi” jest największym wydawnictwem komunalnym w Polsce. Wychodzi regularnie co tydzień w objętości conajmniej 16 stron druku.

„DZIENNIK ZARZĄDU m. Łodzi” zamieszcza: 1) artykuły i rozprawy teoretyczne, oryginalne lub tłumaczone, poświęcone zagadnieniom gospodarki komunalnej; 2) Ustawy i rozporządzenia, dotyczące spraw samorządowych; 3) obfity przegląd życia samorządowego miast polskich; 4) dział lokalny; przegląd dzieł i wydawnictw samorządowych i t. d.

„DZIENNIK ZARZĄDU m. Łodzi” jest wydawnictwem, zakrojonem na szeroką skalę, które powinno być znane działaczom samorządowym wszystkich miast polskich.

Prenumerata „DZIENNIKA ZARZĄDU m. Łodzi” wynosi miesięcznie wraz z przesyłką zł. 1. Cena egzemplarza pojedynczego zł. 0,25.

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Pomorska № 18.

Redaktor: Bolesław Dudziński.

„EXPRESS KUJAWSKI”

wychodzi codziennie we Włocławku

ul. Przedmiejska 20, telef. № 100.

Najpoczytniejszy organ na Kujawach i Ziemiach Sąsiednich.

OGŁOSZENIA

w EXPRESIE KUJAWSKIM, dzięki rozpowszechnieniu pisma we wszystkich sferach, dają wielkie korzyści ogłaszającym się na jego szpaltach.

RUCH PRAWNICZY I EKONOMICZNY

organ wydziału prawno-ekonomicznego Uniwersytetu Poznańskiego

poświęcony

nauce i życiu prawnemu i gospodarczemu Rzeczypospolitej Polskiej

wychodzi regularnie

pod redakcją Prof. Dr. Peretlatkowicza.

Czasopismo to zawiera w każdym zeszycie (około 200 stron) oprócz działu artykułów z dziedziny prawa i bieżących zagadnień gospodarczych, bogaty dział bibliografii i sprawozdań krytycznych z literatury prawnej i ekonomicznej polskiej, francuskiej, angielskiej i niemieckiej; zamieszcza regularnie przegląd prawodawstwa w Polsce oraz przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego dla wszystkich dzielnic wraz z orzecznictwem Trybunału Administracyjnego; daje w stałym dziale kroniki ekonomicznej przegląd rozwoju poszczególnych gałęzi gospodarstwa narodowego na całym obszarze Rzeczypospolitej (rolnictwo, przemysł i górnictwo, handel i komunikacje, stosunki robotnicze, stosunki kredytowe, walutowe i bankowe, spółdzielczość, gospodarka komunalna, ubezpieczenia).

Od stycznia 1925 roku wprowadzone są trzy nowe działy, a mianowicie: 1) dział socjologiczny, zawierający przegląd ruchu socjologicznego w Polsce i za granicą w formie artykułów, recenzji, notatek informacyjnych etc, 2) dział gospodarki światowej, informującej o najważniejszych faktach gospodarczych i finansowych w innych krajach 3) dział sądownictwa, informujący o wszystkich sprawach, związanych ze stanowiskiem i zadaniem sądów oraz z sytuacją faktyczną sędziów w Polsce. Oprócz tego Redakcja organizuje ankietę w sprawie rewizji Konstytucji polskiej i ordynacji wyborczej. W ankiecie tej zabiorą głos wybitni uczeni i publicyści polscy.

Prenumerata roczna wynosi 15 zł. Abonenci, którzy zamawiają pismo wprost w Administracji (Poznań, Księgarnia św. Wojciecha P. K. O. 200.032) mogą spłacać prenumeratę w 2 ratach (po 7,50): pierwszą przy zamówieniu pisma, drugą przed 1 czerwca danego roku.

Opieka nad dzieckiem

Czasopismo poświęcone ochronie macierzyństwa, opiece nad dziećmi i młodzieżą

wychodzi dwa razy na miesiąc

pod redakcją

Doc. dr. Wł. Szenajcha, Br. Krakowskiego i dr. M. Gromskiego.

Prenumerata roczna — zł. 6.

Konto w P. K. O. — 5.882.

Redakcja i Administracja:

Warszawa, Jasna 11 — czynna od g. 12 do 2 po poł.

BYDGOSZCZ

w okresie przedwojennym była ostoją haka-
tyzmu a jedynym pionierem polskości był

Dziennik Bydgoski

który, jako najpoczytniejsze pismo w Byd-
goszczy i okręgu nadnoteckim rozchodzi
się po całej Polsce (a zwłaszcza w Wielko-
polsce i na Pomorzu), rozsyłany jest do 450
poczt, z których każda dostarcza to pismo
przeciętnie 3-5 miejscowościom w kraju.

Nakład 25 000 egzemplarzy.

Ogłaszającym

się przynosi „Dziennik Bydgoski“

wielkie korzyści.

DRUKARNIA BYDGOSKA

Poznańska 30 Telefon 315

wykonuje wszelkie prace w zakres drukar-
stwa i introligatorstwa wchodzące, szybko,
starannie i po cenach umiarkowanych.